

มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
จังหวัดชัยภูมิ

ปริญญานิพนธ์
ของ
นิรบล มีนาเสียว

เสนอตอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๗.๒๑
๒๔๔๓
- ๖

มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านละเดาหนองไผ่
จังหวัดชัยภูมิ

- ๕ ส.ค. ๒๕๔๘

บทคัดย่อ
ของ
นิรบล มีนาเสียว

เสนอตอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษাপฐมวัย
พฤษภาคม ๒๕๔๘

นิรบล มีนาเสียว (2548) มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียน
บ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิ ปริญญานิพนธ์ กศ ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะกรรมการควบคุม
อาจารย์ ดร พัฒนา ชัชพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญสูง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้าน
ผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ซึ่งจำแนกรายมาตรฐาน
ตามมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่
ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ละ 5 วัน ๆ ละ
20 นาที รวมการทดลองทั้งสิ้น 40 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมาตรฐานด้าน
ผู้เรียน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 71 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design สำหรับการ
วิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่า t – test สำหรับ Dependent Samples

ผลการวิจัย

1 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 1 4 6 9 ,10 และ12 หลังการใช้
หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิ สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 01

2 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 5 สูงกว่าอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
เมื่อเทียบกับก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

STUDENT S FACTOR IN EDUCATION STANDARD OF YOUNG CHILDREN PARTICPATED
IN BAN SADAQ – NONGPAI SCHOOL – BASED CURRICULUM CHAIYAPHUM PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

NIRABOL MEENASEAW

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2005

Nirabol Meenaseaw (2005) *Student's Factor in Educational Standard of Young Children Participated in Ban Sadao – Nongpai School – Based Curriculum Chaiyaphum Province* Master thesis M Ed (Early Childhood) Bangkok Graduate School Srinakharinwirot University Advisor Committee Dr Patana Chutpong Asst Prof Jiraporn Bunsong

The purpose of the study was to compare student's factor in educational standard of young children before and after participated in Ban Sadao – Nongpai School – Based Curriculum at Chaiyaphum province

Subjects were preschool children boys and girls, 4 – 5 years old who were in Kindergarten¹ second semester academic year 2004 at Ban Sadao – Nongpai School Chaiyaphum province The 29 children were selected by using purposive sampling technique The experiment was carried by the researcher for 20 minutes every day 5 days per week for 8 consecutive weeks, totally of 40 times

The research instruments were , Evaluation Form for Student's Factor in Educational Standard of Young Children which has reliability at .71 and Ban Sadao – Nongpai School – Based Curriculum and Lesson Plan developed by the researcher It was One – Group Pretest – Posttest Design The statistic of t – test for dependent samples was used to analyzed the data

The results show that ,

1 Student's factor in educational standard of young children standard 1 , 4 ,6 ,9, 10 and 12 after of participated in Ban Sadao – Nongpai school – based curriculum Chaiyaphum province, was significantly higher at .01 level

2 Student's factor in educational standard of young children standard 5 was not significantly higher than before participated in Ban Sadao – Nongpai School – based curriculum ,Chaiyaphum province

ปริญญานิพนธ์

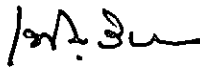
เรื่อง

มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
จังหวัดชัยภูมิ

ของ

นางสาวนิรบล มีนาเสียว

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

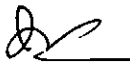

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

ประธาน

(อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์)

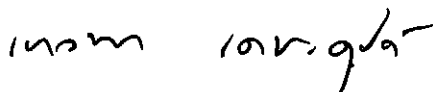
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนันตพงษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. ยาวพา เดชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ดร พัฒนา ชัชพงศ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญสง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ดร สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร เยวพา เดชะคุปต์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปญญฤทธิ์ อาจารย์เน่งน้อย แจ้งศิริกุล อาจารย์ สลิลดา ทศานนท์ อาจารย์จินตนา ธรรมวานิช อาจารย์อุทัย สุวีรานนท์ และอาจารย์ ทิพย์สุตา สุขเมธเสนีย์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้าน สะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บข้อมูลจนสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ตลอดจนจนประสบการณ์ที่มีค่าแก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณพี่ น้อง เพื่อนนิสิตปริญญโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ พี่น้อง ที่สนับสนุนทุนการศึกษาและส่งเสริมด้านการศึกษา ตลอดจนให้กำลังใจเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และมีสวนวางรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

นิรบล มีนาเสียว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	10
ความหมายและลักษณะของพัฒนาการ	10
ลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	12
พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย	13
พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจของเด็กปฐมวัย	15
พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย	16
พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย	17
ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย	19
แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	23
การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	32
การพัฒนาหลักสูตร	32
ความหมายของหลักสูตร	32
ประเภทของหลักสูตร	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	36
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	37
ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร	40
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย	47
ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	47
ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	48
กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	50
การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	62
3	
วิธีดำเนินการวิจัย	64
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	72
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
อภิปรายผล	82
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	91
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	91
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	91
บรรณานุกรม	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก	102
ภาคผนวก ข	114
ภาคผนวก ค	118
ภาคผนวก ง	123
ภาคผนวก จ	139
ประวัติย่อผู้วิจัย	143

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ปรัชญาการศึกษาแนวต่าง ๆ	43
2 แนวคิดต่าง ๆ จำแนกตามกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้	45
3 แบบแผนการทดลอง	69
4 การศึกษามาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ก่อนและหลังการทดลอง	72
5 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	73
6 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 4 ก่อนและหลังการใช้หลัก สูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	74
7 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 5 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	75
8 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 6 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	76
9 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 9 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	77
10 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 10 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	78
11 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 12 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	140
3 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	141
4 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่	142

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกสังคมแห่งความรู้ผู้ที่ประสบความสำเร็จและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของโลกยุคใหม่ได้อย่างสง่างามจะต้องเป็นคนเข้มแข็งและแข็งแกร่ง มีความสามารถที่สร้างสรรค์ในวงกว้าง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ที่ไม่ใช่แค่ความฉลาด ต้องคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ที่สำคัญต้องสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความหมายของการเรียนรู้ชีวิต เรียนรู้โลกอนาคตและเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 กำนนำ) การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ได้คนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านการศึกษารวมทั้งเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยเนื่องจากเป็นช่วงวัยที่นอกจากเด็กจะพัฒนาทางกายภาพตามปกติแล้ว การพัฒนาทางสมองของเด็กในช่วงนี้ก็ยังพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2537 : 32 , 39) สอดคล้องกับบลูม (Bloom 1964 : 88) ที่กล่าวว่าสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาเป็น 80 เปอร์เซ็นต์ในระหว่างอายุ 4 – 8 ปี และเลขา ปิยะอัจฉริยะ (2535 : 33 - 34) ยังได้กล่าวอีกว่าช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กจะมีพัฒนาการได้รวดเร็วยิ่งกว่าวัยใด ๆ เพราะเป็นช่วงที่สมองหรือระบบประสาทของเด็กเจริญเติบโตมากที่สุดของการเจริญเติบโตทั้งหมด และเยาพา เดชะคุปต์ (2542 : 13) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญยิ่งของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงนี้จะเป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัยและความสามารถ ซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็ก

เด็กปฐมวัยมีความคิดเป็นของตนเองและสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ช่างซักถาม รู้จักใช้ภาษาสื่อความหมายได้ดี การปรับตัวเข้าสังคมจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2539 : 9) ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวว่าเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถคิดในด้านเหตุผลและสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ แต่มีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้และการคิดของตนเอง เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (หรรษา นิลวิเชียร 2535 : 31 , อ้างอิงจาก Piaget n d) และอีริกสัน (Erikson) ยังกล่าวว่าเด็กปฐมวัยมีความสามารถในการเคลื่อนไหวและมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น เด็กจะช่างซักถามและชอบสำรวจสิ่งแวดล้อม อยากรู้ อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าตอบสนองความต้องการเด็กได้สมดุลงจะเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ทำให้เด็กกล้าคิด และกล้าเผชิญความจริง (อารี พันธุ์ณี 2546 : 56 , อ้างอิงจาก Erikson n d) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยนี้ ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์ให้เด็ก

เกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ให้องค์งานเต็มศักยภาพ โดยสอดคล้องกับข้อจำกัดของพัฒนาการ (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2545 : 35) ซึ่งพัฒนา ชัชพงศ์ (2540 : 15) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเด็กได้ลงมือกระทำโดยตรง และกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะจำแนก เปรียบเทียบ คิดหาเหตุผล เด็กจะได้ปรับขยายโครงสร้างของสติปัญญา กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ได้กระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า มีความหลากหลายรูปแบบ สอดคล้องกับประสบการณ์เก่าและตรงกับความต้องการ ดังนั้นจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา (กรมวิชาการ 2546 : 35) และเอลไนด์ (Elkind) กล่าวว่าการจัดประสบการณ์ให้แก่ เด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา มิใช่คำนึงถึงแต่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (อรนุช ลิมตศิริ 2535 : 64 อ้างอิงจาก Elkind 1986 : 64) เพราะพัฒนาการเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันทั้งกายและจิตใจ และส่งผลกระทบต่อกันและกัน (พิศนา เขมมณีและคณะ 2536 : 91) ซึ่งสอดคล้องกับสุชา จันทรเอน (2542 : 43) ที่กล่าวว่า เด็กที่ฉลาดเฉลียวมักมีร่างกายแข็งแรงและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย และจากการศึกษางานวิจัยของวรดี เลิศไกร (2533 : บทคัดย่อ) ที่ใช้การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่มีต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และของสุณี พิทักษ์ (2535 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่าทั้ง 2 กิจกรรมทำให้เด็กเกิดพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน นอกจากนี้จากงานวิจัยของวันทนีย์ เหมะผดุงกุล (2535 : 69 – 78) ที่ศึกษาพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูมีการใช้คำถาม พบว่านอกจากเด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นแล้วพัฒนาการด้านอื่นยังสูงตามไปด้วย

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ หัวใจสำคัญของการศึกษาคือหลักสูตรเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอน เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2533 : 11) ดังนั้นคุณภาพของการจัดการศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร (สุลี ขวัญเอื้อ 2533 : 1) สาระสำคัญที่กำหนดใน พร บ การศึกษาแห่งชาตินำสู่การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางและการนำหลักสูตรแกนกลางไปใช้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเอง (ไพรัช สุแสนสุข และบรรเจตพร สุแสนสุข 2546 : 3) การที่บุคคลของสถานศึกษามีส่วนรวมในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองนั้น จะช่วยให้สามารถเข้าถึงทิศทางของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ,ปราณี สังฆะตะวรรณ และประภาพรรณ เอี่ยมสุภาชาติ) ซึ่งสอดคล้องกับนุดี รุ่งสว่าง (2543 : 150) ที่กล่าวว่าการที่ครูมีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรจะทำให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ มากกว่า

ที่กำหนดจากสวทศ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง จะต้องเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรแกนกลาง(ถวัลย์ มาศจรัส 2545 : 61) หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งมีปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ สนองต่อ ธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ เป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะนำ หลักสูตรแกนกลางมาจัดทำรายละเอียดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2546: 1) ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร วัชรบุทซ์(2545 : 2) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรของตนที่สนองจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง ยึดมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชน และ หอถิ่นเข้าไป เพื่อจะได้แผนที่เป็นแนวทางและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสุชาติา วัยวุฒิ (2546 : 26) กล่าวว่า การทำหลักสูตร สถานศึกษาจะเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ถ้าได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ สถานศึกษาจะสามารถดำเนินการ และพัฒนาให้มีคุณภาพได้ในที่สุด รวมทั้งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรงอย่างรวดเร็วและ เหมาะสม

จากการสำรวจของคณะกรรมการการศึกษาแนวทางการพัฒนาเด็กอายุ 0 – 5 ปี (2535 : 13) พบว่าสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้จัดหลักสูตรเตรียมความพร้อมทุกด้านแก่เด็กอย่างแท้ แทมุง ที่จะเร่งให้เด็กเรียนหนังสือ และเน้นการพัฒนาเฉพาะด้านความรู้ ด้านเนื้อหาสาระ ทำให้เด็กที่ได้ รับบริการเตรียมความพร้อมในลักษณะดังกล่าวมีปัญหาการปรับตัวทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และบุคลิกภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในอนาคต จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจใน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เพื่อศึกษาว่าหลักสูตรสถานศึกษานี้จะ สามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการครบถ้วนตามมาตรฐานด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาหรือไม่ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้บริหาร ตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนก่อนและหลังการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จำแนกตามมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ)

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรสถานศึกษาลงสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติให้เกิดพัฒนาการตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

- 1 ตัวแปรอิสระ คือ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
- 2 ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ทั้ง 7 มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2

2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นโดยใช้เนื้อหาสาระของชุมชน ท้องถิ่นบ้านสะเดาหนองไผ่ เช่น วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ นำมาพัฒนาเป็นเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่อนุหาเรื่องต้นมะขามในโรงเรียน การทำน้ำมะขาม กุ้งนาตัวเล็ก ดินบริเวณรอบโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ชาวบ้านสะเดาหนองไผ่ อบต บ้านสะเดาหนองไผ่ และภาษาพูดของชุมชนบ้านสะเดาหนองไผ่ เป็นต้น

ทั้งนี้ยังคงยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ โดยหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และ แผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งแผนการจัดประสบการณ์นั้น หมายถึง การนำเนื้อหาสาระจากหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ มาจัดเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ร่วมมือกันในการทดลองกระทำ สืบค้นหาความรู้ รวมปรึกษาพูดคุยและแสดงความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผล โดยแผนการจัดประสบการณ์ แต่ละกิจกรรม มีขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นนำ คือ การนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง ปริศนาคำทาย หรือท่องคำคล้องจองอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม แล้วถามคำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนทำกิจกรรม

2 ขั้นดำเนินการ คือ เด็กแบ่งกลุ่มแล้วรับอุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้ให้ รวมกันปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็น ทดลอง สืบค้นหาความรู้ และปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มอย่างอิสระ โดยมีครูคอยให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กสังเกต เปรียบเทียบ คิดค้นการทดลองปฏิบัติกิจกรรมด้วยการใช้คำถาม

3 ขั้นสรุป คือ เมื่อเด็กทำกิจกรรมกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาเล่าถึงกิจกรรมที่กลุ่มปฏิบัติ หลังจากนั้นเป็นการสรุปกิจกรรมอีกครั้ง เพื่อทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน

ทั้งนี้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ได้มีการวางแผนตลอดปีการศึกษา คือ 40 สัปดาห์ แต่ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในช่วงปลายปีการศึกษา ซึ่งตรงกับสัปดาห์ที่ 25 – 32

3 มาตรฐานด้านผู้เรียน คือ พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แบ่งพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานตามแนวการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง พัฒนาการด้านสังคม ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกแล้วเป็นที่ยอมรับของสังคม และเด็กเกิดความพอใจจากการกระทำนั้นถูกต้องเหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งประเมินโดย

ใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยครูประจำชั้นและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้ปกครอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ หมายถึง พัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยเด็กแสดงพฤติกรรมหรือบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้ทักษะการสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ เพื่อตอบสนองสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียงทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยครูประจำชั้นและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้วิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร หมายถึง พัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยการแสดงความสามารถของการจัดระเบียบ และการปรับตัวที่จะดูดซับประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้รับเข้าไปผสมกลมกลืนกับพื้นฐานที่มีอยู่เดิม เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องผ่านการพูดหรือการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง ทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการสังเกตและสำรวจ ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยครูประจำชั้นและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้วิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมายถึง พัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยการปฏิบัติตนในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง การกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้ปกครองและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้วิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

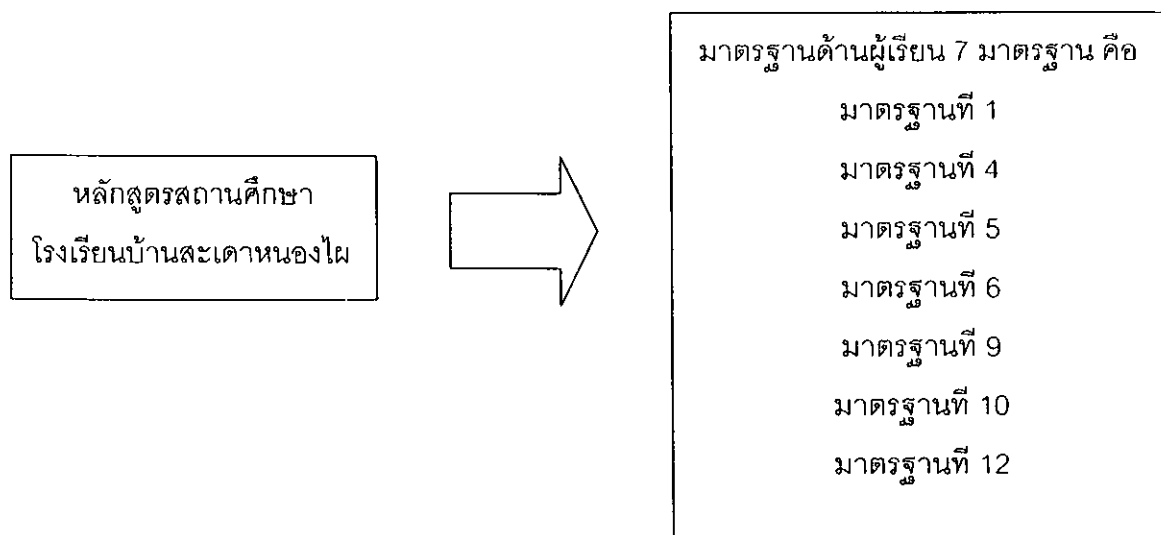
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ หมายถึง พัฒนาการทางสังคมซึ่งปรากฏให้เห็นโดยการแสดงความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นเพื่อที่จะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง ความสามารถในการทำงานเป็นทีม ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยครูประจำชั้นและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้วิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี หมายถึง พัฒนาการด้านร่างกาย ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดี มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และ พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจซึ่งปรากฏให้เห็นโดยการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง การมีน้ำหนักสว่นสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัยและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้ปกครองและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้วิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา หมายถึง พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจซึ่งปรากฏให้เห็นโดยการแสดงพฤติกรรมสนใจและมีความสุขต่อกิจกรรมศิลปะ กิจกรรมดนตรีและกีฬา ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เพียง การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และ มีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา / สันทนาการ ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยครูประจำชั้นและแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยผู้ปกครอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐาน วัดได้จากแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กทั้ง 3 ฝ่าย คือ ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1 1 ความหมายและลักษณะของพัฒนาการ

1 2 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1 2 1 พัฒนาการด้านร่างกาย

1 2 2 พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

1 2 3 พัฒนาการด้านสังคม

1 2 4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

1 3 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย

1 4 แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1 5 การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 1 การพัฒนาหลักสูตร

2 1 1 ความหมายของหลักสูตร

2 1 2 ประเภทของหลักสูตร

2 1 3 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

2 1 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2 1 5 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย

2 2 1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

2 2 2 ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 2 3 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 2 4 การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและลักษณะของพัฒนาการ

ความหมายของพัฒนาการ

กู๊ด (Good 1973 175 - 176) ได้ให้ความหมายพัฒนาการว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการทำงาน การจัดระเบียบสว่นต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งทำให้มีการเพิ่มพูนทั้งด้านขนาด ความแตกต่าง ความสลับซับซ้อน การผสมกลมกลืน ขีดความสามารถ ประสิทธิภาพ หรือก่อให้เกิดความเพิ่มพูนภาวะสุดขีดรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีความคงทนถาวร อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่ยาวนาน ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายหรือเกิดขึ้นตามเหตุการณ์ก็ได้

พัชรี สอนแก้ว(2536 19) ได้ให้ความหมายพัฒนาการว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ การพัฒนานั้นไม่เพียงแต่เพิ่มในด้านขนาด รูปร่าง หรือน้ำหนักเท่านั้นแต่รวมถึงการที่จะมีลักษณะใหม่ ๆ และมีความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้นด้วย

จวีวรรณ กินาวงศ์(2526 25) ได้ให้ความหมายพัฒนาการว่า หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงลักษณะของบุคคลทั้งในโครงสร้าง (Structures) และแบบแผน (Patterns) ของร่างกายและพฤติกรรมที่แสดงออก พัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนเป็นผู้ใหญ่นั้นจะเกิดขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นขั้น ๆ ไปและเป็นแบบฉบับที่สอดคล้องกันใน 4 ด้าน ได้แก่พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางด้านสังคมและการปรับตัว

ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ (2541 5) ได้ให้ความหมายพัฒนาการว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะของระบบต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำสิ่งที่ยากซับซ้อนยิ่งขึ้นได้ ตลอดจนมีการเพิ่มทักษะใหม่และความสามารถในการปรับตัวในภาวะใหม่ของบุคคลนั้น

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545 27) ได้ให้ความหมายพัฒนาการว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาด้านการทำหน้าที่ และวุฒิภาวะของอวัยวะระบบต่าง ๆ ในด้านโครงสร้าง การจัดระเบียบสว่นต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก มีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลา ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ ๆ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผลผสมผสานก้าวหน้าเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของบุคคลทั้งโครงสร้างของร่างกายและความสามารถ มีทิศทางแน่นอน สามารถทำสิ่งที่ยากและซับซ้อนขึ้นได้ ตลอดจนมีการเพิ่มทักษะใหม่และความสามารถในการปรับตัวในภาวะใหม่ของบุคคล

ลักษณะของพัฒนาการ

พัชรี สอนแก้ว (2545 : 21) กล่าวว่า ลักษณะพัฒนาการเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปอย่างมีแบบฉบับและในทิศทางที่เป็นขบวนการต่อเนื่องกันไปตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการทั้งด้านลักษณะและความสามารถต่าง ๆ ของบุคคลเป็นผลจากขบวนการ 2 อย่าง คือ วุฒิภาวะและประสบการณ์ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้และการฝึกหัด

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 11) กล่าวว่าลักษณะพัฒนาการจะเป็นดังนี้

- 1 พัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีลำดับขั้นตอน
- 2 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในแต่ละวัยและแต่ละคนไม่เท่ากัน
- 3 พัฒนาการของแต่ละบุคคลมีความจำเพาะเป็นของตน
- 4 พัฒนาการมีทิศทางที่แน่นอน สามารถพยากรณ์ได้ว่าแต่ละวัยจะมีพัฒนาการอย่างไร
- 5 พัฒนาการแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ไม่สามารถจำแนกออกได้เป็นส่วน
- 6 สภาพภายในร่างกายและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูดี

อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะมีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดี

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2526 : 27 – 30) กล่าวว่าลักษณะพัฒนาการมีดังนี้

- 1 พัฒนาการเป็นไปตามแบบฉบับของตนเอง
- 2 พัฒนาการไม่ว่าด้านใดก็จะเริ่มจากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อย
- 3 พัฒนาการทุกด้านเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องกันไป
- 4 อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน
- 5 อัตราพัฒนาการส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแตกต่างกัน
- 6 พัฒนาการของคุณลักษณะต่าง ๆ มักจะสัมพันธ์กัน
- 7 พัฒนาการของเด็กอาจทำนายได้
- 8 พฤติกรรมบางชนิดที่ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ที่จริงแล้วจัดเป็น

พฤติกรรมที่ปกติ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของพัฒนาการ

สุนา พานิช (2531 : 18 – 19) กล่าวว่าลักษณะพัฒนาการพอสรุปได้ดังนี้

- 1 พัฒนาการจะเป็นไปตามแบบแผนเฉพาะคือ จะมีพัฒนาการเป็นระยะ ๆ
- 2 โดยปกติพัฒนาการจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการหยุดหรือขาดตอน
- 3 อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใหญ่ ๆ

2 ชนิดคือ พันธุกรรมและสภาพแวดล้อม

- 4 อัตราพัฒนาการส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแตกต่างกัน คืออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายจะมีอัตราพัฒนาการที่แตกต่างกัน

สุชา จันทร์โสม (2542 : 43) กล่าววาลักษณะของพัฒนาการมีดังนี้

1 พัฒนาการเป็นไปตามแบบฉบับของมันเองโดยจะเหมือนกันในพวกเดียวกัน และมีแบบแผนของการพัฒนาคลายกัน

2 พัฒนาการไม่ว่าด้านใดก็ตามจะเริ่มจากส่วนใหญ่ได้ก่อนส่วนย่อย เช่น ส่วนบนไปสู่ส่วนล่าง และจากส่วนกลางไปสู่ส่วนที่ไกลตัวออกไป

3 พัฒนาการทั้งหลายเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องกันไปโดยพัฒนาการทุกขั้นดำเนินการมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่อดีตและดำเนินการเรื่อย ๆ ต่อไปอีก

4 อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปได้

5 อัตราพัฒนาการส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแตกต่างกัน โดยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่ได้เจริญด้วยอัตราเร็วเท่ากันหมด บางส่วนอาจเจริญเร็วกว่าบางส่วน

6 พัฒนาการของคุณสมบัติต่าง มักจะสัมพันธ์กัน เช่นเด็กที่ฉลาดเฉลียวมักมีร่างกายแข็งแรงและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย เป็นต้น

7 พัฒนาการของเด็กอาจทำนายได้ เนื่องจากจากอัตราพัฒนาการของเด็กที่ปกติส่วนใหญ่ มักคงที่จึงพอที่จะทำนายได้

8 พฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นปัญหา แต่แท้จริงแล้วเป็นพฤติกรรมที่ปกติของเด็ก ซึ่งเป็นไปตามพัฒนาการนั่นเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าลักษณะของพัฒนาการจะมีลักษณะดังนี้ พัฒนาการจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม มีการพัฒนาจากส่วนใหญ่ไปส่วนย่อย จากตรงกลางออกไปส่วนข้าง พัฒนาการจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องมีอัตราการพัฒนาแต่ละคนแตกต่างกันและในบุคคลเดียวกันแต่ละส่วนก็มีการพัฒนาแตกต่างกันด้วยเช่นกัน ถึงอย่างไรพัฒนาการของคุณสมบัติต่าง ๆ มักจะสัมพันธ์กัน ถ้าเป็นเด็กปกติพัฒนาการจะสามารถทำนายได้และพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นปัญหาสำหรับผู้ใหญ่แต่ก็เป็นลักษณะพัฒนาการของเด็ก

1.2 ลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการ 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สปช 2544 : 12)

1 2 1 พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

บริวเวอร์ (Brewer 1995 : 11) สังเกตว่าพัฒนาการด้านร่างกายเป็นการเจริญเติบโตจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่าง จากส่วนกลางไปสู่ด้านข้าง และพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ก่อนกล้ามเนื้อเล็ก เช่น การควบคุมศีรษะและกล้ามเนื้อแขนก่อนจะควบคุมกล้ามเนื้อขาได้ ซึ่งคล้ายกันกับที่เด็กสามารถควบคุมกล้ามเนื้อแขนได้ก่อนจะควบคุมกล้ามเนื้อเล็กที่มือ

ทิตนา แชมมณีและคณะ (2536 : 70) กล่าวว่า ลักษณะทางกายของเด็กปฐมวัยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านส่วนสูง น้ำหนักและสัดส่วนของร่างกาย ในระยะแรกของชีวิตอวัยวะส่วนต่าง ๆ กำลังอยู่ในระหว่างการก่อตัวให้สมบูรณ์เต็มที่ และการที่เด็กมักไม่อยู่นิ่งเคลื่อนไหวเกือบตลอดเวลา เป็นการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก และกระตุ้นการสร้างโยงใยของเส้นประสาทที่พัฒนาเกือบสมบูรณ์ในวัยนี้

สุโขทัยธรรมาธิราช (2537ก : 6) กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยนั้นมีลักษณะของการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงตามแบบแผนของพัฒนาการ มีลำดับขั้นและเป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล

พัฒนา ชัชพงศ์ (2541 : 83) กล่าวว่า การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของวัยเด็กตอนต้น ดำเนินไปในอัตราที่ช้ากว่าเด็กทารก ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความสูงและน้ำหนักไม่แตกต่างกัน สัดส่วนของร่างกายมีความยาวขึ้นและกว้างขึ้น แขนขายาวขึ้น โครงร่างของร่างกายมีความแตกต่างกัน บางคนมีโครงร่างอ้วน บางคนลำสันแข็งแรง และบางคนมีแนวโน้มของโครงร่างผอมสูง กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น ในช่วงปลายของวัยเด็กตอนต้นฟันแท้จะเริ่มขึ้น เด็กหญิงฟันหลุดก่อนเด็กชายเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับทวิพร ณ นคร (2542 : 60 – 61) กล่าวว่า พัฒนาการทางกายของเด็ก 1 – 6 ปี มีการเจริญเติบโตในลักษณะที่ค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับเด็กวัยอนุบาล เด็กชายหญิงมีการเจริญเติบโตแบบเดียวกัน ในแต่ละช่วงอายุจะมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายต่างกัน โดยจะเห็นว่าเมื่อเด็กปฐมวัยมีอายุประมาณ 6 ปี จะมีพัฒนาการความถนัดในการใช้มือซ้ายหรือขวาเพื่อจับสิ่งของ ซึ่งก่อนหน้านี้เด็กจะใช้มือทั้งสองจับสิ่งของ

กรมวิชาการ(2546ก : 124) ได้ให้ความหมายพัฒนาการด้านร่างกายว่า หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่าง ๆ และการเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ไปโดยการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การนั่ง ยืน วิ่ง กระโดด ฯลฯ การใช้ประสาทรับรู้และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การหยิบจับของ การขีดเขียน ปั่น ประดิษฐ์ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (2539 : 9) กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเจริญเติบโตของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กก่อนประถมศึกษาจะไม่รวดเร็วเหมือนวัยทารก แต่เป็นไปในอัตราที่คงที่ ส่วนที่พัฒนามาก ได้แก่

วุฒิภาวะของระบบประสาท กล่าวก็คือ กล้ามเนื้อมัดต่าง ๆ จะแข็งแรงและทำงานประสานกัน ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว สามารถทรงตัวได้ดีขึ้น แยกเป็น 2 คือ กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2545 : 27) กล่าวว่าพัฒนาการด้านร่างกายหมายถึงความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ทรงตัว ยืน วิ่ง รวมทั้งความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัส เช่น การหยิบของ การขีดเขียน การพับกระดาษ ซึ่งสอดคล้องกับนาเนตร ธรรมบวร (2540 : 73) ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยจะปรากฏในรูปของ ความสามารถในการใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งจำแนกได้ 2 ประการคือ

1 ความสามารถในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบังคับกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของร่างกาย ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การกระโดด การเตะลูกบอล การปีนป่ายและการจับหรือขว้างลูกบอล เป็นต้น

2 ความสามารถในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบังคับกล้ามเนื้อเล็กส่วนต่าง ๆ ให้ทำงานประสานกัน เช่น ตากับมือ ได้แก่ การวาดภาพ การลากเส้น การตัดกระดาษ การร้อยลูกปัดและการลากเส้นตามรอยปะ เป็นต้น

เบญจา แสงมะลิ (2545 : 90 -92) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านร่างกายจะเกี่ยวกับน้ำหนัก ส่วนสูง รอบอก ประสาทสัมผัส สุขภาพอนามัย ความสะอาด การบังคับกล้ามเนื้อ และลักษณะท่าทาง สอดคล้องกับสุโขทัยธรรมาราช (2537 : 6) ที่กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย พิจารณาได้จากลักษณะต่าง ๆ 2 ประการคือ สุขภาพอนามัยและการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมและพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านส่วนสูง น้ำหนักและสัดส่วนของร่างกายรวมถึงโครงร่าง โดยจะเจริญเติบโตจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่างและจากตรงกลางไปสู่ส่วนย่อย คือจากแขนไปนิ้วมือ แต่จะน้อยกว่าเด็กทารก พัฒนาการทางด้านร่างกายจะหมายถึงความสามารถในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และความสามารถในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก

1 2 2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ของเด็กปฐมวัย

บริตเจส (อาร์ พันธุมณี 2546 : 50 อ้างอิงจาก Bridges n.d) กล่าวว่า พัฒนาการทางอารมณ์ของมนุษย์ค่อย ๆ พัฒนาตามลำดับ เด็กแรกเกิดจะเจ็บและตื่นเต้น จากนั้นเด็กจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นอารมณ์ต่าง ๆ คือ ดีใจ กลัว เกลียด โกรธ ปิติ รัก และประมาณ 2 ปีเด็กจะพัฒนาทุกอารมณ์

อรนุช ลิ้มศิริ (2535 : 65 – 66) กล่าวว่า เด็กในวัย 3 – 5 ขวบนี้มีอารมณ์ที่ไม่มั่นคงและมีการเปลี่ยนอารมณ์อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่ปิดบัง พัฒนาการทางอารมณ์ส่วนใหญ่รวมถึงความโกรธ ความกลัว อิจฉา ความอยากรู้อยากเห็นและการแสดงความรัก เด็กในวัยนี้จะกลัวความมืด ความตาย อุบัติเหตุ ความสูง ขโมย ฯลฯ ความกลัวของเด็กจะลดลงเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ครูควรที่จะพยายามพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กกลัวและอธิบายให้เด็กฟัง

สพช (2539 : 23) กล่าวว่า พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจของเด็กก่อนประถมศึกษา มีรากฐานมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อ – แม่ – ลูก ในช่วงแรกเริ่มของชีวิต เด็กเล็ก ๆ จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างทันทีและเปิดเผย โดยแสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกโดยตรงไปตรงมา ปัจจัยที่ทำให้ เด็กเกิดอารมณ์ต่าง ๆ นั้นเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก อันทำให้เด็กแต่ละคนมีอารมณ์ผันผวนและซับซ้อนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณีและคณะ (2536 : 77) ที่กล่าวว่า อารมณ์ของเด็กปฐมวัยไม่มั่นคงและมักเปลี่ยนแปลงง่ายในระยะเวลาอันสั้น เด็กแสดง ความโกรธ ความกลัว ความเศร้า ความอิจฉาริษยาและความสุขสนานอย่างไม่มีการควบคุม การแยกจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักเป็นประสบการณ์ที่น่ากลัวสำหรับเด็ก ความสัมพันธ์ที่ราบรื่น และมั่นคงระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด จะทำให้เด็กไว้วางใจผู้อื่นเกิดความมั่นใจในการกระทำของตน กล่าวทำ กล่าวถาม มีความรู้สึกที่ดีของตนเอง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 40) กล่าวว่า นักจิตวิเคราะห์เชื่อว่าพื้นฐานทางอารมณ์ของบุคคลจะเริ่มต้นในช่วงอายุนี้ ซึ่งถ้าเด็กได้รับการตอบสนองทางอารมณ์และความต้องการของเขาอย่างเต็มที่ เขาจะเกิดความมั่นคง อ่อนนุ่มและปลอดภัย ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของพัฒนาการทางอารมณ์ เด็กวัย 1 – 6 ปี จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผยและเป็นอิสระ อารมณ์ที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ชัดคือ โกรธ รัก กลัว อิจฉา ขาดดี และอยากรู้อยากเห็น

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545 : 28) ที่ได้ให้ความหมายพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจของเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง ความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกของเด็ก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รักชอบ สนใจ เกลียด โดยที่เด็กรู้จักควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือตนเอง

วราภรณ์ รักวิจัย (2527 : 95) กล่าวว่า การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนนั้น เป็นการแสดงที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย และบางครั้งรุนแรงมาก การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ในเด็กแต่ละคน จะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย อย่าง เช่น การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม สุขภาพร่างกาย และสุขภาพทางจิต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านอารมณ์ – จิตใจของเด็กปฐมวัย เป็นความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกของเด็กที่เปลี่ยนแปลงง่าย การเลี้ยงดูที่อบอุ่น ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและมั่นคงระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด จะทำให้เด็กไว้วางใจผู้อื่น เกิดความมั่นใจในการกระทำของตน กล่าวทำ กล่าวถาม มีความรู้สึกที่ดีของตนเอง

1 2 3 พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

สปช (2544 : 17) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลใกล้เคียง รวมไปถึง บุคคลอื่นในสังคม ซึ่งการที่เด็กจะมีพฤติกรรมเหนือคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่อูรรอบตัวเด็กเป็นสำคัญ

กรมวิชาการ (2546ก : 124) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม คือ สามารถทำหน้าที่ตาม บทบาทของตนร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ความเป็นตัวของตัวเอง และรู้กาลเทศะ สำหรับเด็ก หมายความว่ามีความสามารถในการช่วยตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นพัฒนาการด้านสังคม ยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ และคุณธรรม

นภเนตร ธรรมบวร (2540 : 97) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน รวมตลอดถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่าง ๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นยังรวมถึงความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นด้วย รวมตลอดถึงความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และบทบาททางสังคม

ทิศนา แหมมณีและคณะ (2536 : 70) กล่าวว่า นักจิตวิทยาพัฒนาการได้จำแนก พัฒนาการทางสังคมได้แก่ ความสามารถในการติดต่อและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัว การรู้จักร่วมมือในการเล่นกับกลุ่มเพื่อน

นิตยา คชภักดี (2543 : 43 – 48) ได้ให้คำจำกัดความว่า พัฒนาการทางด้านสังคมเป็น การเปลี่ยนแปลงความสามารถในด้าน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการดำรงตน ในสังคม พัฒนาการด้านสังคมยังครอบคลุมไปถึงความสามารถในการช่วยตนเอง การรู้สึกผิดชอบชั่วดี คุณธรรมและการปรับตัวในสังคม

อรนุช ลิ้มศิริ (2535 : 67) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กสามารถเล่นกับเพื่อนได้ เด็กวัย 3 – 4 ปี ส่วนใหญ่จะยังไม่มีพัฒนาการทางด้านนี้ แต่เมื่อเด็กเริ่มมาโรงเรียนก็เริ่มที่จะปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน พัฒนาการทางสังคมนี้จะเป็นรากฐานที่ดีต่อการเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคมสำหรับเด็กหมายความว่ารวมถึงความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นพัฒนาการด้านสังคมยังเกี่ยวข้อง กับพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ และคุณธรรมด้วย ซึ่งพัฒนาการทางสังคมในวัยนี้จะเป็นรากฐานที่สำคัญต่อไปในการอยู่ในสังคมของเด็กในอนาคตด้วย

1 2 4 พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

เพียเจท์ (กุหลาบ ต้นติลลาชีวะ 2542 : 106 , อ้างอิงจาก Piaget n.d) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพ เป็นความสามารถของการจัดระเบียบและการปรับตัวที่จะดูดซับ (assimilation) ประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้รับเข้าไปผสมกลมกลืน(accomodation)กับพื้นฐานที่มีอยู่เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

อรนุช ลิ้มศิริ (2535 : 69) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาจะเกี่ยวข้องกับความคิด ความสามารถในการแก้ปัญหาและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะพัฒนาสติปัญญาได้ก็ต่อเมื่อได้ลงมือกระทำในสภาวะแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการ 2 อย่างคือ การซึมซับประสบการณ์และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาเพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญา

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์(2545 : 28) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ การเข้าใจสิ่งต่าง ๆ การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกโดยการใช้ภาษาในการสื่อสารความหมายเป็นส่วนใหญ่

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2542 : 57) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาหมายถึง ความสามารถของสมองในการคิด การจำ ความมีเหตุผล ความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ฉวีวรรณ กิณาวงศ์ (2526 : 56) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง การที่มีความสามารถที่จะทำกิจกรรมทางสมองให้บรรลุผลตามที่ตนต้องการหรือเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 6 – 7) ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง ความสามารถที่จะทำกิจกรรมทางสมองให้บรรลุตามที่ตนต้องการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ คนที่มีเชาว์ปัญญาสูงจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ และรู้จักวางโครงการให้ตรงกับ

จุดประสงค์กับงานที่ตนทำอยู่ การที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ดีเพียงใดนั้นก็จะต้องจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางให้เกิดการเรียนรู้ อันเป็นทางเพิ่มความมั่งคั่งทางปัญญา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2537ก 167) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึงความสามารถที่จะรับรู้ความหมายสิ่งต่าง ๆ สามารถที่จะเข้าใจ สามารถที่จะจดจำ สามารถที่จะ คิดแก้ปัญหา สามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งหมายถึงความสามารถในการปรับตัวนั่นเอง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 39) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาในวัยเด็กเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน แต่เป็นสิ่งที่น่าพอใจ จุดมุ่งหมายใหญ่ของการพัฒนาสติปัญญาของเด็กวัยนี้คือ ให้เด็กสามารถเข้าใจถึงโลกและสิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ พัฒนาทักษะพื้นฐานเบื้องต้น และได้รับการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในด้านต่าง ๆ เด็กจะสนุกสนานและเกิดความพอใจและสนใจที่จะเรียนในขั้นต่อไป

ทวีพร ณ นคร (2542 64) กล่าวว่าเด็กวัย 1 – 6 ปี แสดงออกทางสติปัญญา ชัดเจนมาก เพราะเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น สนใจสิ่งรอบตัวและยังมีการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบในสิ่งที่เห็น เสมอ เด็กวัย 1 – 6 ปี มีความสามารถเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แต่ไม่สามารถใช้เหตุผลมาอธิบายได้

สปช (2539 41) กล่าวว่าพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา คือเด็กมีความคิดเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้ และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้ แต่ความเข้าใจเหตุผลนั้น ยังไม่สมบูรณ์ ลักษณะที่สำคัญของความคิดในเด็กวัยนี้ คือ มีความคิดฝันและจินตนาการค่อนข้างมาก จะถือตนเองเป็นศูนย์กลาง คิดว่าคนอื่นจะคิดแบบเดียวกับตน มีความสนใจใคร่รู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครู จะต้องช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยคือความสามารถที่จะ ทำกิจกรรมทางสมองให้บรรลุผลตามที่ตนต้องการหรือเป้าหมายที่วางไว้ซึ่งเด็กวัยนี้ แสดงออกทาง สติปัญญาชัดเจนมาก เพราะเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น สนใจสิ่งรอบตัวและยังมีการแสดง พฤติกรรมเลียนแบบในสิ่งที่เห็นเสมอ เด็กวัย 1 – 6 ปี มีความสามารถเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แต่ไม่ สามารถใช้เหตุผลมาอธิบายได้

1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud's Psychoanalytic Theory)

ฟรอยด์ (ทศนา แหม่มณี และคณะ 2536 : 66 – 70 อ้างอิงจาก Freud n.d.) ได้ย้ำถึงความสำคัญของวัย 5 ปีแรกของชีวิตว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานการพัฒนบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กที่สุดคือ แม่จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก นอกจากนี้ ฟรอยด์ (อารี พันธุ์ณี 2546 : 52 – 53 อ้างอิงจาก Freud n.d.) กล่าวว่ามนุษย์มีโครงสร้างจิตสามส่วน คือ Id Ego และ Superego มนุษย์มีพลังทางเพศเป็นแรงขับเคลื่อนตามสัญชาตญาณที่สำคัญชื่อวาสิบิโด (Libido) การทำงานของจิตกับแรงขับทางด้านเพศขับเคลื่อนไปตามสวนต่าง ๆ ของร่างกาย ในแต่ละขั้นของพัฒนาการ บริเวณของร่างกายที่มีพลังลิบิโดอยู่จะเกิดความตึงเครียด และต้องการการตอบสนองที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าบริเวณดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสมจะเกิดความติดตรึง ส่งผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล ฟรอยด์แบ่งขั้นของการพัฒนาเป็น 5 ขั้น แต่ในที่นี้ขอนำเสนอเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียนดังนี้

1 ขั้นปาก (Oral Stage) อายุแรกเกิด – 1 ปี เด็กจะมีความสุขและพอใจกับการใช้ปากดูด กัด กิน แทะ หรือทำเสียงต่าง ๆ การเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะทำให้เด็กได้รับการตอบสนองบริเวณปากอย่างเหมาะสม แต่ถ้าเข้มงวดเกินไปหรือทอดทิ้ง ไม่สนใจ ก็จะทำให้เกิดการติดตรึงขั้นของพัฒนาการ เด็กจะมีบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาได้เมื่อโตขึ้น เช่น ติดสุรา ติดบุหรี่ ปากจัด ถากถางก้าวร้าว ขี้อิจฉา บ้าอำนาจและชอบกัดเล็บ เป็นต้น

2 ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) ช่วงอายุ 1 ปีครึ่ง – 2 ปี เด็กจะมีความสุข ความพอใจอยู่กับการได้รับการฝึกขับถ่าย ถ้าการฝึกหัดขับถ่ายเป็นไปอย่างเข้มงวด หรือปล่อยปละละเลยเกินไปก็จะเกิดการติดตรึงส่งผลให้เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ตื้ออานี้ เจ้าระเบียบ ยึดติด ตรงต่อเวลามาก หรือ เป็นคนไม่มีระเบียบวินัย สกปรกเลอะเทอะ และมีพฤติกรรมไม่ปกติต่าง ๆ ได้

3 ขั้นอวัยวะเพศตอนต้น (Phallic Stage) ช่วงอายุ 3 – 6 ปี เด็กวัยนี้จะเริ่มสำรวจและสนใจเรื่องของเพศ ตลอดจนพอใจและมีความสุขกับการจับต้องอวัยวะเพศของตนเอง นอกจากนี้ เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะมีความรู้สึกรักบิดามารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามกับตนในระดับจิตใต้สำนึก เด็กชายจะรักแม่ ส่วนเด็กหญิงจะรักพ่อ และเด็กชายยังเกิดความรู้สึกวิตกกังวลกลัวจะถูกตัดอวัยวะเพศและเด็กหญิงมีความรู้สึกอิจฉาที่ตนไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กชายสังคมและการอบรมเลี้ยงดูจะทำให้เด็กลดความกังวลของตนโดยใช้กลไกป้องกันตนเองด้วยการเลียนแบบบทบาททางเพศจากพ่อและแม่ของตน กล่าวคือเด็กชายจะเลียนแบบบุคลิกจากพ่อและเด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ ซึ่งเป็นผลให้เด็กได้พัฒนบุคลิกภาพตามเพศของตน หากเกิดการติดตรึงในขั้นนี้บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่มีปัญหา เช่น รักรวมเพศ กามตายด้าน เป็นต้น

ทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน (Erickson's Psychosocial Theory)

อีริกสัน (สุชา จันทรเฒ 2542 : 35 – 36 , อ้างอิงจาก Erikson n d) นักจิตวิเคราะห์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์เวต ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กโดยเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดา เขาสรุปว่าประสบการณ์จากการเลี้ยงดูที่ทารกได้รับมีส่วนสำคัญในการสร้างบุคลิกภาพให้กับเด็ก ความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดา จะทำให้ทารกเติบโตมีความมั่นใจในตนเอง มีความไว้น้อยเชื่อใจ บิดามารดาและผู้อื่น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าทารกไม่ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา จะทำให้เป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

อีริกสัน (อารี พันธุ์ณี 2546 : 55 – 56 อ้างอิงจาก Erikson n d) ได้แบ่งพัฒนาการเป็น 8 ขั้น ซึ่งขอเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยดังนี้

1 ความไว้วางใจกับไม่ไว้วางใจ (Trust VS Mistrust) อายุ 0 – 1 ปี ความไว้วางใจเกิดจากการที่เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ เช่น ได้ดูด เต็ม สัมผัส อุ้ม เล่นด้วย มีคนอยู่ใกล้ ๆ พูดให้ฟัง เปลี่ยนผ้าอ้อมเมื่อสกปรก ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เด็กรู้สึกวาง สภาพแวดล้อม ผู้คน น่าไว้วางใจ เพราะเมื่อมีทุกข์ หิว หนาว ก็มีคนอื่นคอยจัดปัดเป่า ทำให้หายทุกข์ และเพิ่มสุข ทำให้เด็กพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจบุคคลใกล้ชิดซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจตนเอง และไว้วางใจผู้อื่น ทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึก มีความหวัง ทำให้รู้สึกถึงคุณค่าของตนและทำให้เป็นพลังผลักดันให้กล้าต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ได้

2 ความเชื่อมั่นตนเองกับความละอายและสงสัย (Autonomy VS Shame and doubt) ช่วงอายุ 1 ปีครึ่ง – 3 ปี เด็กเริ่มรู้จักควบคุมตนเอง และการใช้กล้ามเนื้อประสาทสัมผัส มีทักษะในการเคลื่อนไหวดีขึ้น และควบคุมการขับถ่ายหรือแต่งตัวได้เอง มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กจะสุขขนอนอยู่ไม่สุข พ่อแม่มีหน้าที่ดูแลและฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองบ้าง ให้ความรู้สึกเป็นอิสระ เพราะเด็กกำลังพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง จึงอยากรู้อยากเห็นและบังคับเด็กมากเกินไป แต่ถ้าพ่อแม่คอยปกป้องเด็กเกินไปเด็กจะขาดความเชื่อมั่น ยิ่งถ้าเขาล้มเหลวเขาจะพัฒนาความรู้สึก ละอายใจและสงสัยไม่แน่ใจ ความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจ ไม่แน่ใจ ทำให้เด็กพัฒนานิสัยการควบคุมตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและเชื่อมั่นในตนเอง ตัดสินใจได้

3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative VS Guilt) เด็กอายุ 3 – 5 ปี ความสามารถในการใช้ทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเด็กจะดีขึ้น วัยนี้จะมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นด้วย เด็กจะช่างซักถามและชอบสำรวจสิ่งแวดล้อม อยากรู้อยากเห็น มีความคิดฝัน มีความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ชอบเล่นบทบาทสมมติ ถ้าเด็กได้รับการตำหนิหรือลงโทษ ห้าม อย่า จากการกระทำต่าง ๆ มากเกินไป เด็กจะรู้สึกผิด ขลาด กลัว ความสมดุลระหว่างความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด จะ

เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก กล้าคิด กล้าเผชิญความจริง และรู้จักปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้แปลกใหม่

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (พัชรี สวนแก้ว 2545 : 106 – 107 , อ้างอิงจาก Kohlberg n.d) เป็นนักจิตวิทยาที่กำหนดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นลำดับขั้นเช่นเดียวกับพัฒนาการด้านอื่น โดยเริ่มจากขั้นแรกก่อน แต่ระยะเวลาในการอยู่ขั้นใดขั้นหนึ่งนั้นจะแตกต่างกันแล้วแต่บุคคล หรือบางคนอาจจะอยู่ในขั้นที่คาบเกี่ยวกันก็ได้ พัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านการคิดและเหตุผล กล่าวคือ จะค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงในการแยกแยะถึงผลดี ผลเสีย แล้วนำไปก่อให้เกิดการจัดระบบใหม่ที่จะนำไปสู่ขบวนการสมดุลของโครงสร้างในที่สุด

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ซึ่งมีระดับความคิดทางจริยธรรม 3 ระดับ แต่ขอกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1 ระดับเริ่มมีจริยธรรม (Preconventional Level) เป็นระดับก่อนเกณฑ์ (อายุ 2 – 10 ปี) เด็กในระดับนี้จะทำตามคำสั่งที่กำหนดว่าดีหรือไม่ดี แต่ส่วนใหญ่จะมองที่ผลของการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวด หรือความพึงพอใจและทำตามกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือตนกำหนดไว้ เลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น ระดับนี้จะมีการพัฒนาการ 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 (อายุ 2 – 7 ปี) เด็กจะเคารพกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 (อายุ 7 – 10 ปี) ใช้หลักการแสวงหารางวัล เด็กจะเลือกกระทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น สิ่งใดที่สนองความต้องการของตนถือว่าสิ่งนั้นถูกต้อง การมองความสัมพันธ์ของคนยังแคบเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนกัน เช่น ถ้าเธอดีฉัน ฉันจะดีเธอ เป็นต้น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจท์ (สุชา จันทร์เอม 2542 : 33 – 34 , อ้างอิงจาก Piaget n.d) ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญา ออกเป็น 4 ระยะ แต่ขอกล่าวถึงเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1 ระยะของการใช้ร่างกายและประสาทสัมผัส (Sensorimotor period) อายุ 0 – 2 ปี ในขั้นนี้พฤติกรรมของเด็กอยู่กับการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นลักษณะปฏิกิริยาสะท้อน มีพฤติกรรมน้อยมากที่แสดงออกถึงความเข้าใจเพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตน(Self)ของเด็กยังไม่ได้พัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ที่ทำให้

พัฒนาตัวตนขึ้นมา แล้วเด็กจึงจะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้จนกระทั่งเด็กอายุประมาณ 18 เดือน จึงจะเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองได้บ้าง และรับรู้เท่าที่สายตามองเห็น

2 ระยะการเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Pre – operational period) อายุ 2 – 7 ปี เด็กยังไม่สามารถใช้สติปัญญากะทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ระยะนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ชั้น คือ

2.1 ชั้นก่อนเกิดสัณกะป (Preconceptual thought) อายุ 2 – 4 ปี ในระยะนี้เด็กพัฒนาทางด้านการใช้ภาษา รู้จักใช้คำสัมพันธ์กับสิ่งของ เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ยังไม่สมบูรณ์ และยังไม่มีความคิด เด็กชอบเล่นสมมุติ โดยสร้างเป็นจินตนาการ

2.2 ชั้นการคิดแบบสัญชาตญาณ (Intuitive thought) อายุ 4 – 7 ปี ความคิดของเด็กในระยะนี้ มีเหตุผลขึ้น สามารถที่จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นหมวดหมู่ ทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับและแตกต่างกัน ในขั้นนี้เด็กมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ เชื่อตนเองโดยไม่ยอมเปลี่ยนความคิด หรือเชื่อในเรื่องการทรงภาวะเดิมของวัตถุ (Conservation)

นอกจากเพียเจท์ (Piaget) แล้ว บรูเนอร์ (ทิตนา แชมมณีและคณะ 2536 : 63 , อ้างอิงจาก Bruner n.d) ได้เสนอทฤษฎีของเขาโดยอาศัยแนวคิดของเพียเจท์เป็นหลักบรูเนอร์ ได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นดังนี้

1 ขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เด็กเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส

2 ขั้นคิดจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Iconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการด้วย

3 ขั้นใช้สัญลักษณ์และคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมีดังนี้คือ ฟรอยด์ (Freud) ที่กล่าวถึงโครงสร้างของจิตและการพัฒนาบุคลิกภาพ การเป็นตัวแบบที่ดีและให้เด็กได้รับความพึงพอใจจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก อิริคสัน (Erikson) ที่กล่าวถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่นและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเหมาะสมจะทำให้เด็กพัฒนาไปสู่บุคลิกภาพที่ดีและโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่กล่าวถึงเรื่องพัฒนาการทางจริยธรรมให้กับเด็กว่าจริยธรรมของเด็กปฐมวัยจะเกิดจากผู้อื่นมากกว่าเพราะเด็กยังไม่คิดเหตุผลได้ไม่มาก เด็กจะทำดีเพราะคนอื่นเห็นว่าเป็นดีและทำดีเพื่อให้ได้รางวัล เพียเจท์และบรูเนอร์ ที่กล่าวถึงเด็กวัย 2 – 6 ปีว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากการใช้ประสาทสัมผัส เด็กเริ่มที่จะมีพัฒนาการทางภาษาและความคิดแต่ยังไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้

1.4 แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2546ค 35-36) กล่าวว่า แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

- 1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
- 4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ
- 6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
- 7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

ซีเฟรดและบราบาร์(กุลยา ตันติผลลาชีวะ 2545 11 , อ้างอิงจาก Seefeld and Barbour 1994 197 - 200) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่ทำให้เด็กได้รับความรู้ มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่าง ๆ ที่ครูต้องการให้รู้ โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่เรียน ใคร่รู้ของเด็ก ลักษณะของการจัดประสบการณ์ที่สำคัญมีดังนี้

- 1 เด็กต้องได้สัมผัสจับต้องด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
- 2 เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 3 เนื้อหาสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือเหมาะสมกับอายุของเด็ก
- 4 ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง
- 5 สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร

6 สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

7 มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีระเบียบวิธีและมีการนำเสนอรวมด้วย

วรารภรณ์ รักวิชัย (2527 : 67 – 68) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้นควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาระดับปฐมวัย ควรคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งใช้เป็นหลักในการจัดดังต่อไปนี้

1 เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสามารถของเด็ก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดกถอย เบื่อหน่ายและต้องมีจุดประสงค์เฉพาะ

2 ใช้เวลาพอสมควร ไม่นานเกินไป ประมาณ 15 นาที

3 ไม่ควรทำตัวอย่างไว้ให้เด็กเพราะอาจจะทำให้เด็กทำไม่ได้หรือไม่อยากทำ

4 จัดหลาย ๆ อย่างเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกทำตามความพอใจ

5 ควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันและการเปรียบเทียบ

6 ไม่ควรให้เด็กเล่นจนเหนื่อยเกินไป

7 ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

8 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างเด็กกับครู เพราะทำให้ง่ายในการแก้ปัญหาและช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอน

9 จัดให้มีการยืดหยุ่นได้

10 ครูควรมีการทดลองก่อนนำมาจัดกับเด็ก

11 เด็กควรมีโอกาสได้แสดงความสามารถเป็นรายบุคคล

12 ควรมีความสนุกสนานไปพร้อมๆ กับความรู้ด้วย

13 เด็กสามารถทำงานได้อย่างมีอิสระและมีโอกาสได้พักผ่อน

14 ควรส่งเสริมให้สร้างเสริมนิสัยในการทำงานและการปรับตัวให้สามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้

15 เป็นการเล่นปนเรียน และมีความปลอดภัยสำหรับเด็ก

16 ควรยั่วยุหรือเร้าความสนใจให้เด็กคิดค้นและสร้างสรรค์

เพ็ญศรี แสงวงเจริญ (2538 : 60 – 61) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยควรเป็นดังนี้

1 จัดให้มีการทำกิจกรรมมากโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลงานที่จะสำเร็จหรือไม่

2 จัดประสบการณ์ในลักษณะของกิจกรรมการเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมประกอบดนตรี

3 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการแสดงออกของผู้เรียน

4 จัดประสบการณ์โดยเน้นกระบวนการของการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มจากการสร้างสังคมการอยู่ร่วมกัน

5 จัดประสบการณ์โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

6 สอดแทรกการอบรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะค่านิยมพื้นฐาน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแนวการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาของเด็กปฐมวัย คือ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยา พัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กมีโอกาสได้สัมผัส คิดค้นและลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยจัดในลักษณะกิจกรรมการบูรณาการ เพื่อให้เด็กพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.5 การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2546ก 77) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจกรรมแล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างตอเนื่องเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

นภเนตร ธรรมบวร (2540 26 – 27) กล่าวว่า ในการที่จะตัดสินใจที่จะประเมินอะไรนั้น ส่วนหนึ่งอยู่กับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนภเนตร ธรรมบวร(2537 73) ที่กล่าวว่า ในการวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยนั้น สิ่งแรกที่ควรตระหนักคือวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นต้องครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้าน

สปช (2544 22,24 - 25) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล พฤติกรรมและความสามารถของเด็กปฐมวัยจะพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแต่ละด้าน จึงมีจุดมุ่งหมายดังนี้

พัฒนาการทางกาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมภาวะการเจริญเติบโต ความแข็งแรง สุขภาพ อนามัย ตลอดจนสุขนิสัยที่ดีของเด็ก

พัฒนาการทางสติปัญญา ต้องการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

พัฒนาการทางอารมณ์ – จิตใจ ต้องการให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง รวมทั้งการควบคุมอารมณ์และยอมรับบทบาทของตนเอง

พัฒนาการทางสังคม มุ่งสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บุคลิกภาพ การปรับตัวและเลือกปฏิบัติ เพื่อผลต่อส่วนร่วม

กรมวิชาการ(2546ค 26)ได้กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปีซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานให้เด็กเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

- 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- 5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 6 ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

เยาวพา เดชะคุปต์(2542 18 – 19) กล่าวว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายการอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านดังนี้

- 1 ด้านร่างกาย ส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย ปลูกฝังนิสัยทางสุขภาพอนามัย ฝึกกิจนิสัยและสุขนิสัย รู้จักรักษาความสะอาด เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกต้อง ฝึกให้เล่นและออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส และรู้จักพักผ่อนอย่างถูกวิธี

2 ด้านจิตใจและอารมณ์ ส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น ปลูกฝังให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีจิตใจเรวังแจ่มใส ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม ฝึกให้มีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญู กตเวทิตา เคารพเชื่อฟัง ประหยัด ขยันหมั่นเพียร อดทน มีระเบียบวินัยและเชื่อถือในคำสั่งสอนของศาสนา

3 ด้านสังคม ส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัย เช่น ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ ฝึกให้เป็นผู้รับและผู้ให้ พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

4 ด้านสติปัญญา ส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญา เช่น รู้จักการหาเหตุผลและการตัดสินใจด้วยตนเอง สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีประสบการณ์พอที่จะเรียนในระดับต่อไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 : 66) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยคือ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งเป็นการ ปลูกพื้นฐานเพื่อการเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

นิตยา ประพฤติกิจ (2536 : 20) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเด็กปฐมวัยคือ

1 สร้างเสริมให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดที่ดีต่อตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และมีการเริ่มต้นในโรงเรียนที่ดี เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาถึงขีดสุด

2 ให้โอกาสเด็กได้พัฒนาบุคลิกภาพทุก ๆ ด้าน

3 กระตุ้นให้เด็กพัฒนาทางภาษาโดยจัดให้เด็กได้ฝึกฟังและพูด

4 พัฒนาการรับรู้(Awareness) โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

5 ส่งเสริมให้เด็กสามารถพึ่งพาตนเอง

6 ช่วยเหลือเด็กในการสำรวจสิ่งแวดล้อมและช่วยให้เด็กรู้สึกพอใจหรือสนใจในความอยากรู้อยากเห็นของตน

7 ช่วยสร้างเด็กให้มีนิสัยที่ดีในการทำงาน

8 มีประสบการณ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ

9 จัดประสบการณ์ที่สนองความต้องการของเด็กแต่ละคนและเด็กเป็นกลุ่ม

10 พัฒนาให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อครู โรงเรียน และเข้าใจสายใยสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

11 สร้างเสริมประสบการณ์ที่เด็กยังไม่มีที่บ้าน

วราภรณ์ รักวิจัย (2527 67) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจของเด็กให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพและประสิทธิภาพต่อไป
- 2 เพื่อส่งเสริมฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดี เป็นคนร่าเริงแจ่มใส
- 3 ฝึกให้รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความอดทนช่วยเหลือตนเองได้
- 4 ฝึกให้มีความพร้อมในด้านอารมณ์และสังคม รู้จักปรับตัวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- 5 ฝึกให้มีความพร้อมในความรู้พื้นฐาน เพื่อสามารถไปเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาได้

สุชาติา วัยวุฒิ (2539 40) กล่าวว่า เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยคือมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กจะต้องมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้ โดยเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่ว ไม่ว่าจะเป็นเดิน วิ่ง กระโดด ใช้มือรับสิ่งของ ตัดกระดาษ วาดภาพ ใช้เชือกร้อยวัสดุขนาดเล็ก ใหญ่ ได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

เด็กจะต้องมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีเหตุผล มีความร่าเริงแจ่มใส มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักเลือกเล่นและทำงานที่ตนชอบ ชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก นอกจากนี้เด็กต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การรักเพื่อน รักสัตว์เลี้ยง ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง และรู้จักอดทนรอคอย

พัฒนาการด้านสังคม

เด็กจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งเรื่องการทำความสะดวกร่างกาย รับประทานอาหาร แต่งตัว เล่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ การเล่นร่วมกับเพื่อน รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามกฎข้อตกลงง่าย ๆ มีมารยาท ตั้งใจทำงานและรู้จักเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี นอกจากนี้เด็กจะต้องรู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ มีการเตรียมความพร้อมด้านภาษาและคณิตศาสตร์ เพื่อให้สามารถเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ดี โดยเด็กจะสามารถสนทนา ชักถามโต้ตอบกันได้เข้าใจ เล่นิทาน เล่นบทบาทสมมติได้ รู้จักและเขียนชื่อตัวเองได้ จำแนกสิ่งของตามสี รูปร่าง ขนาด รู้จักใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 รู้ค่าจำนวน และตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ ได้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ) ได้กำหนดให้มีการประเมินมาตรฐานการศึกษา จำนวน 14 มาตรฐาน ประกอบด้วย โดยจำแนกผลการประเมินเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับครู และมาตรฐานที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ในที่นี้ขอกล่าวเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้(สมศ 2547 1-30)

มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 7 มาตรฐาน 22 ดัชนีชี้ ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจะเป็นการประเมินเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการศึกษาในระดับนี้ซึ่งเพื่อก็คือการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานที่ดีในการเรียนระดับต่อไป

16 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

ซาแวกซ์ (Savage 2002 Abstract) ได้ศึกษาผลของการกำหนดจุดมุ่งหมายการควบคุมทักษะการเคลื่อนไหวต่อการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กอนุบาลของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมือง การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 480 นาที แบ่งกลุ่มทดลอง 36 คนและกลุ่มควบคุม 47 คน เด็กทั้งหมดถูกประเมินก่อนการทดลองโดยการทดสอบการเคลื่อนไหวและภาพฉายประกอบการสังเกตขณะการทำงานกลุ่ม จากการทดสอบก่อนพบวาคะแนนไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนของเด็กผู้ชายจะสูงกว่าผู้หญิง หลังการทดลองจากการวัดด้วยคะแนนดิบ หลาย ๆ ครั้งพบว่าขนาดของกลุ่มสัมพันธ์กับเวลา แต่ในเรื่องเพศไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการควบคุมทักษะการเคลื่อนไหว สามารถพัฒนาเด็กได้ ภายในเวลาอันน้อยนิดคือ 8 สัปดาห์ จึงควรส่งเสริมให้มีโปรแกรมที่มุ่งทักษะการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัย

โรเจอร์ (Roger 2003 Abstract) ได้ศึกษาผลส่วนหนึ่งจากการอ่านต่อการใช้ภาษาในเด็กทารกและเด็กวัยเตาะแตะที่มีพัฒนาการทางภาษาช้า วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อศึกษาว่าถ้าเพิ่มประสบการณ์ด้านการอ่านแล้วการใช้ภาษาของเด็กทารกและเด็กวัยเตาะแตะจะเป็นอย่างไร จากการบันทึกด้วยสมุดบันทึกสุขภาพประจำวัน การถามตัวต่อตัวในการเข้าใจการใช้คำว่า เขา เธอ และพวกเรา ว่าเด็กสามารถใช้ได้ถูกหรือไม่ขณะที่มีประสบการณ์ด้านการอ่านหนังสือกับเด็ก พบว่าการออกเสียง การสื่อความหมายและการพูดโต้ตอบเด็กสามารถทำได้ถูกต้อง ดังนั้นจึงควรจัดประสบการณ์ด้านการอ่านให้กับเด็ก

งานวิจัยในประเทศ

วรดี เลิศไกร (2533 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่มีต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา สูงขึ้น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการทุกด้านดังกล่าว สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนแต่เมื่อพิจารณาพัฒนาการแต่ละด้าน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการด้านร่างกายสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์

สุณี บุญพิทักษ์ (2535 บพคัตยอ) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 และการจัดตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2533 โดยทดลองกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดรางเหล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพฯ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาสูงกว่าเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2533

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2546 บพคัตยอ) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 001 และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือแบ่งปัน พบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวม ทั้งหมด

ชลลดา ตันมงคล (2538 150) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมที่มีเทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนอายุ 4 – 5 ปี จำนวน 40 คน ที่กำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ โดยการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 20 คนและกลุ่มควบคุม 20 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมที่มีเทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ มีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมอย่างวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ พัฒนาการทางด้านร่างกายจะเกี่ยวข้องกับการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ด้านอารมณ์จิตใจจะเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคมจะเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันและการช่วยเหลือตนเอง และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ซึ่งพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัยนี้สามารถส่งเสริมได้โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2.1 การพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้หลายความหมายดังนี้เคลลี (Kelly 1999 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสาขาวิชาเรียนที่สถาบันการศึกษาได้วางแผนไว้ เทากับว่าหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง การวางแผนสาระสำคัญและองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนซึ่งสอดคล้องกับสังคม อุทรานันท์ (2530 : 164) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อระบุถึงแนวทางในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ต่อมาธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2536 : 10) ที่ได้กล่าววาทหลักสูตรหมายถึง แผนการเรียนรู้และประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

โกร์ดอน (Gordon 1989 : 350) ได้กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง เนื้อหาสาระที่เด็กจะต้องเรียนรู้ กระบวนการที่ทำให้เด็กบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรหรือสิ่งที่ครูจะต้องทำเพื่อนำเด็กไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเป็นการอธิบายเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ของเด็ก

ธำรง บัวศรี (2531 : 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลงประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

นิรมล ศราวุฒิ (2547 : 54) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรว่าจะครอบคลุม 3 ส่วน คือ เอกสารแนวทางในการจัดการเรียนรู้ การนำแนวทางจากเอกสารไปจัดสาระ เนื้อหา กิจกรรม และ ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และผลที่เกิดในตัวผู้เรียน

ทวีพร ณ นคร (2542 : 6) ได้ให้ความหมายหลักสูตรว่าหมายถึง แนวทางที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

วีเลอร์ (ธำรง บัวศรี 2531 : 4 , อ้างอิงมาจาก Wheeler 1974 : 11) ได้ให้ความหมายหลักสูตรว่า หมายถึง มวลงประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ จันทิภา ลิ้มปิเจริญ (2528 : 11) ที่ได้กล่าววาทหลักสูตรหมายถึง มวลงประสบการณ์ทั้งหลายทั้งปวงที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่วางไว้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่พึงประสงค์ และต่อมารรษา นิลวิเชียร (2535 : 46) ได้กล่าววาทหลักสูตรหมายถึง มวลงประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มวลงประสบการณ์นั้นเอื้อต่อการให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่มีการวางแผนไว้ และวิจัย

ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542 : 48) ได้กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมี การวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้าน สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การวางแผน เกี่ยวกับมวลประสบการณ์ของโรงเรียนที่จะจัดให้กับผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 ประเภทของหลักสูตร

เอสสา (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2547 : 41 , อ้างอิงจาก Essa 2003 : 224 –233)ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและเทคโนโลยีพื้นฐานทำให้เกิดความหลากหลายของ หลักสูตรซึ่งสามารถจำแนกกว้าง ๆ ได้ 2 กลุ่มคือ

1 หลักสูตรเน้นสาระ (Theme – based curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูกำหนดเรื่องที่ สัมพันธ์กับตัวเด็ก ความสนใจของเด็กและชีวิตประจำวันของเด็ก ตัวเอง ครอบครัวและชุมชนแล้ว นำมาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ วางแผนระยะยาวตลอดปีการศึกษา

2 หลักสูตรอุบัติการณ์ (Emergent curriculum) เป็นหลักสูตรทางเลือกที่เน้นความสนใจ ของเด็กเป็นหลัก เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้กับเด็กและประมวลความรู้ของเด็ก สู่จุดประสงค์การเรียนรู้

ลอว์ตัน (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2537ก : 77 –78 , อ้างอิงจาก Lawton 1988 : 240 –245)ได้ กล่าวหลักสูตรที่จัดกันโดยทั่ว ๆ ไปมี 4 ประเภท คือ

1 หลักสูตรการแบบรายวิชา (The subject curriculum) เป็นการจัดเนื้อหาสาระของ หลักสูตรออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ และแยกสอนเป็นรายวิชา

2 หลักสูตรแบบกระบวนการหรือกิจกรรม (The process or activity curriculum) เป็น หลักสูตรที่เน้นความเข้าใจและการใช้ทักษะทางสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาของเด็ก เด็กเกิด การเรียนรู้จากการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจากสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น

3 หลักสูตรแบบแกนวิชา (The core curriculum) เป็นหลักสูตรที่นำเอาวิชาต่าง ๆ ที่มี ความสัมพันธ์กันมาผสมผสานโดยอาจมีวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นหลักแล้วนำเอาวิชาอื่น ๆ มาเสริมให้ สอดคล้องกับประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของเด็ก สนองความต้องการและ ความสนใจของเด็ก

4 หลักสูตรแบบบูรณาการ (The integrated curriculum) เป็นการผสมผสานความรู้จาก เนื้อหาสาระและประสบการณ์จากรายวิชาต่าง ๆ เข้ามาจัดให้เป็นกลุ่มเน้นความรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพ ความเป็นจริงที่อยู่รอบตัวเด็กเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของเด็กได้ และพัฒนา ชัชพงศ์ (2546 : 3) ได้กล่าวว่าหลักสูตร

บูรณาการ เป็นหลักสูตรที่มีการผสมผสานกันระหว่างวิชามากที่สุด จนไม่สามารถปรากฏวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน เป็นหลักสูตรที่จัดโดยยึดเอาสภาพปัญหา การดำรงชีวิตในสังคมเป็นศูนย์กลาง

สัจด์ อุทวานนท์ (2530 : 89 – 90) ได้กล่าวว่าการจัดประเภทของหลักสูตรสามารถจัดได้ตามลักษณะสำคัญของหลักสูตรซึ่งจัดได้ดังนี้

1 หลักสูตรที่ยึดเอาส วิชา หรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Designs Focused on Disciplines / Subjects)

2 หลักสูตรที่ยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก (Designs Focused on Individual Needs and Interests)

3 หลักสูตรที่ยึดเอาทักษะทางกระบวนการเป็นหลัก (Designs Focused on Process Skills)

4 หลักสูตรที่ยึดเอาสมรรถภาพเป็นหลัก (Designs Focused on Specific Competencies)

ทวีพร ณ นคร (2542 : 17 – 29) ได้กล่าวว่าประเภทของหลักสูตรมี 8 ประเภทคือ

1 หลักสูตรแบบเนื้อหาวิชา (Subject centered Curriculum) เน้นการสอนเนื้อหา ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการจำ ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางในศาสตร์ต่าง ๆ

2 หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum) เป็นการรวมเอาวิชาต่าง ๆ ที่มีสาระใกล้เคียงกันรวมเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในการผสมผสานวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

3 หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad – Field Curriculum) นำเอาวิชาที่คล้ายคลึงกันผสมผสานให้เกิดวิชาใหม่ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนกว้างขึ้น ให้ผู้เรียนผสมผสานความรู้เข้าด้วยกัน

4 หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นการนำเอาวิชาต่าง ๆ มารวมกันสอนให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ ต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่องมีคุณค่าต่อการพัฒนาชีวิต เพราะการเรียนรู้เพียงวิชาใดวิชาหนึ่งไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ในชีวิตได้

5 หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and life Function Curriculum) ยึดเอาสังคม สภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนเรียนแล้วสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ โดยมุ่งประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก

6 หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ฝึกผู้เรียนให้รู้จักการแก้ปัญหา เพราะบุคคลเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์และการลงมือกระทำด้วยตนเอง

7 หลักสูตรแบบแกน(Core Curriculum)เป็นหลักสูตรที่กำหนดวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นศูนย์กลางและนำเอาวิชาต่าง ๆ มารวมโดยให้สัมพันธ์กับวิชาที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน เพื่อสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม

8 หลักสูตรแบบเอกัตภาพ(The Individual Curriculum)เป็นหลักสูตรที่ให้อิสระแก่ผู้เรียน แต่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบตัวเอง เป็นการเรียนรู้ที่ใช้สื่ออุปกรณ์มากกว่าการสอนของครูเพื่อสนองความต้องการของแต่ละบุคคล

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 38) ได้กล่าวว่า การจัดประเภทของหลักสูตร สามารถกระทำได้ โดยคำนึงถึงการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร ซึ่งจัดได้ 6 ประเภทคือ

- 1 หลักสูตรแบบวิชา หมายถึง หลักสูตรที่แยกออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ
- 2 หลักสูตรแบบหมวดวิชาเป็นการจัดเนื้อหาของหลักสูตรเป็นหมวดใหญ่ให้มีสาระสัมพันธ์กันในขอบเขตของความรู้อย่างกว้าง ๆ
- 3 หลักสูตรแบบแกนร่วมเป็นการจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์มากขึ้นโดยถือวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนกลางแล้วผสมผสานกับวิชาอื่น ๆ
- 4 หลักสูตรเชิงชีวิตและสังคมเป็นหลักสูตรที่ยึดกระบวนการสังคมและการดำเนินชีวิตเป็นหลัก
- 5 หลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์เป็นการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรโดยยึดกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก
- 6 หลักสูตรแบบรายบุคคลเป็นการจัดหลักสูตรโดยกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 : 20 – 27) กล่าวว่าได้ในการแบ่งประเภทของหลักสูตรมีสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทคือ

- 1 หลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) คือหลักสูตรที่แฝง ซ่อนเร้น ไม่เปิดเผยและไม่ได้มุ่งศึกษาโดยตรง เพราะถือว่าเป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นทางการ (Unofficial Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้กำหนดแผนการเรียนรู้เอาไว้ล่วงหน้าและเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่โรงเรียนไม่ได้ตั้งใจจะจัดให้ และพอสเนอร์ (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ปราณี สังฆะตะวรรณ และประภาพรรณ เอี่ยมสุภาษิต 2545 : 13 , อ้างอิงจาก Posner 1992 : 11) ได้กล่าวว่าหลักสูตรแฝงเป็นหลักสูตรที่บุคลากรในโรงเรียนอาจไม่ได้รับรู้ว่าเป็นทางการแต่มีอิทธิพลโดยตรงต่อนักเรียนอย่างลุ่มลึกและยาวนานมากกว่าหลักสูตรที่เป็นทางการของโรงเรียน

2 หลักสูตรเกลียวสวาน (Spiral Curriculum) คือหลักสูตรที่มีการจัดเนื้อหา หรือหัวข้อ เนื้อหาเดียวกันไว้ทุกระดับชั้น แต่มีความยากและง่าย ความลึกแตกต่างกัน คือในชั้นเรียนต้น ๆ จะสอนในเรื่องง่าย ๆ แล้วค่อย ๆ เพิ่มความยากและความลึกลงไปเรื่อย ๆ ตามระดับชั้นที่สูงขึ้น ซึ่ง ฟรอสต์ และโรแลนด์ (ธวัชชัย ชัยจิตวิทยากุล 2536 : 25 อ้างอิงจาก Frost and Roland 1969 n.d.) ได้ยืนยันว่าเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กกับนักวิชาการระดับสูงแตกต่างกันเพียง ปริมาณหรือความเข้มข้นเท่านั้นไม่ใช่ประเภทหรือชนิด

3 หลักสูตรสูญ (Null Curriculum) คือหลักสูตรที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ให้เห็นในแผนการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่โรงเรียนไม่ได้สอน ซึ่งอาจมีความสำคัญกับผู้เรียน

เยาเวา เดเซคูปต์ (2542 : 93 – 94) ได้กล่าวว่า มีผู้รวบรวมประเภทของหลักสูตรเอาไว้ 4 ประเภทด้วยกันคือ

- 1 หลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถของเด็กจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน
- 2 หลักสูตรที่เน้นความสามารถทางสติปัญญาจุดมุ่งหมายส่งเสริมการพัฒนาระบวนการเรียนรู้
- 3 หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาจุดมุ่งหมายส่งเสริมการสอนเนื้อหาวิชาและทักษะเฉพาะอย่าง
- 4 หลักสูตรที่เน้นสิ่งแวดล้อมจุดมุ่งหมายส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการแบ่งประเภทของหลักสูตรสามารถแบ่งได้ ตามจุดเน้นที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียนซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก หลักสูตรที่เน้น กิจกรรมหรือประสบการณ์เป็นหลัก และหลักสูตรแบบบูรณาการ

2.1.3 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

เชเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (ไฉติพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539 : 14 , อ้างอิงจาก Saylor and Alexander มปป.) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน ซึ่งสอดคล้องกับสงัด อุทรานนท์ (2532 : 30) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นและอีกความหมายหนึ่งเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็น ฐานอยู่เลย ต่อมาบรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 26) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็น ฐานอยู่เลยและรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย รวมถึงนิรมล ศตวุฒิ (2547 : 54) ที่ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยที่ยังไม่เคยมี

หลักสูตรนั้นมาก่อน และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการสร้างหลักสูตรใหม่ หรือทำการปรับปรุงหลักสูตรจะมีหลักการพัฒนาเช่นเดียวกัน

ทวีพร ณ นคร (2542 : 34) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรว่า การตัดสินใจที่จะเลือกพัฒนาหลักสูตรที่ใช้มาแล้วระยะเวลาหนึ่งให้มีความสมบูรณ์ หรือปรับปรุงหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

สำราญ คงชะวัน (2546 : 14) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนและพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรคือการสร้างหลักสูตรใหม่หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล

2.1.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหลายขั้นตอนมีผู้ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler 1950 : 1) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นการตั้งคำถามไว้ 4 ข้อดังนี้คือ

- 1 มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องทำให้เด็กได้รับ
- 2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 3 ทำอย่างไรจึงจะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- 4 ทำอย่างไรจึงจะทราบว่าคุณภาพที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุผลสำเร็จแล้ว

ทาบ (Taba 1962 : 12) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร สามารถแบ่งได้ 7 ขั้นตอนดังนี้คือ

- 1 การวิเคราะห์ความต้องการของสังคม
- 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 3 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ
- 4 การจัดลำดับเนื้อหาสาระ
- 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
- 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
- 7 การกำหนดวิธีการวัดประเมินผลและแนวทางการปฏิบัติ

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (พัฒนา ชัยพงศ์ 2541 : 47 อ้างอิงจาก Saylor and Alexander 1966 n d) ได้กล่าววาระกระบวนการพัฒนานหลักสูตรมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นตอนการพิจารณาศึกษาตัวกำหนดเงื่อนไขในการจัดทำหลักสูตรคือต้องศึกษาข้อมูล รายละเอียด เงื่อนไข และปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมตัวผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ลักษณะวิชาที่กำหนดให้เรียน

2 ขั้นตอนการพิจารณาบุคลากรในการทำหลักสูตร คือพิจารณาว่ามีใครรวมบ้าง มีบทบาทอย่างไร

3 ขั้นตอนการตัดสินใจรายละเอียดในหลักสูตร คือพิจารณาเลือกรูปแบบ โครงสร้างหลักสูตร เลือกเนื้อหาวิธีเรียนวิธีสอน แบบเรียน จำนวนเวลาที่ใช้

4 ขั้นตอนจัดทำเอกสารหลักสูตร คือ จัดทำรายวิชา เนื้อหาวิชาต่าง ๆ วิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการสอน แบบเรียนและหนังสือประกอบ วิธีวัดผลและคู่มือครู

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 38 – 43) ได้กล่าวว่า การพัฒนานหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนของการพัฒนานหลักสูตรดังนี้คือ

1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและของผู้เรียน สามารถจัดหลักสูตรให้แก้ปัญหาและสนองความต้องการนั้น ๆ ได้

2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะเนื้อหาสาระเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

4 การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดมาตรการให้ทราบว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้างจึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร

5 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน

6 การประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าผลผลิตที่ได้รับจากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความมุ่งหวังของสังคมและผู้เรียนเพียงใด

7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพสังคมมากขึ้น

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 30 – 35) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

- 1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 2 การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
- 3 การนำหลักสูตรไปใช้
- 4 การประเมินหลักสูตร
- 5 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 28) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และปรัชญาการศึกษา
- 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3 การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
- 4 การนำหลักสูตรไปใช้
- 5 การประเมินผลหลักสูตร
- 6 การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 40 – 44) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ขั้นตอนคือ

- 1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 2 การกำหนดหลักการของหลักสูตร
- 3 การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
- 4 การยกรางเนื้อหาและประสบการณ์
- 5 การกำหนดสื่อการสอน
- 6 การนำหลักสูตรไปใช้

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ก 90) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสรุปได้มี 6 ขั้นตอนคือ

- 1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้าง
- 2 การเลือกเนื้อหาและการจัดเนื้อหาวิชา
- 3 การเลือกและการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้
- 4 การนำหลักสูตรไปใช้
- 5 การประเมินผลหลักสูตร
- 6 การปรับปรุงหลักสูตร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนดังนี้คือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ การนำไปใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และการประเมินผล

2 1 5 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี ข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตรที่กำลังพัฒนา รวมทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ และ เนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพ และ ความต้องการของสังคม(อ้าง บัวศรี 2531 40-41) ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้คือ

2 1 5 1 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา

อ้าง บัวศรี (2531 44 - 45) ได้ให้ความหมายปรัชญาการศึกษาว่าหมายถึง ระบบหรือ แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษา ได้แก่ ความมุ่งหมาย นโยบาย เนื้อหาสาระ ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การบริหารการศึกษา ฯลฯ อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาวิเคราะห์ และกลั่นกรองอย่างรอบคอบโดยอาศัยหลักปรัชญาพื้นฐาน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรมีกิจกรรม หลายอย่างที่นักพัฒนาหลักสูตรต้องกระทำ อาทิ เช่น การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา แต่ละระดับ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน ฯลฯ การพิจารณากำหนดสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ต้องอาศัยความรู้ในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งปรัชญาด้วย

ทิศนา ขัมมณี (2545 25 – 28) ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1 ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญา จิตนิยมและปรัชญาสัจนิยม ซึ่งเป็นปรัชญาทั่วไป

ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวจิตนิยม มีความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการ สืบทอดมรดกทางสังคม ซึ่งก็คือวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทั้งหลายอันเป็นแก่นสาระสำคัญของสังคม ให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเน้นบทบาทครูในการถ่ายทอดความรู้และสาระ ต่าง ๆ รวมทั้งคุณธรรมและค่านิยมที่พึงงามแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยและพยายาม เรียนรู้สิ่งที่ครูถ่ายทอดให้ด้วยความตั้งใจ

ส่วนปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวสัจนิยมนั้น เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือใน การถ่ายทอดความรู้และความจริงทางธรรมชาติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง และการสรุปกฎเกณฑ์จากข้อมูล ข้อเท็จจริงเหล่านั้น

2 ปรัชญาสังคมนิยมวิทยา (Parennialism) ปรัชญานี้เชื่อว่าโลกนี้มีบางสิ่งที่มีคุณค่าคงที่ถาวรเราควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไปดังนั้นการศึกษาควรเน้นการพัฒนาความมีเหตุผลและการใช้เหตุผล มนุษย์ต้องใช้เหตุผลในการดำรงชีวิตและการควบคุมกำกับตนเอง การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจดจำ ใช้เหตุผล และตั้งใจกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยผู้สอนใช้การบรรยาย ชักถามเป็นหลัก รวมทั้งเป็นผู้ควบคุมดูแลให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย

3 ปรัชญาพิพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติ หรือการลงมือกระทำ เชื่อว่าการนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ ลำพังความคิดอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเรียนรู้จากการคิด การลงมือกระทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4 ปรัชญาอัตนิยม (Existentialism) ปรัชญานี้เชื่อว่าความจริงเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปให้ บุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นหาความหมายและสาระสำคัญของชีวิตของเขาเอง และเน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

5 ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ปรัชญานี้เชื่อว่าการปฏิรูปสังคมหรือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ การจัดการศึกษาจะมุ่งการพัฒนาผู้เรียน ให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม และปฏิบัติให้สังคมดีขึ้น

6 ปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน (Eclecticism) เนื่องจากปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบ จึงเกิดมีการนำเอาประเด็นต่าง ๆ ของปรัชญามากกว่า 1 ปรัชญามาสผสมผสานกัน เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการ ทำให้เกิดปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสานขึ้น ซึ่งไม่มีสาระของตัวเองที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการผสมผสานของแต่ละบุคคล/กลุ่ม ซึ่งโดยปกติแล้วการผสมผสานจะไม่ใช้แนวคิดของปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งทั้งหมด การผสมผสานที่ดีจะต้องมีลักษณะกลมกลืน คือประเด็นที่นำมาผสมผสานจะต้องไม่มีความขัดแย้งกัน

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 70) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ค : 30) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมายของการสอนและการเรียนรู้ในแนวการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2536 : 39) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาหรือทฤษฎีทางการศึกษา มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างมาก เพราะการที่นักพัฒนาหลักสูตรจะพิจารณาและตัดสินใจลงไปสู่จุดหมายของหลักสูตรควรจะเป็นอย่างไร จะกำหนดให้เรียนเนื้อหาอะไรบ้าง ตลอดจนวิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล จะต้องอาศัยความรู้และความคิดที่เกี่ยวข้องและพาดพิงปรัชญาและปรัชญาการศึกษาทั้งสิ้น

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532 : 16) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษา คือ แนวคิดหรือระบบความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษา ในการดำเนินการทางการศึกษา เราอาศัยพื้นฐานทางปรัชญาอยู่มาก เพราะคนเราจะทำอะไรก็ตาม มักจะทำตามที่ตนมีความเชื่อ หรือเลือกที่จะเชื่อ ดังนั้นนักการศึกษาที่มีความเชื่อในปรัชญาการศึกษาใด ก็จะมีปรากฏออกมาให้เห็นได้ในรูปของความมุ่งหมาย จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์

ทวีพร ณ นคร (2542 : 53 - 57) ได้กล่าวว่าปรัชญาการศึกษาเป็นตัวกำหนดแนวทางจุดหมายโดยตรงของการศึกษา ปรัชญาการศึกษาที่สำคัญมี 5 ปรัชญาพอสรุปได้ดังนี้

ตาราง1 ปรัชญาการศึกษาแนวทาง ๗

ปรัชญา	จุดหมาย	เนื้อหาวิชา	กระบวนการ เรียนการสอน	บทบาทครู	บทบาท นักเรียน	เป้าหมายของ สังคม
1 สารานิยม Essentialism	การศึกษาเป็น การถ่ายทอด วัฒนธรรม	วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ภาษา	ครูเป็น ศูนย์กลาง สอนโดยการ บรรยาย	เป็นต้นแบบที่ ดีในเรื่อง ระเบียบวินัย	เป็นผู้ฟังและ จดจำทุกสิ่ง ทุกอย่าง	รักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี
2 สัจนิยม Perennialism	พัฒนาผู้เรียน ให้ได้รับความ จริง มีเหตุผล	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ตรรกศาสตร์	ครูเป็น ศูนย์กลาง สอนโดยการ สาธิต	เป็นบุคคล สำคัญในการ ควบคุม พฤติกรรมให้ อยู่ในระเบียบ วินัย	เรียนรู้อย่างมี เหตุผลและ เรียนรู้จาก ประสาท สัมผัสทั้งห้า	เตรียมสังคม ให้เป็นสุข
3 พัฒน นิยม Progressivism	การศึกษาคือ ชีวิต	ประชาธิปไตย ประสบการณ์ ทางสังคม	ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง สอนแบบ กระบวนการ กลุ่ม	มีหน้าที่ แนะนำและ จัด ประสบการณ์ ที่เหมาะสม	เรียนรู้ปัญหา สังคม ตลอดเวลา และพร้อมที่ จะแก้ปัญหา	ผู้เรียน สามารถ ควบคุม เปลี่ยนแปลง ตนเองและ สังคม
4 ปฏิรูปนิยม Recon Structionism	การศึกษา นำไปสู่การ ปฏิรูปสังคม	ประชาธิปไตย สถานการณ์ ทางสังคม การเมือง	ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง เน้น กระบวนการ คิดเป็นกลุ่ม	ชี้นำให้ผู้เรียน เกิด กระบวนการ คิดในการ สร้างสังคม	เรียนรู้สภาพ สังคมและจัด ระเบียบสังคม ให้เข้ากับ ความคิดของ ตน	บุคคล สามารถ เปลี่ยนแปลง และควบคุม สังคมได้
5 สภาวะ นิยม Existen tialism	พัฒนาตนให้ มีเสรีภาพและ ความ รับผิดชอบ	ศิลปจริย ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา	ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางไม่ มีแบบแผนให้ มุ่งให้ผู้เรียน รับผิดชอบต่อ	เป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิด ความคิด พัฒนาตนเอง	รับผิดชอบใน สิ่งที่เลือก กระทำ	สังคมจะสงบ สุขได้ถ้าได้รับ การพัฒนา อย่างมี คุณภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรมาก เป็นเหมือนแนวทางที่จะกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างให้กับการจัดการศึกษาตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การเรียนการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน และเป้าหมายของสังคมซึ่งมีปรัชญาอยู่ 5 กลุ่ม คือ ปรัชญาสารัตถนิยม ปรัชญานิรันดรนิยม ปรัชญาพิพัฒนานิยม ปรัชญาปฏิรูปนิยมและปรัชญา อัตติภาวะนิยม

2.5.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยาและการเรียนรู้

จิตวิทยาการเรียนรู้มีความจำเป็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพราะข้อมูลที่ได้จาก นักจิตวิทยาการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษาและวิธีสอนต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ทวีพร ณ นคร (2542 : 57 - 60) ได้แบ่งจิตวิทยาการเรียนรู้เป็น 3 กลุ่มคือ

1 จิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองโดยศึกษาจากพฤติกรรมของคนซึ่งอาจใช้ เครื่องมือหรือการสังเกต การศึกษาพฤติกรรมจึงเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะพฤติกรรมทุกอย่างต้องมีเหตุ จึงมีการตอบสนองตามมา หลักสูตรจะไม่เน้นเรื่องการสอนจำแต่จะสนใจความพร้อมของผู้เรียนและ ต้องทำให้ผู้เรียนมีความสุข

2 จิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivist) กลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากความเข้าใจและการพัฒนาทางการคิดจะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งจะบอก ถึงศักยภาพของผู้เรียน หลักสูตรควรจัดเป็นหมวดวิชาและสอนให้มีความสัมพันธ์แบบบูรณาการ

3 จิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanist) กลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้น อย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น เพราะกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน การเรียนรู้มีหลายรูปแบบไม่ควรกำหนดกิจกรรมไว้ตายตัว ผู้เรียน สามารถเลือกได้ตามความพอใจ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิ (2542 : 60 – 64) กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทำให้ทราบว่ามนุษย์เรียนรู้ ได้ดีในสถานการณ์หรือเงื่อนไขอย่างไรและสถานการณ์หรือเงื่อนไขแบบใดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

จิรพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532 : 21) กล่าวว่า จิตวิทยาและทฤษฎีการเรียนรู้มีส่วนในการสร้าง หลักสูตรขึ้นเพื่อเด็ก เพราะฉะนั้นความเหมาะสมของหลักสูตรก็ควรจะเหมาะสมกับเด็กที่มาเรียนใน หลักสูตรนั้น ๆ การเลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรมที่จะใช้ ต้องเลือกโดยอาศัยพัฒนาการของเด็กเป็นที่ตั้ง ต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโตของเด็ก ความพร้อม วุฒิภาวะ

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 148 – 155) ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

ตาราง 2 แนวคิดต่าง ๆ จำแนกตามกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้

แนวคิด	กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้		
	วุฒิภาวะนิยม	พฤติกรรมนิยม	ปฏิสัมพันธ์นิยม
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม	ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อม ผู้เรียน → สิ่งแวดล้อม	สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียน → สิ่งแวดล้อม	ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียน ↔ สิ่งแวดล้อม
ลำดับขั้นตอนพัฒนาการ	วุฒิภาวะในตัวผู้เรียนกำหนดลำดับขั้นพัฒนาการ	เป็นลำดับขั้นขึ้นไปสู่ระดับพัฒนาการของผู้ใหญ่	เป็นลำดับขั้นตามโครงสร้างพัฒนาการที่มีอยู่ในตัวเอง
เป้าหมายในการสังเกต	พฤติกรรมที่บ่งชี้วุฒิภาวะของผู้เรียน	พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังได้รับการเสริมแรง	ระดับโครงสร้างพัฒนาการ
ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้	มีรูปแบบที่กำหนดไว้แล้วตามธรรมชาติ	เกิดจากการเสริมแรง การลงโทษ และการเลียนแบบ	เป็นการปรับโครงสร้างพัฒนาการให้สมดุล
แรงจูงใจในการเรียนรู้	ความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติ	รางวัลภายนอก → ภายใน	ความไม่สมดุลของโครงสร้างพัฒนาการ
บทบาทของผู้เรียน	มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพที่มี	เป็นผู้ถูกเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้	ผู้ทดลอง สำรวจ และสร้างความรู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง
บทบาทของสิ่งแวดล้อม	สนับสนุนให้เด็กพัฒนา	เป็นตัวเสริมแรง	ทำให้เกิดความขัดแย้งในความคิดและทำให้ผู้เรียนพยายามไขข้อขัดแย้งนั้น
บทบาทของครู	จัดสิ่งแวดล้อมไว้คอยจนกว่าเด็กจะมีวุฒิภาวะพอที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการที่ไม่ต่างจากผู้ใหญ่	แนะนำสั่งสอนและหาสิ่งเร้าที่ทำให้เด็กสามารถปรับพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ถ้าเด็กยังไม่สามารถเรียนรู้ได้ ครูก็ปรับสิ่งเร้า เช่น ทำบทเรียนให้ง่ายขึ้น	ในด้านสติปัญญาช่วยจัดประสบการณ์ให้เด็กเห็นความขัดแย้งในความคิดเพื่อไขความขัดแย้งนั้นจนบรรลุความรู้ใหม่ ในด้านจิตใจช่วยให้เด็กผ่อนคลายความรู้สึก ขัดแย้ง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาและการเรียนรู้ แยกได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มวุฒิภาวะนิยม กลุ่มพฤติกรรมนิยม และกลุ่มปฏิสัมพันธ์นิยม ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนา

หลักสูตรมากเพราะเป็นตัวกำหนดความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคน ทำให้สามารถสร้างหลักสูตรได้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น ๆ ได้

2 5 1 3 ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม

สจต์ อุทรานนท์ (2532 : 77 – 93) กล่าวว่า โดยธรรมชาติของสังคมและวัฒนธรรมนั้น มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอจึงจะทำให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสังคม สามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคมได้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมที่จำเป็นต้องนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรอาจแบ่งออกได้ 4 กลุ่มคือ

1 ระบบสังคม วัฒนธรรม และค่านิยม สังคมแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมและค่านิยมเป็นของตนเอง หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและความผูกพันว่าเป็นกลุ่มเดียวกันและมีความแตกต่างจากคนในสังคมอื่น

2 ระบบการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ เป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนเกื้อกูลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและครอบครัว การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดความจำเป็นจะต้องสร้างคุณธรรมและความคิดใหม่เพื่อจะทำให้คนในสังคมสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

4 สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือของสังคม ดังนั้นหลักสูตรจึงควรจะมุ่งการแก้ปัญหาของสังคมพอ ๆ กับการสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 31 – 34) กล่าวว่า การศึกษาทำหน้าที่สำคัญคือ อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมไปสู่คนรุ่นหลังและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลทางด้านนี้ได้แก่ โครงสร้างของสังคม ค่านิยมในสังคม ธรรมชาติของคนในสังคม การขึ้นาสังคมในอนาคต ลักษณะสังคมตามความคาดหวังและศาสนาและวัฒนธรรมในสังคม

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 209) กล่าวว่า ข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมได้แก่ การศึกษาค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานการดำรงชีวิตของคนในสังคม โครงสร้างที่สำคัญของสังคม รวมทั้งความมุ่งหวังจากคนในท้องถิ่น ชุมชนที่สถานศึกษาดังอยู่

สำลี รักสุทธี (2544 : 17) กล่าวว่า ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรมคือข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การละเล่น เป็นต้น

พัฒนา ชัชพงศ์ (2540 16 - 17) ได้กล่าวว่า ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ

- 1 ลักษณะของชุมชนเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรม ไปสู่ชุมชนอุตสาหกรรม แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ต้องมีคนเลี้ยงลูกแทนทำให้การพัฒนาเด็กเปลี่ยนไป
- 2 ความก้าวหน้าของการศึกษา ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเด็ก ดีขึ้น ทำให้ความร่วมมือและจัดหาสิ่งที่ดีที่สุดในให้แกลูก ความต้องการในเรื่องการรับบริการการศึกษา จึงเร็วขึ้นกว่าแต่ก่อน
- 3 การเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ความจำเป็นในการดำรงชีพ การแก่งแย่งในด้านเศรษฐกิจมีมากขึ้น การพัฒนาเด็กจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจมากขึ้น
- 4 การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบของครอบครัวจากครอบครัวขยาย มาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ต้องเลี้ยงลูกเอง การศึกษาระดับก่อนประถมจึงมีความจำเป็นยิ่งขึ้น
- 5 การเจริญของการคมนาคม สื่อสาร และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กถูกเผยแพร่อย่างหลากหลาย จึงเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาลูกตั้งแต่วัยเด็ก
- 6 การโยกย้ายเข้าสู่ชุมชนเมือง ทั้งการทำมาหากินหรือความต้องการได้รับความสะดวกสบาย ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องคือ ค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูง ทำให้ต้องทำงานทั้งคู่ เกิดความต้องการบริการรับเลี้ยงเด็กตามมา
- 7 นโยบายของรัฐที่ต้องการพัฒนาเด็กโดยเร็ว ทั้งยังได้ให้การส่งเสริมหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดบริการรับเลี้ยงดูเด็กอีกด้วย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การดำรงชีวิตของคนเราเปลี่ยนไปดังนั้นข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย

2.2.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2546ข 1) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึงแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมทั้งลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ สะสมซึ่งช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสูการปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 234) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงาน การประกันคุณภาพในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกไว้เบ็ดเสร็จ

พันธณี วิหคโต (2545 : 13) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง การเรียนรู้ทั้งมวล ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร โดยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 22 - 23) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนไว้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา

สุชาติ วัชรวิทย์ (2546 : 36) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง เอกสารสำคัญของสถานศึกษาที่แสดงการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง

2.2.2 ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย จะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ บริบทของท้องถิ่น ชุมชน และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งกรมวิชาการ (2546ก : 27) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

- 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบันและปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

- 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งเรียนรู้

3 การตรวจสอบหลักสูตร โดยประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ประเมินระหว่างใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบว่านำไปใช้ได้ดีเพียงใดและประเมินหลังการใช้หลักสูตรเพื่อสรุปผลหลักสูตรและนำข้อมูลไปปรับปรุงให้หลักสูตรดีขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 ก 4 – 27) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยมีขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรดังนี้

1 ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านก่อนการจัดทำหลักสูตร

2 ขั้นสร้างหลักสูตรเป็นการศึกษาเอกสารและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรและจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร

3 การเรียบเรียงเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นรูปเล่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน(2546 12)ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสามารถจัดทำได้นี้คือ

1 ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก ครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546 33) ได้กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางสู่การปฏิบัติ มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดทิศทางของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดปรัชญาและลักษณะของเด็กที่สถานศึกษาต้องการ

ขั้นที่ 2 ออกแบบหลักสูตร หมายถึง การเลือกรูปแบบหรือออกแบบหลักสูตรรวมถึงการกำหนดจุดประสงค์และกรอบแนวคิดการเรียนรู้แต่ละระดับชั้นและเรื่องที่จะเรียน

ขั้นที่ 3 วางแผนประสบการณ์ หมายถึง การกำหนดมโนทัศน์ของเรื่องที่จะเรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวประเมินผล หมายถึง การกำหนดแนวการวัดและประเมินผล รวมทั้งการประเมินภาพซึ่งทั้งเป็นการประเมินเป็นระยะและประเมินผลสรุป

ขั้นที่ 5 จัดทำคู่มือหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตร รูปแบบหลักสูตรแผนการจัดประสบการณ์และแนวประเมินผลพร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ สำหรับครูนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยและการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 2 3 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2 2 3 1 การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย

ความหมายของปรัชญา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 ก 7) กล่าวว่า ปรัชญา หมายถึง แนวคิด ค่านิยม ความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงแนวทาง หรือวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่จุดหมาย เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในเด็กปฐมวัยจุดหมายหลักคือการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอาจสามารถเพิ่มเติมจุดหมาย หรือเป้าหมายได้ตามสภาพของสังคม ชุมชน สถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 13 - 17) ได้กล่าวว่า ปรัชญา หมายถึง ความเชื่อ หลักการ อุดมการณ์ แนวคิด หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน โรงเรียน เชื่อว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้อย่างไร หลักการในการพัฒนาเด็กเป็นอย่างไร คุณลักษณะของเด็กใน อุดมการณ์ในความเห็นของโรงเรียนเป็นอย่างไร

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546 35) กล่าวว่า ปรัชญาหลักสูตรหมายถึง การสะท้อนให้เห็นถึงหลักการ ความรู้และทฤษฎีที่เป็นความรู้และเหตุผลพื้นฐานที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็น ตัวกำหนดผล ที่พึงปรารถนาของสถานศึกษา ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในภาพรวม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและแนวคิดที่สถานศึกษามีตัวปรัชญาจะ ฉายให้เห็นภาพ คุณค่าจริยธรรมและสุนทรียภาพที่สถานศึกษาต้องการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าปรัชญาหมายถึง ความเชื่อหรืออุดมการณ์ในการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัยของสถานศึกษา โดยจะสะท้อนให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในความคิดเห็นของสถานศึกษาเป็นอย่างไร

วิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบ ๆ จะ เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียน ให้เหมาะสมกับยุคสมัยดังที่ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ปราณี สังฆะตะวรรณ และประภาพรณ เอี่ยม สุภาษิต (2545 18) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาต้องต้องสามารถมองเห็นและคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดอะไร ขึ้นในอนาคตที่จะมีผลต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหลักสูตร การศึกษาค้นคว้า และการติดตามความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะ ทำให้สถานศึกษาเกิดวิสัยทัศน์ขึ้น นอกจากนี้กรมวิชาการ (2546ข 6) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพพัฒนาสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 14 - 15) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์

อุดมการณ์ ความเชื่อของสถานศึกษาที่คาดหวังจะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการคิดไปข้างหน้าอย่างมีเอกลักษณ์ เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาควรระบุรูปลักษณ์ของเด็กที่สถานศึกษาต้องการให้เป็น วามีลักษณะอย่างไร พยายามเขียนให้ชัดเจน สอดคล้องกับปรัชญาของสถานศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของสังคมทั้งความต้องการพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 8) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึงสิ่งบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ข้อความที่ระบุความมุ่งเน้นที่ผลผลิตสุดท้ายที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 242) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ ภาพอนาคตของสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่จะสามารถสร้างศรัทธา แก่ชุมชน ผู้ปกครองและจุดประกายความคิดรวมกันในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ รุจิร ภูสาระ , และจันทร์านิ สงวนนาม (2545 148) ที่กล่าวว่า วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ที่จะสามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดของสถานศึกษา

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 27 – 28) กล่าวว่า วิสัยทัศน์หมายถึง การแสดงความประสงค์อันสูงส่งที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน

สุชาดา วิทยุฒิ (2546 27-28) กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ หรือความเชื่อที่มองไปในอนาคตข้างหน้าสามารถดำเนินการให้บรรลุตามที่กำหนดได้ วิสัยทัศน์ที่ดีจะต้องมีทิศทางที่ชัดเจน มุ่งอนาคต มีความท้าทาย มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น มีพลัง และบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษาควรครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีวิสัยทัศน์เดียวที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิสัยทัศน์หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ต้องการให้เกิดในอนาคตพยายามเขียนให้สอดคล้องกับปรัชญาของสถานศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของสังคมรวมทั้งความต้องการพื้นฐานของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

ภารกิจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 10) กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึงงานที่สถานศึกษาต้องทำ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546ข 7) ที่กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการของ สถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 15) กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง งานหรือ กิจกรรมที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพื่อให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนปรากฏเป็นจริง วิธีการเขียนสถานศึกษา ควรระบุกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อสะท้อนกรอบความคิดในการทำงาน และการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เอกรินทร์ สัมมาศาสตร์ (2545 243) กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการที่ สถานศึกษาจะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา โดยนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นต่อไปซึ่งสอดคล้องกับรุจิร ภูสวาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 148) ที่กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการที่ สถานศึกษาจะจัดทำให้สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตร

ถวัลย์ มาสจรัส (2545 29) กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง หน้าที่ร่วมกันในการกำหนด งานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการซึ่งสอดคล้องกับธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ปราณี สังขะตะวรรณ และประภาพรรณ เขียมสุภาษิต (2545 19) ที่กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง ภาระหน้าที่ ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา

สุชาดา วิทยุฒิ (2546 28) กล่าวว่า เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว ต้องกำหนดวิธีการที่จะ ดำเนินงานเพื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์ รวมทั้งจะเป็นการนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติงานต่อไป การกำหนด ภารกิจ ต้องให้ครบถ้วนตามที่วิสัยทัศน์กำหนด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าภารกิจหมายถึง งานที่สถานศึกษาต้องทำ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติ วิธีการเขียนสถานศึกษาควรระบุกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำให้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อสะท้อนกรอบความคิดในการทำงาน และการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 10) กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง สภาพหรือผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตหลังจากที่ได้ดำเนินการตามภารกิจแล้ว

กรมวิชาการ (2546ข 7) ได้กล่าวว่า เป้าหมายหมายถึงการกำหนดเป็นความคาดหวัง ด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับ จุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 17) ได้กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง ผลสัมฤทธิ์หรือจุดหมายที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดกับเด็กปฐมวัยตามภาระงานหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติ สถานศึกษาเขียนระบุเป้าหมายให้สอดคล้องกับภารกิจให้ค่อนข้างชัดเจนว่าต้องการอย่างไร เป้าหมายที่ดีควรมีการระบุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

รุจิรุ ภูสวาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 148) กล่าวว่า เป้าหมาย/จุดหมาย หมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อดำเนินการจัดการไปตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะบังเกิดผลอะไรบ้างมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายหลักของหลักสูตรเพียงใดซึ่งสอดคล้องกับ เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 243) ที่กล่าวว่า เป้าหมายหมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อดำเนินการบริหารจัดการไปตามจุดหมายของหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะเกิดผลสัมฤทธิ์ด้านใดบ้างและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

สุชาดา วิทยุฒิ (2546 : 28) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตร ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง การเขียนเป้าหมายจะมีส่วนคล้ายคลึงกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง แต่ไม่ควรคัดลอกมา เพราะจะมีส่วนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้นด้วย จึงควรเรียบเรียงใหม่ให้เป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดหลักสูตรในโรงเรียน เป้าหมายของหลักสูตรสามารถเขียนได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

จากที่กล่าวว่าสรุปได้ว่า เป้าหมายหมายถึงผลสัมฤทธิ์หรือจุดหมายที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดกับเด็กตามภาระงานที่ปฏิบัติ สถานศึกษาต้องเขียนเป้าหมายสอดคล้องกับภารกิจของโรงเรียน เป้าหมายที่ดีควรมีการระบุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

2.2.3.2 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

กรมวิชาการ(2546ก : 28) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยดังนี้

1. การกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์

กรมวิชาการ(2546ก : 28) ได้กล่าวว่า การกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ กำหนดได้โดยยึดมาตรฐานในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักและกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงอายุของเด็กที่สถานศึกษารับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 11) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มุ่งพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงเน้นการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้ควบคู่ไปกับความสามารถพื้นฐานในด้านต่าง ๆ สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 ข 5) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ โดยยึดมาตรฐานที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดตัวบ่งชี้เพิ่มเติมจากตัวอย่างในคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้อง กับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เอกลักษณ์ ความต้องการของโรงเรียนและชุมชนได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 19) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมหรือความสามารถโดยภาพรวมตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดขึ้นกับเด็ก หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมตามหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยที่โรงเรียนกำหนด การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษา ควรพิจารณามาตรฐานที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก หลังจากนั้นก็พิจารณาว่าโรงเรียนมีลักษณะพิเศษเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ ที่เป็นของโรงเรียนอย่างไร โรงเรียนมุ่งเน้นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับเด็กเป็นพิเศษอย่างไร ก็กำหนดเป็นส่วน ของโรงเรียนเพิ่มเติม แต่ต้องสอดคล้องตามหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ควรพิจารณามาตรฐาน ที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก และพิจารณาว่าโรงเรียนมุ่งเน้นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับเด็กเป็นพิเศษอย่างไร ก็กำหนดเป็นส่วน ของโรงเรียนเพิ่มเติม แต่ต้องสอดคล้องตามหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย

2 การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี

กรมวิชาการ (2546 ก 36) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีสามารถทำได้ โดยพิจารณาจากสาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญของหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษา จะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรเรียนรู้อะไรบ้างจากหัวข้อที่ระบุไว้ในหลักสูตรและ ด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้าง โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะตามวัย / พัฒนาการของ เด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสบการณ์ของผู้สอน กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้เป็น รายปีแยกตามช่วงอายุ 3 ขวบ 4 ขวบ 5 ขวบ และกำหนดประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 13) กล่าวว่าการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี สามารถทำได้ดังนี้

1 พิจารณาจากจุดหมาย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 มาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตลอดจนมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มขึ้น

2 วิเคราะห์พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ

3 วิเคราะห์สาระที่ควรเรียนรู้ให้ครอบคลุมที่ควรรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ทั้ง 4 เรื่อง โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและประสบการณ์

4 กำหนดกรอบระยะเวลา

5 กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุ ให้ครอบคลุมประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข 6) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีเป็นการวิเคราะห์ต่อจากมาตรฐานที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ แล้วพิจารณาประกอบกับสาระการเรียนรู้ (สาระที่ควรเรียนรู้/ประสบการณ์สำคัญ) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 เพื่อนำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้รายปีว่าเด็กแต่ละวัยมีสาระที่ควรเรียนรู้อะไรและใช้ประสบการณ์สำคัญใดบ้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 22) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี ทำได้โดยการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจและพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง แล้วกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน โดยกำหนดว่าจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้างที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กแต่ละชั้นเรียนในโรงเรียนสามารถจัดสาระการเรียนรู้เป็นหน่วย ๆ ไปได้เพื่อแสดงภาพรวมกว้าง ๆ ให้เห็นว่า ใน 1 ปีการศึกษา ในชั้นใดชั้นหนึ่งจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้าง ทั้งนี้การจัดหน่วยการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีต้องพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาจะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรเรียนรู้อะไรบ้าง จากหัวข้อที่ระบุไว้ในหลักสูตรและด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้างแล้วกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน โดยกำหนดว่าจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้างที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กแต่ละชั้นเรียนในโรงเรียน ใน 1 ปีการศึกษา

3 การกำหนดเวลาเรียน

กรมวิชาการ (2546ก 39) กล่าวว่า การกำหนดเวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่จะจัด 2 ภาคเรียน 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลา 5 – 7 ชั่วโมง โดยประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 20) กล่าวว่า การกำหนดระยะเวลาเรียนในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงเรียนนั้น ๆ เช่น บางโรงเรียนเปิดสอน 3 ปีการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี บางโรงเรียนเปิดสอน 2 ปีการศึกษา รับเด็กอายุ 4 – 5 ปี หรือบางโรงเรียนเปิดสอนการศึกษาปฐมวัยเพียง 1 ปี รับเด็กอายุ 5 ปี เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการกำหนดระยะเวลาเรียนในแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันแล้วแต่การเปิดสอนของแต่ละโรงเรียน ส่วนใหญ่จะจัด 2 ภาคเรียน 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน

2 2 3 3 การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

กรมวิชาการ (2546ก 39) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยควรกำหนดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ ระดับพัฒนาการและลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสลงมือกระทำ เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต ทดลอง เล่น สืบค้น คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นจะต้องกำหนดการจัดประสบการณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรสถานศึกษาของตน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 15) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงหลักการ แนวทางการจัดประสบการณ์ หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สถานศึกษากำหนดไว้โดยอาจปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามบริบท สภาพการณ์ของเด็กและแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 25) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สถานศึกษาเขียนระบุหลักการ แนวทางหรือวิธีการในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็ก โดยศึกษาหลักการ แนวทางการจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมประจำวันจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารคู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ควรกำหนดวิธีการจัดให้เหมาะสมโดยศึกษาหลักการ แนวทางการจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมประจำวันจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก โดย

สถานศึกษาอาจกำหนดไว้โดยปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามบริบท สภาพการณ์ของเด็กและแหล่งเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน

2 2 3 4 การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

กรมวิชาการ (2546 : 58 – 60) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 3 – 5 ปี
- 3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ คือประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้
- 4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์
- 5 เขียนแผนการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 18) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1 กำหนดหัวเรื่อง/หน่วย โดยเด็ก หรือเด็กกับครู หรือครู
- 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหัวเรื่องกับสาระที่ควรรู้
- 3 ระดมความคิดจากเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รู้แล้วและสิ่งที่เด็กอยากรู้
- 4 เพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรรู้ให้เหมาะสมตามวัย
- 5 นำข้อมูลจากข้อ 3 , 4 มาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน/สัปดาห์ โดยจัดกลุ่มคำถามที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจัดลำดับจากง่ายไปหายาก
- 6 กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมตามความเหมาะสม
- 7 จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิค/กระบวนการ/วิธีการ/สื่อต่าง ๆ โดยยึดประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 8 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ในรูปแบบใดก็ได้ โดยมีองค์ประกอบในการเขียนให้ครอบคลุม จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 30 – 31) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนระบุถึงขั้นตอน การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ วิธีการนำแผนจัดประสบการณ์ไปใช้ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี/ รายชั้น การจัดประสบการณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาเขียนระบุไว้มาเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ มีขั้นตอน ดังนี้คือ การกำหนดสาระ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ กำหนดเวลาและเขียนแผนการสอน

2.2.3.5 การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 21) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนบทบาทของครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก ที่สนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาตนเองและเกิดการเรียนรู้ โดยสอดคล้องกับการพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องเขียนแนวทางในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนแนวทางในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็ก และต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข 6) กล่าวว่า การกำหนดบรรยากาศการเรียนรู้ สถานศึกษาจำเป็นต้องเขียนแนวทางในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนท่าทีการแสดงออก การปฏิบัติ การใช้คำพูดของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก การกำหนดบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็กต้องคำนึงถึงพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ตลอดจนวิสัยทัศน์ ภารกิจ สาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดประสบการณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

กรมวิชาการ (2546ก 40) กล่าวว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจะกำหนดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย สภาพแวดล้อมสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยที่ให้มีทั้งมุมเล่น/ศูนย์เล่นต่าง ๆ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางด้านจิตภาพ ถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนจะได้ถือเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษาของตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 27) กล่าวว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาเป็นการระบุถึงสิ่งควรดำเนินในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งนี้การระบุการดำเนินการดังกล่าวควรให้สอดคล้องกับปรัชญาของสถานศึกษา และคำนึงถึงวัย และพัฒนาการของเด็ก ความสะอาด สะดวก ปลอดภัย และร่มรื่น

ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อ เครื่องเล่นและพื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรม รวมทั้งความพร้อมของอาคารสถานที่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมถึงบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กดังนั้นจะต้องกำหนดสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา วิทยุทัศน์ ภารกิจ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

2 2 3 6 การกำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 22) กล่าวว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นสื่อที่ใช้พัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน สามารถทำให้สิ่งที่ป็นนามธรรม เข้าใจยากเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย ลักษณะของสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย ควรมีความหลากหลาย มีทั้งสื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ ถ้าไม่สามารถหาได้อาจจะใช้สื่อที่จำลองขึ้นแทน ควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวเด็กในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งต่อเนื่องตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข 6) กล่าวว่า สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการใช้สื่อ และจัดแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย โดยอาจเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษามีอยู่เดิมในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น หรือที่จัดหาจัดซื้อเพิ่มเติม ทั้งนี้สื่อและแหล่งเรียนรู้ควรเป็นสื่อที่ใช้เพื่อพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สามารถทำให้สิ่งที่ป็นนามธรรม เข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรม ที่เด็กเข้าใจง่าย เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนรู้ผ่านการเล่น นอกจากนี้ควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวเด็กในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น ห้องสมุด สวนสมุนไพร ห้องวิทยาศาสตร์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 28) กล่าวว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ควรระบุสื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงที่สถานศึกษาใช้ โดยคำนึงถึงความหลากหลาย ปลอดภัยและสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์

กรมวิชาการ (2546ก 40 – 41) กล่าวว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนในระดับปฐมวัยควรจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการของเด็ก รวมทั้งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ อาจจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ควรเป็นสื่อที่ใช้พัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน เหมาะสมกับเด็กและมีความหลากหลายทั้งของจริง ของจำลอง และควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่อยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2 2 3 7 การประเมินพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก 23 – 24) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ โดยประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กโดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรม ให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการของหลักสูตรสถานศึกษาควรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้ ประสบการณ์สำคัญ การจัดประสบการณ์ในหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข 6) กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดทำแนวปฏิบัติ วิธีประเมินพัฒนาการ ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ หรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือบันทึกพัฒนาการของเด็ก โดยประเมินพัฒนาการของหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

กรมวิชาการ (2546ก 40) กล่าวว่า สถานศึกษาปฐมวัยมีหน้าที่จัดทำแนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดและควรใช้กับเด็กปฐมวัยคือการสังเกต และบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบบันทึกสั้น แบบสังเกต แบบมาตราประมาณค่า ฯลฯ ควรเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อาจทำในรูปแบบของแฟ้มผลงานเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 29) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เป็นการระบุถึงหลักการ แนวทาง และวิธีการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรม โดยให้สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดและควรใช้กับเด็กปฐมวัยคือการสังเกตและบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่าง ๆ สถานศึกษาควรระบุแนวทางการประเมินให้ชัดเจน

2.2.4 การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

กรมวิชาการ (2546ก 41) ได้กล่าวว่า การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทำเมื่อสถานศึกษาดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จแล้ว ควรกำหนดให้มีการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ อาจให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัยตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรที่จัดทำ แล้วประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบดูว่านำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใด และประเมินหลังการใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุ 3 ขวบ 4 ขวบ 5 ขวบ เพื่อสรุปผลหลักสูตรที่จัดทำและจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

สังต์ อุทรานันท์ (2532 246) กล่าวว่า การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรภายหลังจากร่างหลักสูตรเสร็จแล้วนั้น มีจุดมุ่งหมายก็เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ และเกิดความเชื่อมั่นว่าหลักสูตรจะมีความสัมฤทธิ์ผลในการนำไปใช้ได้มากที่สุด การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรอาจจะทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้คือ (1) การตรวจสอบโดยคณะพัฒนาหลักสูตรและ (2) การตรวจสอบโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ

นิรมล ศตวุฒิ (2547 55) กล่าวว่า เมื่อดำเนินการจัดทำเอกสารหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ควรนำไปใช้ทันทีควรมีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อน การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรทำได้ 2 แนวคือ

1 การตรวจสอบคุณภาพจากเอกสารหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและด้านเนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรร่วมกันตรวจสอบเป็นคณะและตรวจในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 ความครบถ้วนขององค์ประกอบและรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร
- 1.2 ความถูกต้องและเหมาะสมของทุกองค์ประกอบและทุกส่วนในหลักสูตร
- 1.3 ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบหรือส่วนต่าง ๆ ในหลักสูตร

2 การทดลองใช้หลักสูตร โดยนำหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนแล้วประเมินหลักสูตร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรคือ การตรวจสอบองค์ประกอบและรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรซึ่งอาจทำได้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ซึ่งจัดทำ 3 ระยะคือ ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ระหว่างที่ใช้หลักสูตรและหลังการใช้หลักสูตร

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สมิทธ์ (Schmidt 1995 Abstract) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของครูปฐมวัย ต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้เวลาศึกษา 5 เดือน โดยการสัมภาษณ์ครู และสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็กอายุ 4 , 5 และ 6 ปี ให้การถ่ายภาพและถ่ายวิดีโอประกอบ เพื่อเตือนความจำด้วย พบว่าการสอนและการพัฒนาหลักสูตรของครูจะประกอบด้วย 1 ความรู้พื้นฐานของครูเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก 2 ศิลปะในการเขียนหลักสูตรของครู 3 บทบาทของครูในชั้นเรียน 4 พัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเป็นผู้นำ 5 โอกาสการพัฒนาทักษะทางสังคมจากการสนทนา การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การฝึกปฏิบัติ การสนับสนุน การร่วมมือ การแก้ปัญหา 6 บทบาทของการแข่งขันในชั้นเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนผลให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรของครูจะเริ่มจากครูมีการสร้างภาพจำลองในใจก่อนแล้วสร้างเป็นขั้นตอนคล้ายกับการคิดแก้ปัญหา ซึ่งมี 3 ขั้นตอนคือ การสร้างเครื่องมือ การประเมินผลและการใช้

ฮอร์ตตัน (Horton Abstract) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรและการสอนเกี่ยวกับการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์สำหรับการประเมินหลักสูตรและการสอนต่อการรู้หนังสือในชั้นเรียน 6 ระดับแรก ที่มีปัญหาในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่เด่นชัดแยกออกเป็น 3 ข้อใหญ่ ๆ คือ รูปแบบการประเมินการศึกษาก่อนวัยเรียน การเพิ่มการทำแบบฝึกหัดให้กับนักเรียน และเกณฑ์การให้คะแนน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครู พบว่าการสอนของครูแต่ละคนนั้นสัมพันธ์กับคำถาม 4 คำถามคือ ครูรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนพัฒนาการด้านการรู้หนังสือ ครูใช้อะไรในการประเมินการปฏิบัติของนักเรียน สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลมาจากการสอนของครูจริงหรือ และถ้าเป็นดังนั้นจะแก้ไขสิ่งที่ตามมาภายหลังจากการใช้หลักสูตรการรู้หนังสือในเด็กปฐมวัยจากการประเมินครั้งนี้อย่างไร จากการศึกษาครั้งนี้ครูทั้ง 6 คนมีระดับการศึกษาที่สูงซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างมากแต่ประสบการณ์จะมีส่วนสำคัญมากกว่า ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือถึงแม้ว่าจะพบนักเรียนมีการรู้หนังสือที่สูงขึ้นแต่ก็ควรจะทำต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

ปัทมา นาคะสนธิ์ (2540 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยระดับอนุบาลสำหรับเด็กไทยในโรงเรียนนานาชาติ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้คือ การสร้างหลักสูตร การทดลองและการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่ได้อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการสอนและการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมบูรณาการเนื้อหาภาษาไทยกับวัฒนธรรมไทย และหลังการทดลองเด็กมีเจตคติ ความรู้และทักษะด้านภาษาไทยและด้านวัฒนธรรมไทยสูงขึ้น

สุนีย์ มิตรเจริญถาวร (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยตามแนวคิด ทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนพระแม่มารีย์พระโขนง พบว่า การพัฒนา หลักสูตรปฐมวัยศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญาทำได้โดย 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัด การศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาของโรงเรียน เอกสารหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 ของ กรมวิชาการ และแนวคิดตลอดจนสาระสำคัญของทฤษฎีพหุปัญญา 2) พัฒนหลักสูตรปฐมวัยศึกษา ตามแนวคิดพหุปัญญาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 3) จัดทำแผนการสอนที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาพหุปัญญา 8 ด้าน 4) ทดสอบปัญหา 8 ด้านของนักเรียนก่อนการใช้หลักสูตร 5) นำแผน การสอนของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 6) ทดสอบปัญหา 8 ด้าน ของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตร ผลการใช้หลักสูตรปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบปัญหา 8 ด้าน ของนักเรียนสูงขึ้นและทัศนคติของครูและนักเรียนต่อการเรียนรู้เปลี่ยนไปในด้านบวก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

จากงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยมีกระบวนการในการ พัฒนาอยู่ 3 ขั้นตอนคือ การสร้างหลักสูตรซึ่งจะสร้างจากความต้องการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นไป ตามที่ความต้องการหรือผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การทดลองใช้หลักสูตรหรือการนำหลักสูตรที่สร้าง ขึ้นไปสู่การสอน และการปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้นโดยประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าตรงกับ เป้าประสงค์ของหลักสูตรเพียงใดและทำการปรับปรุงแก้ไขในบางส่วนของหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรที่ มีความสมบูรณ์ที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แต่ต่อมาได้มีเด็กติดตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด 1 คน จึงคงเหลือกลุ่มตัวอย่างเพียง 29 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

- 1 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
- 2 แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ มีขั้นตอนดังนี้

- 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

ของกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

- 1 2 คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ
- 1 3 คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน
- 1 4 แนวทางจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- 1 5 แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
ศึกษาแห่งชาติ
- 1 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับการศึกษาปฐมวัยของ
สุนีรัตน์ มิตรเจริญถาวร (2546) ปัทมา นาคะสนธิ(2540)

2 สร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีการวางแผนตลอดปีการศึกษา คือ 40 สัปดาห์แต่ในการศึกษา
ครั้งนี้อยู่ในช่วงปลายปีการศึกษาและหลักสูตรฉบับนี้เป็นฉบับทดลองที่ยังไม่มีการทดลองใช้มาก่อน
ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยจึงคัดเลือกหน่วยการเรียนรู้การสอนในสัปดาห์
ที่ 25 - 32 และเลือกจัดเฉพาะในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์เท่านั้น ซึ่งมีกรอบรายละเอียดดังนี้

- 2 1 วิสัยทัศน์
- 2 2 พันธกิจ
- 2 3 เป้าหมาย
- 2 4 แผนการจัดกิจกรรม ซึ่งในแผนประกอบด้วยจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม สื่อ และการประเมินผล

3 นำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน
2 ใน 3 ท่าน ของจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกันซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุณณฤทธิ	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
อาจารย์แฉ่งน้อย แจ่มศิริกุล	อาจารย์ประจำโรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม
อาจารย์สลิลดา ทศานนท์	นักวิชาการการศึกษาปฐมวัย ผู้จัดการโรงเรียน อนุบาลสุราษฎร์ กรุงเทพมหานคร

4 ปรับปรุงแก้ไขสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ให้เหมาะสม ตามคำแนะนำของ
ผู้เชี่ยวชาญ คือหน่วยที่ 27 เรื่องสถานีนอนามัยของชุมชนได้ปรับกิจกรรมจากการสังเกตยาเม็ดมาเป็น
การสังเกตชุดอุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ การทดลองหยดยาหิงเจอร์ไอโอไดน์กับมะนาวเปลี่ยนเป็นการใช้

ยาทิงเจอร์ไอโอดีนใสแผล และในหน่วยที่ 32 อาชีพในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมอาชีพทางตัดผม เป็นอาชีพทำขนมจีน และอาชีพทางตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นอาชีพทำไร้อ้อย เป็นต้น

5 นำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ไปทดลอง (Try Out) กับ เด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 32 คน โรงเรียนบ้านนายม สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่าควรมีข้อแก้ไขดังนี้ ในการแบ่งกลุ่มให้เด็กทำกิจกรรมครูควรจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด และในขั้นการดำเนินกิจกรรมครูจัดหาสื่อ ให้ครบกับจำนวนเด็ก กระตุ้นให้เด็กตอบคำถามของครูให้มากขึ้น และในขั้นสรุปครูควรเก็บอุปกรณ์ให้ เรียบร้อยจัดให้เด็กนั่งเป็นวงกลมก่อนสรุปกิจกรรม

การสร้างแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน

ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินพัฒนาการของเด็ก ปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ดังนี้

1.1 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.3 มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

1.4 คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ

1.5 ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินระดับปฐมวัย 3 – 5 ปี ตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อ การประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6 วิธีการสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การประเมินผลงานและการสำรวจข้อมูล

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยของวรดี เลิศไกร(2533) และ สุณี บุญพิทักษ์ (2535)

2 สร้างแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน โดยสร้าง แบบประเมินเป็น 3 ชุดคือ

2.1 ชุดที่ 1 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้น มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย มีทั้งหมด 15 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย มีทั้งหมด 18 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

มาก ได้คะแนน 3 คะแนน
ปานกลาง ได้คะแนน 2 คะแนน
น้อย ได้คะแนน 1 คะแนน

2.2 ชุดที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครอง มีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินข้อมูลด้านน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กปฐมวัย

เกณฑ์การให้คะแนน

กรณีที่น้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย
ได้คะแนน 1 คะแนน
กรณีที่น้ำหนักและส่วนสูงไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย
ได้คะแนน 0 คะแนน

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย มีทั้งหมด 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย มีทั้งหมด 5 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนนตอนที่ 2 และตอนที่ 3

มาก ได้คะแนน 3 คะแนน
ปานกลาง ได้คะแนน 2 คะแนน
น้อย ได้คะแนน 1 คะแนน

2.3 ชุดที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินข้อมูลด้านน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กปฐมวัย

เกณฑ์การให้คะแนน

กรณีที่น้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย
ได้คะแนน 1 คะแนน
กรณีที่น้ำหนักและส่วนสูงไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย
ได้คะแนน 0 คะแนน

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย มีทั้งหมด 18 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้ 3 คะแนนกรณีที่เด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมได้ครบตามเกณฑ์

ให้ 2 คะแนนกรณีที่เด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมได้ถูกต้องไม่ครบตามเกณฑ์

ให้ 1 คะแนนกรณีที่เด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมได้ถูกต้องเพียง 1 อย่าง
หรือน้อยกว่า

ตอนที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย
มีทั้งหมด 10 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้ 3 คะแนนกรณีที่เด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง

ให้ 2 คะแนนกรณีที่เด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมโดยมีคนอื่นบอก

ให้ 1 คะแนนกรณีที่เด็กไม่บอกหรือไม่แสดงพฤติกรรม

3 สร้างคู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน
ให้สอดคล้องกับแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน

4 นำแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนและคู่มือการใช้
เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และด้านวัดผลการศึกษา เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ดังนี้

อาจารย์จินตนา ธรรมวานิช

นายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ฯ

อาจารย์อุทัย สุวีรานนท์

อาจารย์ประจำโรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม

อาจารย์ทิพย์สุตา สุขเมธเสนีย์

นักวิชาการการศึกษาปฐมวัย สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

5 ปรับปรุงแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน และคู่มือตาม
คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เกณฑ์การตัดสิน 2 ใน 3 ท่านของจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็น
ตรงกัน ผลการพิจารณาพบว่าผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นและให้คะแนนดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
เท่ากับ 0.66 – 1.00 และให้เพิ่มคำตอบในแต่ละข้อของแบบประเมินพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก
ปฐมวัยโดยผู้วิจัย และผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6 นำแบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยที่ผ่านการปรับปรุง
ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 1
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คนกับโรงเรียนไตรมิตรพิทยาสังเกตสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาจังหวัดชัยภูมิเขต 2 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร
สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศและอังคณา
สายยศ 2538 : 200) ซึ่งพบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับและในรายข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นไม่เหมาะสม
จึงปรับปรุงเกณฑ์การประเมินและวิธีการประเมินบางข้อ

7 นำแบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยที่ผ่านการปรับปรุงแล้วในข้อ 6 ไปไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 26 คน กับโรงเรียนบ้านเขาเชิงผืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิเขต 2 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)(ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ 2538 : 200) ซึ่งพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นรายข้อ 0.42 – 0.75 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.71 ซึ่งเป็นค่าที่สูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

8 นำแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 249) ตามตารางดังนี้

ตาราง 3 แบบแผนการทดลอง

T_1	X	T_2
ความหมายของสัญลักษณ์ T_1 แทน การประเมินก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน T_2 แทน การประเมินหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตาม มาตรฐานด้านผู้เรียน X แทน การใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ การดำเนินการทดลองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์		

2 ทำการประเมินก่อนการทดลอง(Pretest)โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานด้านผู้เรียนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ในแต่ละมาตรฐาน

3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมตาม หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่จำนวน 40 กิจกรรม ซึ่งทำการทดลองในกิจกรรม เสริมประสบการณ์ ช่วงระยะเวลา 09 00 น - 09 20 น และใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง

4 เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินหลังการทดลอง (Posttest) กับ กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการประเมิน แบบเดียวกับก่อนการทดลอง

5 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนแต่ละมาตรฐานก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดยใช้ $t - test$ สำหรับ Dependent samples (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 104)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1 สถิติพื้นฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 73)

1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard deviation) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 79) ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเชื่อมั่นของเกณฑ์การให้คะแนนของแบบประเมินโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ 2538 : 200) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือ
	s_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	s^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนแต่ละมาตรฐานก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้ t - test สำหรับ Dependent samples (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

โดย $df = N - 1$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดกำลังสองของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียวกอนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ซึ่งได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1 การศึกษามาตรฐานด้านผู้เรียวกอนของเด็กปฐมวัยทั้ง 7 มาตรฐานคือมาตรฐานที่ 1 , 4 , 5, 6, 9 ,10 และ12 ที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง 4

ตาราง 4 การศึกษามาตรฐานด้านผู้เรียวกอนของเด็กปฐมวัยทั้ง 7 มาตรฐานคือมาตรฐานที่ 1, 4 , 5, 6, 9 ,10 และ12 ที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ก่อนและหลังการทดลอง

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S	$\bar{D}$	t
ก่อนการทดลอง	29	80.60	6.66		
				13.91	10.27
หลังการทดลอง	29	94.51	6.88		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยทั้ง 7 มาตรฐาน หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 แสดงว่า หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานคือมาตรฐานที่ 1, 4, 5, 6, 9, 10 และ 12 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

2 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จำแนกรายมาตรฐานได้ดังนี้

2.1 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ คือ ด้านการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 5 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ คือ ด้านการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	$\bar{D}$	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	29	11.08	1.06	1.33	4.98
หลังการทดลอง	29	12.41	1.11		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 แสดงว่า หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ คือ ด้านการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

2.2 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 6 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	$\bar{D}$	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	29	15.86	2.39	3.17	5.99
หลังการทดลอง	29	19.03	3.03		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

2.3 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่ จำเป็นตามหลักสูตร คือ ทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ทักษะในการสื่อสาร และ ทักษะในการสังเกตและสำรวจ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 7 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และ ทักษะที่ จำเป็นตามหลักสูตร คือ ทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ทักษะในการสื่อสาร และ ทักษะในการสังเกตและสำรวจ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S	$\bar{D}$	t
ก่อนการทดลอง	29	19.48	2.39	3.17	1.62
หลังการทดลอง	29	24	3.03		

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่ จำเป็นตามหลักสูตร หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร คือ ทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการสังเกตและสำรวจ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ไม่แตกต่างกัน

2 4 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คือ การกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 8 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คือ การกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S	$\bar{D}$	t
ก่อนการทดลอง	29	5.39	1.16	1.17	5.28
หลังการทดลอง	29	6.56	1.11		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คือ การกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

25 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต คือความสามารถในการทำงานเป็นทีม ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 9 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต คือความสามารถในการทำงานเป็นทีม ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S	$\bar{D}$	t
ก่อนการทดลอง	29	11.03	1.60	2.02	5.77
หลังการทดลอง	29	13.05	1.25		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 แสดงว่าหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

26 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี คือ มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัยและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 10 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี คือมีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัยและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	$\bar{D}$	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	29	13.18	1.24	0.98	3.65
หลังการทดลอง	29	14.17	1.34		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี คือมีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัยและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

27 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คือมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา / สันทนาการก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ตาราง 11 การเปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คือมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา/สันทนาการก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

การทดลอง	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	$\bar{D}$	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	29	4.55	1.03	0.72	1.62
หลังการทดลอง	29	5.27	0.77		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คือ มีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา / สันทนาการ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการที่จะคัดเลือกกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามมาตรฐานด้านผู้เรียนแก่เด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนและผลงานวิจัย โดยสรุป ได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจำแนกแต่ละด้านตามมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สมมติฐานในการวิจัย

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นปฐมวัย ชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 29 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิและแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 40 แผน

2 แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กทั้ง 3 ฝ่าย คือ ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และผู้วิจัย โดยใช้ แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยครูประจำชั้น แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัยตาม โดยผู้ปกครอง และแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัยโดยผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนได้ทำการวิเคราะห์คุณภาพเพื่อปรับเปลี่ยนให้แบบประเมินมีคุณภาพมากขึ้น โดยได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับระหว่าง 71

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์
- 2 ประเมินก่อนการทดลอง (Pretest) โดยแบบประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เพื่อหาข้อมูลพื้นฐานพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ในแต่ละมาตรฐาน
- 3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่จำนวน 40 กิจกรรม ซึ่งทำการทดลองในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ช่วงระยะเวลา 09 00 น - 09 20 น ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง
- 4 เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินหลังการทดลอง(Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการประเมิน แบบเดียวกับก่อนการทดลอง
- 5 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1 คะแนนที่ได้จากการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนก่อนและหลังการทดลองนำมาหาค่าสถิติพื้นฐานโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 2 เปรียบเทียบมาตรฐานด้านผู้เรียนแต่ละมาตรฐานก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ t – test สำหรับ Dependent samples

สรุปผลการวิจัย

1 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 1 4 6 9 10 และ 12 หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

2 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 5 หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานด้านผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ผลการวิจัยพบว่า

1 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 1 4 6, 9 10 และ 12 หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่า

1.1 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้เนื้อหาสาระของชุมชน ท้องถิ่นบ้านสะเดาหนองไผ่ เช่น วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคยเป็นอย่างดี ทำให้เด็กเกิดกระบวนการคิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่เพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ นำไปสู่การเรียนรู้ ดังที่เพียเจต์และอินhelder (Piaget and Inhelder) ได้กล่าวว่าการคิดของเด็กเกิดจากกระบวนการใน 2 ลักษณะคือ กระบวนการปรับโครงสร้างโดยการจัดสิ่งเร้าหรือข้อความรู้ที่ได้รับจริงให้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ โดยการปรับความจริงที่ได้รับใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิม เด็กใช้การคิดทั้งสองลักษณะนี้รวมกันหรือสลับกันเพื่อปรับความคิดของตนให้เข้าใจสิ่งเร้ามากที่สุดผลของการปรับเปลี่ยนการคิดดังกล่าวช่วยพัฒนาวิธีการคิดของเด็กจากระดับหนึ่งไปสู่การคิดระดับที่สูงขึ้น (อัญชลี ไสยวรรณ 2548 : 9, อ้างอิงจาก Piaget and Inhelder 1969 : 58) การคิดวิจารณ์ญาณเป็นการคิดเพื่อค้นหาหลักเกณฑ์แล้วนำไปสู่การตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสม เกิดจากการมีสิ่งเร้าเข้ามาและมีการได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าไปกระตุ้นสมองให้รับรู้ ซึมซับ และเชื่อมสาน สิ่งท่ีรู้เดิมกับสิ่งท่ีรับใหม่ให้เกิดการคิดรู้ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินให้เหตุผลเพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ 2548 : 30 - 34) ดังนั้นการจัดประสบการณ์ที่เริ่มจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่า จะทำให้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้ของเด็กเป็นไปด้วยดี เด็กได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงเอาประสบการณ์ในอดีตมาปรับให้เข้ากับประสบการณ์

ใหม่ที่ได้รับเข้าไปเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้เสาวนีย์ อุโนประเสริฐสุข (2546 : 57) ที่กล่าวว่า การเรียนจากสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงตัวทำให้เด็กมองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เรียนกับชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้เด็กได้เชื่อมโยงเอาประสบการณ์หรือสิ่งที่พบและคุ้นเคยมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ส่งผลให้เด็กยังเกิดความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 22) กล่าวเพิ่มเติมว่า การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่จะเป็นการกระตุ้นให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่จัดให้เด็กได้มีโอกาสเชื่อมโยงความรู้เดิมของเด็กกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เป็นการต่อยอดความรู้จากสิ่งที่เด็กคุ้นเคย เช่น กิจกรรมการสังเกตรอยเท้าปู นอกจากเด็กจะได้สังเกตลักษณะของรอยเท้าปู แล้วเด็กยังได้จำแนก เปรียบเทียบรอยเท้าปูกับรอยเท้าสัตว์อื่นที่เด็กเคยเห็น เด็กจะเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อเด็กได้มีโอกาสเห็นปูอีก เด็กจะค้นหาวิธีการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กเกิดนิสัยกระตือรือร้นในการเรียนรู้และรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการนำสิ่งที่คุ้นเคยมาจัดกิจกรรมให้กับเด็กนั้นยังส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วย เพราะเด็กวัยนี้เรียนรู้จากการเลียนแบบ ดังแนวคิดของเบนดูรา(Bandura) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเราส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตและการเลียนแบบจากตัวแบบ (ทัศนา เขมมณีและคณะ 2536 : 83 , อ้างอิงจาก Bandura n d) ดังเช่น กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติเรื่องบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในบ้าน จะทำให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การมีความรับผิดชอบ เกิดความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน จากการเห็นแบบอย่างของบุคคลภายในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อกัน เมื่อเด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องราวในชีวิตจริงเด็กจะนำเอาแบบอย่างที่พบเห็นมาแสดงให้ปรากฏตามบทบาทที่ได้รับ เด็กที่ขาดความสามารถทางด้านนี้จะได้รับประสบการณ์จากการสังเกตและเห็นแบบอย่างจากเพื่อน และการได้ทดลองปฏิบัติจริงยิ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 1 คือการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม มาตรฐานที่ 9 คือความสามารถในการทำงานเป็นทีม มาตรฐานที่ 4 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมาตรฐานที่ 6 คือด้านการกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

1 2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือเด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ และปฏิบัติการทดลองกับสื่ออุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ ส่งผลต่อการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ซึ่งตรงกับแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวว่าเด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาได้ก็ต่อเมื่อได้ลงมือกระทำในสภาวะแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการ 2 อย่างคือการซึมซับประสบการณ์ และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญา (อรุณฯ ลิมตศิริ 2535 : 69) สอดคล้องกับพัฒนา ชัชพงศ์ (2540 : 15) ที่กล่าวว่า เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทางสติปัญญา ควรจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้ฝึกทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ ให้โอกาสเด็กค้นหาเหตุผล สร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัวจะช่วยให้เด็กได้ปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญาและเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น กิจกรรมการทดลองการอุ้มน้ำของดินเหนียว ที่让孩子ได้สังเกตลักษณะของดินเหนียว ได้เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของดินเหนียวกับกะลามะพร้าว และได้คิดหาวิธีที่จะทำให้กะลามะพร้าวที่มีรูสามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ โดยเด็กคิดค้นวางแผนการกระทำแล้วลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ เด็กเห็นผลของการกระทำ ทำให้เด็กรู้ว่าทำอย่างนี้แล้วผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผล สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กเกิดการไตร่ตรองและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งก็คือการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง สอดคล้องกับกุลยา ตันติผลาชีวะ (2548 : 30) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่让孩子ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า จะเป็นการกระตุ้นสมองให้รับรู้ ซึมซับ และเชื่อมสานสิ่งที่รู้เดิมกับสิ่งที่รับใหม่ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินให้เหตุผล นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณได้นอกจากนี้ อัญชลี ไสยวรรณ (2548 : 11) ยังกล่าวว่า การเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติ วางแผนสืบค้นข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการค้นคว้าให้กับเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเองยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กด้วยตรงกับแนวคิดของดิวอี้ (Dewey) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการกระทำ(พัฒนา ชัชพงศ์ 2541 : 125 , อ้างอิงจาก Dewey n.d) เช่น กิจกรรมศึกษาการทำงานของปรอทวัดไข้ ซึ่งเด็กได้ลงมือกระทำเป็นกลุ่มเพื่อทดลองกับสื่อที่มีจำนวนจำกัดคือปรอทเพียง 1 อัน ทำให้เกิดการขัดแย้งและการแย้งชิง เพราะเด็กวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กต้องคิดหาวิธีจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ด้วยการรู้จักรอคอย เรียนรู้การช่วยเหลือแบ่งปัน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ ดังที่ ลูมना พานิช (2521 : 21) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กยังมีปัญหาอยู่บ้างการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันจากการปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับเพื่อให้อยู่รวมในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม และกองวิชาการ(2528 : 17) กล่าวว่า เมื่อเด็กปรับความต้องการของ

ตนเองให้เข้ากับสังคมได้แล้วเด็กจะมีอารมณ์แจ่มใส สนุกสนาน เด็กจะรู้สึกวาตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถหาความสุขได้จากการเล่นกับเพื่อนในกลุ่ม รู้จักรวมมือ รู้จักให้ รู้จักรับ รอคอยเพื่อให้ได้สิ่งที่พอใจ ลดความอายและความเห็นแก่ตัว ควบคุมการขับถ่ายได้ดี ปฏิบัติตามคำแนะนำเรื่องการใช้ห้องส้วมและการทำความสะอาดภายหลังได้ นอกจากนี้การให้เด็กลงมือกระทำกับสื่ออย่างอิสระ จะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้รักการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วย ดังที่สุกรี เจริญสุข (2540 : 16) ได้กล่าวว่า การเรียนศิลปะนั้นเด็กต้องได้เรียนจากประสบการณ์จริงด้วยตนเอง ซึ่งประสบการณ์เหล่านั้นเด็กจะจำได้อย่างฝังใจ และเกิดการเลียนแบบ ได้เห็นความงามของการสร้างสรรค์ผลงานจึงเกิดสุนทรียภาพทางด้านศิลปะขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่เป็นหลักสูตรที่ส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 1 คือการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม มาตรฐานที่ 4 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมาตรฐานที่ 6 คือด้านการกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มาตรฐานที่ 9 คือความสามารถในการทำงานเป็นทีม มาตรฐานที่ 10 คือ การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ และสุขนิสัย และมาตรฐาน 12 คือ มีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

1.3 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่เป็นหลักสูตรที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการ ใช้คำถามปลายเปิดในช่วงก่อนทำกิจกรรม ระหว่างการทำกิจกรรม และหลังการทำกิจกรรม สอดคล้องกับพัฒนา ชัยพงศ์ (2541 : 98 - 99) ที่กล่าวว่า การถามคำถามมากกว่าการให้คำตอบ โดยเฉพาะคำถามปลายเปิดจะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 39) ยังกล่าวว่า วิธีสอนเด็กปฐมวัยให้คิด คือการกระตุ้นด้วยคำถาม เพราะการถามเป็นการบูรณาการเพื่อการพัฒนาไปสู่การคิด มีการใช้โครงสร้างกระบวนการคิดที่ทำให้เด็กได้ไตร่ตรองและเกิดการเรียนรู้ การถามของครูเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก และในขณะเดียวกันเป็นการให้เด็กรู้จักการใช้เหตุผลด้วย สอดคล้องกับทิตินา แคมมณี (2545 : 309) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เน้นการใช้เหตุผลกับสิ่งที่เรียนด้วยหลักการเป็นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการคิดในลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับขั้นการคิดวิเคราะห์ และคิดสังเคราะห์ด้วย ดังนั้นการตั้งคำถามให้เด็กตอบจึงส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดวิจารณ์ได้ เพราะการถามทำให้เด็กได้คิดพิจารณาเลือกข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อนำมาตอบคำถามได้อย่างมีเหตุมีผล นอกจากนี้การถามยังส่งผลให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้วย เพราะการถามจะทำให้เด็กคิดค้นหาวิธีการให้

ได้ข้อมูลเพื่อมาตอบคำถามเหล่านั้น เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับอัญชลี ไสยวรรณ(2548 14 - 17) กล่าวว่า การถามสามารถพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้ เพราะการถามทำให้เด็กคิดค้นวางแผนหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะได้มาซึ่งคำตอบตามที่ถาม เป็นการฝึกเด็กให้มีนิสัยของการค้นหาคำตอบ และสืบค้นข้อความรู้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้การถามยังเป็นการเสริมสร้างนิสัยการเข้าสู่สังคมได้ เด็กจะเรียนรู้การปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้จากการถาม เช่น กิจกรรมการทำกุ่มขบแบ่งทอดซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ทดลองปฏิบัติกิจกรรมกับสื่อที่มีจำนวนจำกัด จึงต้องสร้างข้อตกลงในการใช้สื่อร่วมกันโดยใช้คำถาม เพื่อให้ข้อตกลงที่เด็กจะต้องนำไปปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัติตามข้อตกลงจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องมีกฎกติกาจึงจะทำให้สังคมสงบสุข และการปฏิบัติตามข้อตกลงที่เด็กสร้างขึ้นส่งผลให้เด็กสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปัน และความรับผิดชอบร่วมกัน ดังที่พัชรี สอนแก้ว (2545 50) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาจากสภาพแวดล้อมโดยการกระทำมีผลต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยอีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จึงส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 1 คือการ มีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม มาตรฐานที่ 4 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมาตรฐานที่ 6 คือด้านการกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลและมาตรฐานที่ 9 คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

1.4 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มใหญ่ คือเด็กทุกคนมีโอกาสทำอย่างเดียวกันในเวลาเดียวกันและกิจกรรมกลุ่มย่อยที่เด็กเป็นสมาชิกของกลุ่มเพียง 5 - 7 คน ทำให้เด็กเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เคารพกฎกติกาที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ รู้จักมีความรับผิดชอบ และสามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ดังที่ ดิวอี้ (Dewey) กล่าวไว้ว่า เด็กจะถูกสถานการณ์ทางสังคมกระตุ้นให้ค่อย ๆ ลด การกระทำ และความรู้สึกที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เพิ่มการกระทำและความรู้สึกเพื่อสังคมที่เขาอยู่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2537ข 152 , อ้างอิงจาก Dewey n d) และสมุนา พานิช (2531 25) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ทำงานร่วมกันเด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมในการเข้าสู่สังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมจะเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดสังคมยอมรับ และพฤติกรรมใดสังคมไม่ยอมรับจากการสังเกต การเปิดโอกาสให้เด็กเข้าสู่สังคมบ่อย ๆ จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างถาวรหรือเกิดเป็นนิสัย สอดคล้องกับทิศนา แคมมณีและคณะ(2536 235) ที่กล่าวว่า

การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นหรือทำงานร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน รู้จักสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและมีความรู้สึกเป็นสมาชิกของกลุ่ม และพัชรี ผลโยธิน (2540 : 60 – 61) ยังกล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจะทำให้เด็กได้เรียนร่วมกัน ช่วยเหลือกัน เรียนรู้ที่จะคอย เรียนรู้ที่จะให้ เด็กจะเรียนรู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เกิดการช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกัน นอกจากนี้ณัฏฐาพร พงษ์สิงห์ (2539 : 52) ยังกล่าวว่า การทำงานกลุ่มของเด็กจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าการทำงานของกลุ่มจะประสบผลสำเร็จเพียงใด ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการมีความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และการประนีประนอม นอกจากนี้พัชรี สวนแก้ว (2545 : 90) ยังกล่าวว่า การให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ทำให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลงเริ่มเป็นผู้ให้ และจากผู้ที่มีความคิดอย่างไม่มีเหตุผลมาสู่ ความคิดที่มีเหตุผลขึ้น เพราะกิจกรรมที่เด็กได้ทำร่วมกันเป็นกลุ่มเด็กแต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล เพื่อให้กลุ่มปฏิบัติตาม เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เด็กจะมีการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ความคิดเห็นเหล่านั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามความคิดที่มีเหตุผลมากที่สุด ดังที่ Ruth (Ruth) กล่าวว่า เด็กจะได้รับประโยชน์จากเพื่อน มีการถ่วงโยงการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขยายความรู้ให้เพื่อน ช่วยเหลือและร่วมมือกัน และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (เสาวนีย์ อุ่นประเสริฐ สุข 2546 : 55 , อ้างอิงจาก Ruth n.d) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 1 คือ ด้านการมีวินัยมีความรับผิดชอบ และการมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม มาตรฐานที่ 4 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมาตรฐานที่ 9 คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีมสูง กว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

1.5 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เป็นหลักสูตรที่บูรณาการทั้งด้านเนื้อหาและกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546 : 6) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยควรยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์ ซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 221) ได้กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยนั้นการบูรณาการเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการให้เต็มศักยภาพ เด็กปฐมวัยไม่สามารถเรียนหัวข้อเดียวในเวลาหนึ่งแล้วไปเรียนต่อเป็นช่วง ๆ ทีละเรื่องเพื่อให้คิด บูรณาการเอง เพราะข้อจำกัดตามขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ทำให้เด็กไม่สามารถประสานแนวคิด หรือคิดแบบนามธรรมเหมือน

เด็กโตและผู้ใหญ่ได้ ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่เริ่มบูรณาการตั้งแต่นั้นนำเข้าสูบทเรียน โดยนำเข้าสูบทเรียนด้วยการร้องเพลงหรือบางกิจกรรม อาจนำด้วยการท่องคำคล้องจอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน มีสุนทรีย์ทางด้านอารมณ์ เป็นการกล่อมเกลาจิตใจของเด็กได้ เพราะในขณะที่เด็กร้องเพลงเด็กจะเกิดความรู้สึกประทับใจในบทเพลง จังหวะทำนอง เห็นคุณค่าและความงามของบทเพลง เกิดการเลียนแบบกลายเป็นรอยประทับใจ เกิดสุนทรีย์ภาพทางดนตรี ดังจะเห็นได้จากการขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน เด็กจะนำบทเพลงเหล่านี้ไปขับร้องและรวมร้องกับเพื่อน ๆ บางครั้งก็มีการเคลื่อนไหวประกอบเพลงด้วย ซึ่งสุกรี เจริญสุข (2540 14 – 16) กล่าวว่า สุนทรีย์ภาพทางดนตรี คือการเห็นความงามของดนตรี เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยเด็กมองเห็นสรรพสิ่ง ได้ยิน ได้สัมผัส แล้วเกิดความรู้สึกประทับใจ และกลายเป็นแรงจูงใจ นำไปเป็นแบบอย่างสำหรับตนได้ และการให้มีการแสดงออกด้วยความสนุกสนาน มีการเคลื่อนไหว มีลีลา มีจังหวะ จะช่วยให้เด็กเกิดสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยทางกีฬาด้วย นอกจากนี้ นรรษา นิลวิเชียร (2335 194) ยังกล่าวว่า กิจกรรมทางดนตรีเป็นกิจกรรมด้านการแสดงออกที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เด็กเรียนรู้การฟัง การเคลื่อนไหว การร้องเพลง ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ ความรู้สึก และทางสังคม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 71) ที่กล่าวว่า ขณะที่เด็กรวมกิจกรรมเกี่ยวกับเพลง หรือดนตรี เด็กจะมีจิตใจแจ่มใส มีความสุขสนุกสนาน ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกของเด็กไม่ว่าจะเป็นสีหน้าหรือท่าทาง เพราะเพลงและดนตรีเป็นสิ่งที่ช่วยให้คลายความตึงเครียด เด็กบางคนเมื่อได้ยินเสียงเพลงก็จะมีอารมณ์คล้อยตาม อยากจะร้องเพลง เห็นเพื่อนทำท่าทางก็ทำตาม และบางเพลงก็ให้ความสนุกสนานอีกด้วย กิจกรรมในชั้นสอนจะให้เด็กเรียนรู้จากการค้นคว้าทดลอง สังเกต จำแนกเปรียบเทียบ กับสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายซึ่งเป็นของจริงที่อยู่ใกล้ตัวเด็กและเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเด็กคุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น การเรียนรู้เรื่องอาชีพในชุมชน บ่อน้ำในโรงเรียน สถานือนามัย เป็นต้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา(2546 ข 6) ที่กล่าวว่า สื่อที่เป็นรูปธรรมจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้ง่าย โดยเฉพาะสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น ห้องสมุด สวนสมุนไพร โรงพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ทิตนา แหมมณี (2545 66) ยังกล่าวว่า การสอนเด็กควรใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น แม้ในพัฒนาการช่วงการคิดแบบรูปธรรมเด็กจะสามารถสร้างภาพในใจได้ แต่การสอนที่ใช้อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เด็กเข้าใจแจ่มชัดขึ้น ในบางกิจกรรมนั้นสื่อที่นำมาจัดกิจกรรมให้กับเด็ก นอกจากจะทำให้เด็กเกิดการเชื่อมโยงเพื่อสร้างข้อความรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ แล้วยังให้อิสระแก่เด็กในการจัดกระทำกับสื่อ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์งานศิลปะอีกด้วย เช่น กิจกรรมการสร้างบ้านและสร้างชุมชนจำลองจากเศษวัสดุต่าง ๆ ซึ่งนรรษา นิลวิเชียร (2535 183 – 186) กล่าวว่า เด็กทุกคนเกิดมามีความสามารถสร้างสรรค์อยู่ใน

ตัว การสำรวจ การรู้จักและการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ เป็นขั้นแรกของการสร้างสรรค์งานศิลปะของเด็ก และการให้เด็กลงมือกระทำกับสื่ออย่างอิสระ จะทำให้เด็กรักการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วย และ สุกีร์ เจริญสุข (2540 : 16) ทักกล่าวว่า การเรียนศิลปะนั้นเด็กต้องได้เรียนจากประสบการณ์จริงด้วย ตนเอง ซึ่งประสบการณ์เหล่านั้นเด็กจะจำได้อย่างฝังใจ และเกิดการเลียนแบบ ได้เห็นความงามของการสร้างสรรค์ผลงานจึงเกิดสุนทรีภาพทางด้านศิลปะขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมในชั้นสอนยังให้เด็กได้มีการแบ่งกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน ซึ่งทิตินา แชมมณี (2545 : 101) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น ใช้เหตุผลดีขึ้น คิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น มีความใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของการประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม มีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และในชั้นสรุปกิจกรรมมีการถามตอบเพื่อทบทวนกิจกรรม ซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 39) กล่าวว่า การถามเป็นการบูรณาการเพื่อการพัฒนาไปสู่การคิด มีการใช้โครงสร้างกระบวนการคิดที่ทำให้เด็กได้ไตร่ตรองและเกิดการเรียนรู้ และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมครูยังส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี เช่น การล้างมือ การใช้ห้องน้ำห้องส้วม การระมัดระวังตนเองก่อนที่จะทำกิจกรรมสร้างสรรค์ทุกครั้งซึ่งเป็นการกระทำซ้ำบ่อย ๆ ตรงกับแนวคิดของธอร์นไคส์ (Thorndike) ที่เชื่อว่า การกระทำบ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร (ทิตินา แชมมณี 2545 : 51 , อ้างอิงจาก Thorndike n d) สอดคล้องกับพัชรีย์ สอนแก้ว (2545 : 31) ทักกล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้ทำการฝึกหัดทำซ้ำ บ่อย ๆ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางร่างกายและพฤติกรรมของเด็กอีกด้วย นอกจากนี้ลักษณะทางกายโดยปกติของเด็กปฐมวัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านน้ำหนักและส่วนสูง การได้รับการดูแลทางด้านสุขนิสัยที่ดีจะช่วยป้องกันการเจ็บป่วย และจะส่งผลให้เด็กมีสุขภาพที่ดีคือมีน้ำหนักและส่วนสูง เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ของอายุ (ทิตินา แชมมณี และคณะ 70 – 72) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ซึ่งเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการนั้นสามารถส่งเสริมให้เด็กผู้เรียนเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 4 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มาตรฐานที่ 9 คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม มาตรฐานที่ 10 คือ มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย การมีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น การรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัยและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ และมาตรฐาน 12 คือ การมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ มีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ และมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา / สันทนาการ สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

2 มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยมาตรฐานที่ 5 หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สูงกวาก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่มีระยะเวลาในการทดลองสั้นคือเพียงแค่ 8 สัปดาห์ ส่งผลทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางสติปัญญาด้านทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และทักษะในการสังเกตและสำรวจน้อย ดังที่ เพียเจท์ (Piaget) ยังกล่าวว่า 2 – 7 ปี อยู่ในขั้นเตรียมตัวในการใช้ความคิด และมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงทำให้มองไม่เห็นความจำเป็นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เด็กวัยนี้จะต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กมองได้หลายมุมขึ้น และลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางให้น้อยลงทำให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น (อรนุช ลิมตศิริ 2535 69 – 71 , อ้างจาก Piaget n d) เพราะเด็กวัยนี้จะรับรู้และกระทำกับสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเขา ไม่สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับโลกที่แยกไปจากตัวของเขาได้ การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ช้ำแล้วช้ำเลา จนทำให้เด็กสามารถจำได้ สามารถระลึกได้ เกิดการสะสมประสบการณ์ ทำให้เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้สูงขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537ข 75 - 76) ซึ่งตรงกับแนวคิดของธอร์นไคค์ (Thordike) ที่เชื่อว่า การกระทำบ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร (พิศนา แหมมณี 2545 51 , อ้างอิงจาก Thordike n d) นอกจากนี้พัฒนาการทางสติปัญญาด้านทักษะในการสื่อสารหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ยังเกิดขึ้นได้น้อยเนื่องจากเด็กวัยนี้ยังเล็กไม่มีความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537ก 10) ได้กล่าวว่า วุฒิภาวะมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการใช้ภาษา เด็กที่ไม่มีวุฒิภาวะในการใช้ภาษาถึงแม้ว่าจะได้รับการเคี่ยวเข็ญฝึกสอนมากสักเพียงใดก็ตาม ถ้าเด็กยังไม่พัฒนาถึงวุฒิภาวะนั้นเด็กก็ไม่เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการตามมาตรฐานที่ 5 คือ ทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการสังเกตและสำรวจไม่สูงกวาก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1 จากการที่ได้กำหนดให้มีการสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนทำการทดลองเพียง 1 สัปดาห์ นั้น ควรขยายเวลาให้มากขึ้นเป็น 3 – 4 สัปดาห์ ทั้งนี้เนื่องจาก

1.1 กิจกรรมที่ใช้ในการทดลองมีรูปแบบเป็นกิจกรรมกลุ่ม เพื่อทำการทดลองกับสื่อที่มีจำนวนจำกัดเนื่องจากต้องการให้เด็กเกิดความร่วมมือ ในระยะแรก ๆ ครูต้องมีส่วนร่วมในการประสานให้เด็กทุกคนได้มีการทำกิจกรรมรวมกัน

1.2 การนำสื่อที่แสดงถึงเอกลักษณ์การแต่งกายของท้องถิ่น เช่น ผ้าถุง ผ้าโสร่ง และผ้าขาวม้า เป็นต้น ควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบและช่วยสร้างบรรยากาศที่บ้านและโรงเรียนให้มีความใกล้เคียงกัน เด็กได้แต่งตัวเช่นเดียวกัน เพราะการแต่งกายในลักษณะนี้เด็กคิดว่าเป็นการแต่งกายเฉพาะของพ่อแม่ผู้ปกครองเท่านั้น มิใช่การแต่งกายของเด็ก ทำให้เด็กรู้สึก เขินอายและไม่กล้าที่จะนำมาใช้ในกิจกรรม

2 การใช้คำถามในการทำกิจกรรมจะต้องใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิด ทดลอง สังเกต เปรียบเทียบ กับสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งเป็นการสร้างข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นในการถามคำถามควรให้เด็กมีความเคยชินและสามารถมีส่วนร่วมในการถาม ได้มีเวลาคิดหาคำตอบ และเด็กทุกคนได้มีโอกาสตอบคำถาม

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1 ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูควรจะดูแลและให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดในระยะแรก จนกว่าเด็กจะคุ้นเคยกับกิจกรรม แล้วจึงถอนตัวออก เพื่อให้เด็กได้ใช้ความคิดและลงมือกระทำอย่าง ที่เด็กต้องการ

2 ควรกระตุ้นให้เด็กทุกคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทั่วถึงกับเด็กทุกคน

3 ครูควรมีการฝึกหรือทดลองทำกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ รวมทั้งฝึกการใช้คำถามกับเด็กและสังเกตคำตอบของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้สนทนาได้ตอบกับครู

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1 ควรมีการขยายการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฉบับนี้ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับอนุบาลไปสู่การเรียนการสอนในระดับที่สูงขึ้น เพื่อศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนใน ระดับอื่นให้เกิดการพัฒนาตามมาตรฐานด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือไม่ เพียงใด

2 ควรมีการศึกษามาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 5 คือผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยการเพิ่มเวลาการทดลองการใช้หลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งควรปรับปรุงมาตรฐานและตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

3 ควรนำการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการวางแผนหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสนับสนุนสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การนำเด็กออกไปศึกษานอกห้องเรียน/ ในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ทัศนคติของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือมาตรฐานด้านผู้เรียนอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

- ชลลดา ตันมงคล (2538) **เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบเพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย** ปรินญานินพนธ์ กศม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดायเอกสาร
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) **นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล** กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ชูลี ขวัญเชื้อ (2533) **การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต (ประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดायเอกสาร
- ณัฐภาพร พงษ์สิงห์ (2539) **พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน** ปรินญานินพนธ์ ก ศม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดायเอกสาร
- ถวัลย์ มาศจรัส (2545) **คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา** กรุงเทพฯ ธารอักษร
- ทวีพร ณ นคร (2542) **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย** ภูเก็ต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต
- ทศนา เขมมณี (2545) **ศาสตร์การสอน** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____, และคณะ (2536) **หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย** กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2536) **การพัฒนาหลักสูตร จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ** กรุงเทพฯ อักษรบัณฑิต
- _____, ปราณี สังฆะตะวรณ์, และประภาพรรณ เอี่ยมสุภาสิต (2546) **หลักสูตรสถานศึกษา** กรุงเทพฯ ภาพพิมพ์
- อัมพร บัวศรี (2531) **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา** กรุงเทพฯ ธนัธการพิมพ์
- นภเนตร ธรรมบวร (2540) **การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย** กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิตยา คชภักดี (2543) **ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ – 5 ปี** กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยแห่งชาติเพื่อการศึกษา
- นิรมล ศตวุฒิ (2547, 16 มกราคม) **การพัฒนาหลักสูตร ครูทำได้ไม่ใช่เรื่องยาก วารสารวงการครู (ฉบับปฐมฤกษ์)** 54
- นิตยา ประพุดติกิจ (2536) **การพัฒนาเด็กปฐมวัย** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา

- นุติ รุ่งสว่าง (2543) *การพัฒนาคู่มือ การสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียน สำหรับครูประถมศึกษา*
 ปรินญานินพนธ์ กศ ม (หลักสูตรและการสอน) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศิลปากร
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544) *การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* กรุงเทพฯ
 โรงพิมพ์แสงศิลป์
- เบญจา แสงมะลิ (2545) *การพัฒนาเด็กปฐมวัย* กรุงเทพฯ เมธิทิปส์
- ประสาร ทิพย์ธารา (2521) *พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู* กรุงเทพฯ แพรววิทยา
- ปัทมา นาคะสนธิ์ (2540) *การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยระดับอนุบาลสำหรับ*
เด็กไทยในโรงเรียนนานาชาติ วิทยานิพนธ์(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- พัชรี ผลโยธิน (2540 มกราคม) *เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมการร่วมมือ วารสารการศึกษาปฐมวัย*
 1(1) 59 – 62
- พัฒนา ชัชพงศ์ (2540 เมษายน) *โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาตอนประถมศึกษา*
วารสารการศึกษาปฐมวัย 1(2) 11 – 17
- _____ (2541) *ทฤษฎีและปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย* กรุงเทพฯ
 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พัชรี สวนแก้ว (2545) *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย* กรุงเทพฯ ดวงกมล
- เพ็ญศรี แสงวงเจริญ (2538) *ระบบการศึกษา* กรุงเทพฯ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์
- พันธณี วิหคโต (ธันวาคม, 2545) *การวิจัยติดตามและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตาม*
แนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนารอง วารสารวิชาการ 5(12) 13
- ไพรัช สุแสนสุข และบรรเจอดพร สุแสนสุข (กุมภาพันธ์, 2546) *หลักสูตรสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนเป็น*
สำคัญ วารสารวิชาการ 6(2) 3
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536) *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธี*
ทางการสอน หน่วยที่ 1- 5 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____ (2537ก) *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 -5* กรุงเทพฯ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____ (2537ข) *ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่*
1- 8 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ค) **ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการ**

ปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 9-12 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) **การจัดการศึกษาปฐมวัย** กรุงเทพฯ แม็ค

รุจิร ภูสวณ (2542) **การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา** กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย

_____, และจันทราณี สงวนนาม (2545) **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา** กรุงเทพฯ

บัณฑิตวิทยาลัย

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2535) **หนูน้อยน่ารัก** กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ล้วน สายยศ , และอังคณา สายยศ (2538) **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา** พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ

สุวีริยาสาส์นการพิมพ์

วรดี เลิศไกร (2533) **ผลการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก**

ปฐมวัย ปริญญาานิพนธ์ ก คม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

วรารณณ์ รักวิจัย (2527) **การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย** กรุงเทพฯ ภาคหลักสูตรและ

การสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อัดสำเนา

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) **การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ พรินทวนกราฟฟิค

วันทนีย์ เหมาะมดกุล (2535) **พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูมีการใช้**

คำถามในระหว่างการทำกิจกรรมและหลังการทำกิจกรรมในวงกลม ปริญญาานิพนธ์

ก คม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่าย

เอกสาร

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2542) **การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย** สกลนคร โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษา

สถาบันราชภัฏสกลนคร

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) **การพัฒนาหลักสูตรสานต่อท้องถิ่น** กรุงเทพฯ เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอรี

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2546) **การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อพฤติกรรมทาง**

สังคมของเด็กปฐมวัย ปริญญาานิพนธ์ ก คม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

สัจด์ อุทรานันท์ (2530) **ทฤษฎีหลักสูตร** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มิตรสยาม

_____, (2532) **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2535) *มิติใหม่ การสอนระดับปฐมวัย* กรุงเทพฯ คณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

_____ (2545) *การวัดและประเมินแนวใหม่ เด็กปฐมวัย* กรุงเทพฯ ภาคหลักสูตรและการ
สอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุชา จันทรเอม (2542) *จิตวิทยาพัฒนาการ* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

สุชาดา ้วยวุฒิ (2539, มกราคม – มีนาคม) *แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา*

สารพัฒนาหลักสูตร 15(124) 40

_____ (2546, กรกฎาคม) *การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วิชาการ* 6(7) 25 – 36

สุกรี เจริญสุข (2540) *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลป ดนตรี*

กีฬา ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์โอ
เดียสแควร์

สุณี บุญพิทักษ์ (2535) *พัฒนาการของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น
กลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 และการจัดตามแผนการจัดกิจกรรม
การเล่นกลางแจ้งปี 2533* ปรินญานิพนธ์ ก คม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร* กรุงเทพฯ ดวงกมล
สมัย

สุนีย์ มิตรเจริญถาวร (2546) *การพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา
สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนพระแม่มารีพระโชนง* ปรินญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์

ดุขภูบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ่ายเอกสาร

เสาวนีย์ อุ่นประเสริฐสุข (2546) *การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมการ
สอนแบบเดินเรื่อง* ปรินญานิพนธ์ กค ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

สุนนา พานิช (2531) *การเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก* ราชบุรี โรงเรียนราชบุรี ถ่ายเอกสาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528ก) *การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็ก
ปฐมวัย* กรุงเทพฯ ศรีเดชา

_____ (2545ก) *การเรียนรู้รูปแบบใหม่* กรุงเทพฯ ภาพพิมพ์

_____ (2545ข) *ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ และเกณฑ์การประเมินระดับก่อน
ประถมศึกษา* กรุงเทพฯ วัฒนาพานิช

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) *การประเมินพัฒนาการนักเรียนชั้น
อนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543* กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา
- (2546ก) *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ระดับปฐมวัย* กรุงเทพฯ
สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานฯ
- (2546ข) *แนวทางการนำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยสู่แผนการจัด
ประสบการณ์* (เอกสารประกอบการสัมมนา) กรุงเทพฯ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐาน
การศึกษา สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546) *คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย*
กรุงเทพฯ หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานฯ
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (2547) *มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้
และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน* กรุงเทพฯ ม.ป.พ
- สำราญ คงชะวัน (254 ,มกราคม – มิถุนายน) *การพัฒนาหลักสูตรกับการวิจัยและพัฒนาการศึกษา
วารสารศึกษาศาสตร์* 2(2) 14 , 18 – 19
- สำลี รักสุทธี (2544) *เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร* กรุงเทพฯ พัฒนาศึกษา
- เสาวนีย์ อุประเสริฐสุข (2546) *การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่อง* ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภายเอกสาร
- หรรษา นิลวิเชียร (2535) *ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ* กรุงเทพฯ โอเอส พริ้นติ้ง
เฮ้าส์
- อรนุช ลิมตศิริ (2535) *การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย* *รวมคำแห่ง* 15(2) 64 – 71
- อัญชลี ไสยวรรณ (เมษายน, 2548) *การพัฒนาทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*
วารสารการศึกษาปฐมวัย 5(3) 7 – 18
- อารี พันธุ์มณี (2546) *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน* กรุงเทพฯ ไยไหม
- เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545) *กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่การปฏิบัติ*
กรุงเทพฯ บั๊ค พอยท์
- Bloom, B (1988) *Stability and change in human characteristics* New York John Wiley &
Sons

- Horton D J (2003) *Assessment , instruction, and curriculum in early childhood literacy* (online) Available <http://www.lib.umi.com/dissertation/citation/3095419> Retrieved 8/11/2004
- Good C V (1969) *General Psychology* Boston McGraw – Hill Book Company
- Gordon, A M (1989) *Beginning and Beyond Foundations in Early childhood Education* Nelson Canada Delmar Publishers INC
- Brewer J A (1995) *Introduction to Early Childhood Education Preschool through Primary Grades* United States of America A Simon and Schuster
- Kelly, A V (1999) *The curriculum* Bonhill Street London A SAGE publications
- Rogers, K P (2003) *Effects of shared read experience on language usage in infants and toddlers with language delay* (online) Available <http://www.lib.umi.com/dissertation/citations/3095419> Retrieved 8 /11 /2004
- Savage, N H (2003) *The effect of an object control motor skill on the motor development of preschool and kindergarten children who are attending an urban elementary school* (online) Available <http://www.lib.umi.com/dissertation/citations/3049108> Retrieved 8/11 /2004
- Schmidt, M K (1995) *An early childhood teacher's curriculum development and classroom practices in the area of children's social development* (online) Available <http://www.lib.umi.com/dissertation/citations/9507655> Retrieved 7/16 /2004
- Taba, H (1962) *Curriculum Development Theory and Practice* New York Harcourt Brace and World
- Tyler, R W (1950) *Basic Principles of Curriculum and Instruction* Chicago University of Chicago Press

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
- ภาคผนวก ข แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)โดยครูประจำชั้น
- ภาคผนวก ค แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)โดยผู้ปกครอง
- ภาคผนวก ง แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)โดย ผู้วิจัย
- ภาคผนวก จ ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
- ตารางกิจกรรมการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สัปดาห์ที่ 25 ถึง สัปดาห์ที่ 32
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 สัปดาห์ที่ 25 หน่วยโรงเรียนของเราคือบ้านสะเดาหนองไผ่

คู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

หลักการและเหตุผล

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่มีปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ลงสู่การปฏิบัติ โดยการเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นเข้าไป เพื่อกำหนดให้มีจุดเน้นหรือจุดเด่นของตนเอง แต่ต้องเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางด้วย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งก็คือพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

เนื้อหา

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ มีเนื้อหาสาระที่ยึดเอาสภาพภูมิประเทศ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียน มากำหนดเป็นสาระในการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นหน่วย และมีแผนการจัดประสบการณ์เพื่อนำสาระเหล่านั้นลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ

หลักการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์

1 เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสนทนาพูดคุย ปรัชญา แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็น สร้างข้อตกลงที่จะปฏิบัติร่วมกัน ได้สังเกต เปรียบเทียบ จำแนก ค้นพบด้วยตนเอง และร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม โดยมีครูให้คำปรึกษาและชี้แนะพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

2 ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที สามารถยืดหยุ่นและปรับได้ตามความสนใจและพัฒนาการของเด็ก

บทบาทเด็ก

ร่วมกิจกรรม ปรัชญา พูดคุย แสดงความคิดเห็นและสรุปร่วมกัน

บทบาทครู

- 1 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อม
- 2 กระตุ้นให้เด็กปฏิบัติกิจกรรม โดยไม่บังคับเด็ก ให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรม
- 3 สังเกตการรวมกิจกรรมของเด็ก

หลักสูตรโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ระดับการศึกษาปฐมวัย

ประวัติ

โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ เดิมชื่อโรงเรียนวัดลำภา ตำบลบ้านเตา และโรงเรียนบ้านหนองไผ่ ตำบลสระพัง โดยอาศัยอยู่ในศาลาวัดทั้ง 2 หมู่บ้าน จนกระทั่งในปี 2513 ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณ ค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาให้ทั้ง 2 โรงเรียนเพื่อปลูกอาคารเรียน โดยนายอุทัย ชูโชติ ศึกษาธิการอำเภอ ขอมติชาวบ้านนำอาคารเรียนทั้ง 2 อาคารมาปลูกในที่ดินแปลงเดียวกัน ณ บริเวณกึ่งกลางระหว่างบ้านสะเดาและบ้านหนองไผ่ ซึ่งเปิดดำเนินการสอนในวันที่ 21 พฤษภาคม 2513 เป็นต้นมา และให้ชื่อใหม่ว่า โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ทำเลที่ตั้ง

โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ตั้งอยู่ หมู่ 2 ตำบลสระพัง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางระหว่างหมู่บ้านหนองไผ่ บ้านสะเดาและบ้านหนองทุ่ม ห่างจากตัวจังหวัดไปทางด้านทิศเหนือ เป็นระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอบ้านแท่นเป็นระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร โดยเป็นถนนลาดยาง 10 กิโลเมตรและลูกรัง 2 กิโลเมตร

สภาพแวดล้อม

โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่มีพื้นที่บริการ 4 หมู่บ้านคือ บ้านสะเดา บ้านหนองไผ่ บ้านหนองทุ่มและบ้านเสาเล้า ซึ่งเป็นชุมชนชนบท ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทำสวนอ้อย เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางซึ่งห่างจากหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านประมาณ 1 – 2 กิโลเมตร ทำให้เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เดินทางมาโรงเรียนโดยรถจักรยาน และมีผู้ปกครองมาส่งโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ มีอาคารเรียนทั้งสิ้น 2 อาคารและอาคารชั่วคราว 2 อาคาร บ้านพักครู 1 หลัง ห้องน้ำ 8 ห้องไม่มีโรงอาหาร มีบ่อน้ำ 2 บ่อข้าง ๆ บ่อน้ำจะมีแปลงเกษตรให้เด็กทำกิจกรรมเกษตร ในด้านกีฬาจะมีสนามตะกร้อ สนามวอลเลย์บอล และสนามฟุตบอล อย่างพร้อมเพียง นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับงบจัดสรรในการสร้างห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้วย

วิสัยทัศน์

โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ ใช้สภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พันธกิจ

- 1 จัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในรูปแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกิจกรรมภายในและนอกห้องเรียน กิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมกลุ่ม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 2 นำสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

- 3 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ท้องถิ่นของผู้เรียนต้องการให้เกิดกับผู้เรียนในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
- 4 ใช้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 5 ให้ความสนใจต่อการสร้างรอยเชื่อมตาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อความเข้าใจในการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ
- 6 จัดให้ครูผู้สอนได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก เข้าใจหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาของตนเองมากยิ่งขึ้น

เป้าหมาย

ในปี 2548 นักเรียนทุกคนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาดังนี้

- 1 มีสุขภาพอนามัย สุขนิสัยและสุขภาพจิตดี
- 2 มีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 3 แสดงความรู้สึก อารมณ์ ความต้องการได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
- 4 มีความรักและชื่นชมในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสมตามวัยดังนี้
 - 4 1 รู้จักและเลือกรับประทานอาหารประจำท้องถิ่นที่มีประโยชน์ต่อตนเอง
 - 4 2 ใช้ภาษาถิ่นที่สุภาพได้เหมาะสมกับวัย
- 5 มีความรับผิดชอบและช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 6 อยู่ร่วมกับเครือญาติ พี่น้องได้อย่างมีความสุขและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง
- 7 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

ตารางกิจกรรมการทดลอง การใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่
สัปดาห์ที่ 25 ถึง สัปดาห์ที่ 32

สัปดาห์ที่	สาระที่ควรเรียนรู้	วัน	กิจกรรม
25	โรงเรียนของเราคือ บ้านสะเดาหนองไผ่	จันทร์	ทำความสะอาดผนังอาคารเรียน
		อังคาร	เก็บขยะบริเวณโรงเรียน
		พุธ	เปรียบเทียบเสียงเคาะระฆังด้วยวัสดุ ต่าง ๆ
		พฤหัสบดี	วัดขนาดแท็งก์กักเก็บน้ำดื่ม
		ศุกร์	ศึกษาการกักเก็บความร้อนของสนาม วอลเลย์บอล
26	ต้นมะขามในโรงเรียน บ้านสะเดาหนองไผ่	จันทร์	ลอกกลายเปลือกต้นมะขาม
		อังคาร	เปรียบเทียบกิ่งมะขามสดและ กิ่งมะขามแห้ง
		พุธ	ต้มใบมะขาม
		พฤหัสบดี	ทำน้ำมะขามเปียก
		ศุกร์	ขัดหัวเข็มขัดด้วยน้ำมะขามเปียก
27	สถานีอนามัยชุมชน สะเดาหนองไผ่	จันทร์	เชิญวิทยากรคือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำสถานีอนามัยสระพัง
		อังคาร	ทดลองใช้หิ้งเจอร์ไอโอดีนใส่แผล
		พุธ	ศึกษาชุดเครื่องมือแพทย์
		พฤหัสบดี	ศึกษาการทำงานของปรอทวัดไข้
		ศุกร์	ศึกษาการทำงานของหลอดฉีดยา
28	สัตว์น้ำในโรงเรียน บ้านสะเดาหนองไผ่	จันทร์	ศึกษาลักษณะของกุ้งนา
		อังคาร	ทำกุ้งนาชุบแป้งทอด
		พุธ	ศึกษาลักษณะของรอยเท้าปู
		พฤหัสบดี	ศึกษาลักษณะของปลา
		ศุกร์	เปรียบเทียบลักษณะของหอยน้ำจืด แต่ละชนิด

(มีต่อ)

(ต่อ)

สัปดาห์ที่	สาระที่ควรเรียนรู้	วัน	กิจกรรม
29	บ่อน้ำในโรงเรียนบ้าน สะเดาหนองไผ่	จันทร์	ศึกษาลักษณะของบ่อน้ำ
		อังคาร	ทดลองการลอยการจม
		พุธ	ทดลองการอุ้มน้ำของดินเหนียว
		พฤหัสบดี	เปรียบเทียบน้ำในบ่อกับน้ำฝน
		ศุกร์	กรองน้ำบ่อให้สะอาด
30	บ้านของฉันในชุมชน สะเดาหนองไผ่	จันทร์	สร้างบ้านจำลอง
		อังคาร	เล่นบทบาทสมมติบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกภายในบ้าน
		พุธ	เล่นบทบาทสมมติวิธีใช้ของใช้ ภายในบ้านถูกวิธี
		พฤหัสบดี	ทำความสะอาดหวี
		ศุกร์	ทำความสะอาดด้วยขาม
31	ชุมชนของเราชาว สะเดาหนองไผ่	จันทร์	ศึกษาเส้นทางในชุมชน
		อังคาร	เชิญวิทยากรคือผู้ใหญ่บ้านและ เจ้าหน้าที่อบต
		พุธ	ศึกษานอกสถานที่ (วัด)
		พฤหัสบดี	สร้างชุมชนจำลอง
		ศุกร์	สร้างชุมชนจำลอง (ต่อ)
32	อาชีพในชุมชนสะเดา หนองไผ่	จันทร์	เชิญวิทยากรที่มีอาชีพชาวนา
		อังคาร	เชิญวิทยากรที่มีอาชีพทำไร่อ้อย
		พุธ	เชิญวิทยากรที่มีอาชีพช่างซ่อมรถ
		พฤหัสบดี	เชิญวิทยากรที่มีอาชีพทำขนมจีน
		ศุกร์	เชิญวิทยากรที่มีอาชีพช่างก่อสร้าง

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 สัปดาห์ที่ 25 หน่วย โรงเรียนของเราคือบ้านสะอาดแห่งใด

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัด ประเมิน
1	1 สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน 2 สร้างเจตคติที่ดีต่อการมา โรงเรียน 3 ซึ่ชมการแต่งกายด้วย เครื่องแต่งกายประจำ ท้องถิ่น 4 รู้จักการปฏิบัติตนเป็น ผู้นำผู้ตาม 5 รู้จักความรับผิดชอบใน ฐานะสมาชิกคนหนึ่งของ โรงเรียนด้วยการไม่ทำลาย อาคารเรียนให้สกปรก	1 โรงเรียนของ เรามีอาคารเรียน 4 หลัง มีทั้งที่ สร้างด้วยปูนและ ไม้ เราไม่ควรขีด เขียนผนังอาคาร เรียนให้สกปรก 2 การรู้จักเลือก รับประทานอาหารที่ มีประโยชน์ 3 ความหมาย นก - เปา	1 เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง โรงเรียนของเราอยู่ แล้วสนทนาโดยใช้คำถาม - เพลงกล่าวถึงอะไรทำไมเราจึงต้องมาโรงเรียน - ก่อนมาโรงเรียนเด็ก ๆ ทำอะไร เมื่อมาถึงโรงเรียนเด็ก ๆ ทำอะไร - เด็ก ๆ ชอบทานข้าวกับอะไรมากที่สุด เพราะอะไร - ในโรงเรียนของเราเด็ก ๆ รู้จักอาคารเรียนอะไรบ้าง ถ้านั่งอาคาร เรียนของเราสกปรกเราจะทำอย่างไร (มฐ 4, 5, 6, 12) 2 เด็กแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ 5 กลุ่มและร่วมกันสร้างข้อตกลง ในการปฏิบัติกิจกรรมทำ ความสะอาดผนังอาคาร นอกห้องเรียน โดย ใช้คำถามดังนี้(มฐ 4, 5, 9) - เมื่อออกนอกห้องเรียนควรทำตัวอย่างไรจึงจะไม่รบกวนที่ ๆ ที่เรียน หนังสือ 3 ตัวแทนรับอุปกรณ์ประกอบด้วย ผ้าสีขาวคนละผืน ถังน้ำพร้อมน้ำ	- เพลงโรงเรียน ของเราอยู่ - ผ้าขาวม้า - ผ้าขี้ริ้ว - ถังน้ำ	สังเกต 1 การปฏิบัติ กิจกรรม 2 การตอบ คำถามและ การแสดง ความคิดเห็น

(มีต่อ)

(ต่อ)

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัด ประเมิน
1	6 ฝึกแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออกด้วย ภาษาในที่สุภาพ 7 รู้จักการเล่นและการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยวิธี ตามท้องถิ่น 8 ฝึกทักษะการสังเกต ความเหมือนความต่าง 9 รู้จักเรียงลำดับเหตุการณ์ 10 รู้จักเลือกรับประทาน อาหารท้องถิ่นที่มีประโยชน์ 11 รู้ความหมายหนัก - เบา 12 ฝึกนับปากเปล่า 1 - 10		1 ใบ และผ้าขาวม้า 2 ผืน ขณะเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ นับปากเปล่า 1 - 10 ไปด้วย หลังจากนั้นร่วมปรึกษากิจการ ทำความสะอาดผนังอาคารเรียน (มฐ 4, 5, 6, 9, 10) 4 อาสาสมัครกลุ่มเล็กกิจกรรมที่ปฏิบัติ (มฐ 4, 5, 9) 5 เด็กและครูร่วมกันสนทนาโดยใช้คำถาม (มฐ 4, 5, 6) - อาคารเรียนมีไว้ทำไม ถ้าไม่มีอาคารเรียนจะเกิดอะไรขึ้น - ทำไมผนังอาคารเรียนจึงสกปรก และทำอย่างไรจึงจะไม่สกปรกอีก - ผนังอาคารเรียนก่อนและหลังทำความสะอาดแตกต่างกันอย่างไร - ระหว่างผ้าขาวม้ากับผ้าขาวม้าที่ซักแห้งอันไหนหนัก อันไหนเบา - เด็ก ๆ คิดว่าผ้าขาวม้ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง (มฐ 1, 4, 5, 6, 10) 6 เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย (มฐ 1, 4, 5, 9)		

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 สัปดาห์ที่ 25 หน่วย โรงเรียนของเราคือบ้านสะเดาหนองไผ่

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัด ประเมิน
2	1 สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน 2 สร้างเจตคติที่ดีต่อการมา โรงเรียน 3 ซึ่่นชมการแต่งกายด้วย เครื่องแต่งกายประจำ ท้องถิ่น 4 รู้จักการปฏิบัติตนเป็น ผู้นำผู้ตาม 5 รู้จักความรับผิดชอบใน ฐานะสมาชิกคนหนึ่ง ของโรงเรียนด้วยการทิ้งขยะลง ในถังและช่วยเก็บขยะ บริเวณโรงเรียน	1 เด็ก ๆ ถือว่า เป็นสมาชิกคน หนึ่งของโรงเรียน ควรช่วยกัน รักษาความ สะอาดของ บริเวณโรงเรียน ด้วยการทิ้งขยะ ลงในถังทุกครั้ง 2 การรู้จักเลือก รับประทานอาหาร ที่มีประโยชน์ 3 ความหมาย หมัก เบา	1 เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง โรงเรียนของเราอยู่ แล้วปรับเปลี่ยน ตอบ่า ผงกสิระพร้อมนับ 1 – 10 โดยทำตามอาสาสมัคร จากนั้น สนทนาโดยใช้คำถาม - ถ้าเราไม่มาโรงเรียน เราจะเป็นอย่างไร - เมื่อเข้าเด็ก ๆ มาโรงเรียนกับใคร เด็กน่าจะมาโรงเรียนบ้าง - เด็ก ๆ ยาก ให้คุณแม่เตรียมกับข้าวอะไรมาให้ทานที่โรงเรียน เพราะอะไร - เด็ก ๆ เคยไปเล่นบริเวณโรงเรียนหรือไม่ เด็ก ๆ เห็นอะไร ชยะมา จากไหน ทำอย่างไรขยะจึงจะหมดไป (มฐ 4, 5, 12) 2 เด็กแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ 5 กลุ่ม ตัวแทนรับผิดชอบคือ ตะกร้า 1 ใบ ผ้าขาวม้า 2 ผืน แล้ว ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมเก็บขยะ (มฐ 4, 5, 6, 9) 3 เด็กนำขยะไปทิ้งที่ถังขยะและล้างมือให้สะอาด (มฐ 10) 4 อาสาสมัครกลุ่มเล็กกิจกรรมที่ปฏิบัติ (มฐ 4, 5, 9)	- เพลงโรงเรียน ของเราอยู่ - ผ้าขาวม้า - ตะกร้า	สังเกต 1 การปฏิบัติ กิจกรรม 2 การตอบ คำถามและ การแสดง ความคิดเห็น

(มีต่อ)

(ต่อ)

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัด ประเมิน
2	6 ฝึกแสดงความคิดเห็นและ กล้าแสดงออกด้วยภาษา ที่สุภาพ 7 รู้จักการเล่นและการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยวิธี ตามท้องถิ่น 8 ฝึกทักษะการสังเกตความ เหมือนความต่าง 9 รู้จักเรียงลำดับเหตุการณ์ 10 รู้จักเลือกรับประทาน อาหารท้องถิ่นที่มีประโยชน์ 11 รู้ความหมายหนัก – เบา 12 ฝึกนับปากเปล่า 1 - 10		5 เด็กและครูร่วมกันสนทนาโดยใช้คำถาม - ระหว่างเตะร่ากับผ้าขาวม้าอะไรหนักกว่าและอะไรเบากว่า - บริเวณโรงเรียนก่อนและหลังทำความสะอาดต่างกันอย่างไร - ทำอย่างไรโรงเรียนของเราจึงจะสะอาดอยู่เสมอ (มฐ 1, 4, 5, 6) - เด็ก ๆ คิดว่าใส่ผ้าถุงดีอย่างไร 6 เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ปฏิบัติอีกครั้ง(มฐ 4, 5)		

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 สัปดาห์ 25 หน่วย โรงเรียนของเราคือบ้านสะเดาหนองไผ่

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัดประเมิน
3	1 สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน 2 สร้างเจตคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน 3 ขึ้นชมการแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายประจำท้องถิ่น 4 รู้จักการปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตาม 5 รู้จักความรับผิดชอบ 6 ฝึกแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออกด้วยภาษาถิ่นที่สุภาพ 7 รู้จักการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยصدقความซื่อสัตย์	1 โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ใช้ธงธงในการให้สัญญาณการทำการกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อ เคะด้วยวัสดุต่างชนิดกัน จะทำให้เกิดเสียงต่างกัน 2 การรู้จักเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นที่มีประโยชน์ 3 ความหมายนก เปา	1 เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง เสียงกระดิ่ง แล้วปรบมือ ตบเข้า ผงกสิกรรมพร้อมนับ 1 – 10 โดยทำตามอาสาสมัครแล้วสนทนาโดยใช้คำถาม - เพลงกล่าวถึงอะไร ถ้าไม่มีโรงเรียนจะเกิดอะไรขึ้น - เมื่อได้ยินเสียงระฆังตอนเช้าเด็ก ๆ ต้องทำอะไร - เสียงระฆังเกิดขึ้นได้อย่างไร (มฐ 1,4,5,12) 2 เด็กแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 5 กลุ่ม และร่วมกันสร้างข้อตกลงการเคารพระฆังโดยใช้คำถามดังนี้(มฐ 1,4,5) - มีระฆังเพียง 1 อัน ทำอย่างไรทุกคนจึงจะได้เคารพระฆัง 3 ตัวแทนรับอุปกรณ์ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม(มฐ 4,5,6,9) 4 อาสาสมัครกลุ่มเล่ากิจกรรมที่ปฏิบัติ (มฐ 4,5,9) 5 เด็กและครูร่วมกันสนทนาโดยใช้คำถาม - ระฆังมีลักษณะเป็นอย่างไร - ระหว่างระฆังและก้อนหินอะไรหนัก อะไรเบา	- เพลงเสียงกระดิ่ง - ระฆัง - ตะปูลูกไม้ - กิ่งไม้ - ขั้ว - ก้อนหิน - กระดาษ - ผ้าขาวม้า	สังเกต 1 การปฏิบัติกิจกรรม 2 การตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น

(มีต่อ)

(ต่อ)

วัน	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การวัดประเมิน
3	8 ฝึกทักษะการสังเกตความเหมือนความต่าง 9 รู้จักเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นที่มีประโยชน์ 10 รู้จักเสี่ยงที่เกิดจากการเคาะระฆังด้วยวัสดุต่าง ๆ 11 ฝึกการคิดหาเหตุผล 12 รู้ความหมายหนัก - เบา 13 ฝึกนับปากเปล่า 1 - 10		- อะไรบ้างที่เคาะระฆังแล้วเสียงดัง อะไรที่เคาะแล้วเสียงไม่ดังเพราะอะไรระฆังจึงมีเสียงต่างกัน - ขณะที่เราเคาะระฆัง ระฆังเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น - ถ้าเอาผ้าขาวม้าห่อระฆังแล้วเคาะจะเป็นอย่างไร - เด็ก ๆ ได้ยินเสียงระฆังตอนไหนบ้าง - วันนี้เด็ก ๆ นำอะไรมาทานที่โรงเรียน เด็ก ๆ ขอบทานอะไรมากที่สุดเพราะอะไร (มฐ 4,5,6) - เด็ก ๆ เคยเห็นคุณพ่อน้าผ้าขาวม้าไปทำอะไรบ้าง 6 เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ปฏิบัติอีกครั้งและร่วมกันเก็บอุปกรณ์ ให้เรียบร้อย(มฐ 1,4,5,9)		

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้น
- ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้น
 - ตัวอย่างประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย
 - ตัวอย่าง แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้น

คำชี้แจง

แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้นฉบับนี้ เป็นการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้าน อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ลักษณะทั่วไปของแบบประเมิน

แบบประเมินฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย จำแนก ได้ดังนี้

1 ด้านการมีวินัย มีความรับผิดชอบและเชื่อฟังพ่อแม่	5 ข้อ
2 ด้านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น	5 ข้อ
3 ด้านการแสดงความรู้สึกและอารมณ์	5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย จำแนกได้ดังนี้

1 ด้านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และการสังเกต สำรวจ	5 ข้อ
2 ด้านการคิด	8 ข้อ
3 ด้านการใช้ภาษา	4 ข้อ

วิธีดำเนินการประเมิน

- 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการประเมิน และอธิบายวิธีการประเมินให้ครูประจำชั้นเข้าใจ
- 2 แจกแบบประเมินให้ครูประจำชั้นปฏิบัติการประเมิน

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
(อายุ 4 – 5 ปี) โดยครูประจำชั้น

ชื่อเด็ก	นามสกุล		ชื่อเล่น
วันที่	เดือน	พ ศ	ชื่อผู้สำรวจ

ตัวอย่างประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ถ้าทานเลือก มาก หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 5 ครั้งขึ้นไป

ปานกลาง หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง

น้อย หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง

รายการพฤติกรรม	ระดับการเกิดพฤติกรรม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านการมีวินัย มีความรับผิดชอบและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่			
1 เมื่อมาถึงโรงเรียนเด็กเก็บกระเป๋านักเรียนเองทุกครั้ง			
2 เมื่อเล่นของเล่นเสร็จเรียบร้อยแล้วเด็กเก็บของเล่นทุกครั้ง			
3 ขณะที่เล่นรวมกันเด็กมีการช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน			
ด้านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น			
1 เล่นและทำกิจกรรมรวมกับเพื่อนได้			
2 แสดงท่าทางสนใจและกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม			
3 เด็กสามารถเป็นผู้นำผู้ตามได้บางครั้ง			
ด้านการแสดงความรู้สึกและอารมณ์			
1 แสดงความพอใจและยอมรับผู้อื่น เช่น ประบมือให้เพื่อนเมื่อเพื่อนแสดงความสามารถต่าง ๆ เล่นกับเพื่อนได้ทุกคน เป็นต้น			
2 ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะที่เล่นกับเพื่อน			
3 แสดงท่าทางมีความสุขกับการทำงานศิลปะสร้างสรรค์			

ตัวอย่าง แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ถ้าทานเลือก มาก หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมครบตามเกณฑ์ที่กำหนด

ปานกลาง หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่มากกว่าครึ่ง

น้อย หมายความว่า นักเรียนของท่านเกิดพฤติกรรมถึงครึ่งของเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่เกิดพฤติกรรม

รายการพฤติกรรม	ระดับการเกิดพฤติกรรม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าและการสังเกต สํารวจ 1 บอกคุณสมบัติของสิ่งที่มองเห็นได้ 3 อย่าง เช่น สี ขนาด รูปร่าง ,รูปทรง ,ปริมาณ ,สั้น – ยาว และสูง – ต่ำ ฯลฯ 2 บอกรสของสิ่งที่ชิมได้ 3 รส เช่น รสหวาน ,เค็ม ,เปรี้ยว, เผ็ด และจืด ฯลฯ			
ด้านการคิด 1 บอกความแตกต่างของสิ่งของได้ 4 – 5 ลักษณะ 2 บอกความเหมือนของสิ่งของได้ 4 – 5 ลักษณะ			
ด้านการใช้ภาษา 1 สนทนาโต้ตอบ หรือเล่าเรื่องราวเป็นประโยคได้อย่างต่อเนื่อง โดยประโยคประกอบด้วย ใคร ทำอะไร ที่ไหน 2 ปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ 3 – 4 ขั้นตอน			

หมายเหตุ ครูประจำชั้นสามารถนำข้อมูลจากเอกสารการประเมินที่ทางโรงเรียนให้อยู่ มากรอกลงไปได้เลย

ภาคผนวก ค

- คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครอง
- ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครอง
 - ตัวอย่างแบบประเมินน้ำหนัก – ส่วนสูง ของเด็กปฐมวัย
 - ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย
 - ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครอง

คำชี้แจง

แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครองฉบับนี้ เป็นการประเมินโดยการสำรวจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้าน ร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญา

ลักษณะทั่วไปของแบบประเมิน

แบบประเมินฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินน้ำหนัก – ส่วนสูงของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย
จำแนกได้ดังนี้

1 ด้านการช่วยเหลือตนเอง	5 ข้อ
2 ด้านการมีวินัย มีความรับผิดชอบและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	5 ข้อ
3 ด้านการแสดงความรู้สึกและอารมณ์	5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย แบ่งเป็น 3 ข้อ

วิธีดำเนินการประเมิน

- 1 นัดหมายพูดคุยกับผู้ปกครอง
- 2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการประเมิน และอธิบายวิธีการประเมินให้ผู้ปกครองเข้าใจ
- 3 แจกแบบประเมินให้ผู้ปกครองประเมินและนัดหมายวันเวลาในการรับแบบประเมินคืน

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญา
ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้ปกครอง

ชื่อเด็ก	นามสกุล		ชื่อเล่น
วันที่	เดือน	พ ศ	ชื่อผู้สำรวจ

ตัวอย่างแบบประเมินน้ำหนัก – ส่วนสูง ของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กที่ตรงกับความเป็นจริง

ปัจจุบันเด็กมีน้ำหนัก	กิโลกรัม
ปัจจุบันเด็กมีส่วนสูง	เซนติเมตร
วัน/เดือน/ปี ที่ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง	

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ถ้าทานเลือก มาก หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ
สัปดาห์ละ 5 ครั้งขึ้นไป

ปานกลาง หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ
สัปดาห์ละ 3 – 4 ครั้งขึ้นไป

น้อย หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ
สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้งขึ้นไป หรือไม่เกิด

รายการพฤติกรรม	ระดับการเกิดพฤติกรรม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านการช่วยเหลือตนเอง 1 เมื่อเด็กปัสสาวะและอุจจาระเรียบร้อยแล้วเด็กทำความสะอาดด้วยตนเอง โดยมีผู้อื่นคอยช่วยบ้าง 2 เมื่อจะมาโรงเรียนเด็กอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟันทุกครั้ง โดยมีผู้อื่นคอยช่วยบ้าง 3 เมื่อจะรับประทานอาหารเด็กล้างมือทุกครั้ง ด้านการมีวินัย มีความรับผิดชอบและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 1 เมื่อกลับจากโรงเรียนเด็กเก็บกระเป๋านักเรียนเองทุกครั้ง 2 เมื่อเล่นของเล่นเสร็จเรียบร้อยแล้วเด็กเก็บของเล่นทุกครั้ง 3 เด็กแบ่งขนมหรือของกินให้คนในบ้านทานด้วย ด้านการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ 1 เล่าเกี่ยวกับเพื่อนหรือครูด้วยความชื่นชม 2 ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะที่เล่นกับเพื่อนแถวบ้าน 3 มีความสุขกับการวาดภาพ หรือระบายสี			

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ถ้าท่านเลือก มาก หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 5 ครั้งขึ้นไป

ปานกลาง หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้งขึ้นไป

น้อย หมายความว่า บุตรหลานของท่านเกิดพฤติกรรมตามรายการ

สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้งขึ้นไป หรือไม่เกิด

รายการพฤติกรรม	ระดับการเกิดพฤติกรรม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านการใช้ภาษา 1 ชักถามเมื่อสงสัย หรือสนใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็น 2 เด็กแสดงท่าทางสนใจหนังสือด้วยการเปิดหรือทำท่าทางคล้าย การอ่าน			

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ง

- คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย
- ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย
 - ตัวอย่างแบบบันทึกการประเมินน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)โดยผู้วิจัย
 - ตัวอย่าง แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)โดยผู้วิจัย
 - ตัวอย่างแบบบันทึกการประเมินพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)
 - ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย

คู่มือการใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคมและสติปัญญา ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย

1 คำชี้แจง

1 1 แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย มีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)

ตอนที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคม ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

1 2 ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินด้วยตนเอง โดยทำการประเมินเป็นรายบุคคล

ตอนที่ 1 แบบประเมินข้อมูลด้านน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

คำชี้แจง

1 ลักษณะทั่วไปของแบบประเมินน้ำหนัก และส่วนสูงของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี) เป็นการประเมินจากข้อมูลหรือหลักฐานด้านน้ำหนักและส่วนสูงที่มีอยู่จริง โดยข้อมูลจะต้องมีอายุของการบันทึกไม่เกิน 1 เดือน ถ้าเกินต้องทำการสำรวจใหม่

2 การตรวจให้คะแนน

ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย

ให้ 0 คะแนน กรณีที่เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงไม่เป็นไปตามเกณฑ์

3 ข้อปฏิบัติในการประเมิน

3 1 กรอกรายชื่อน้ำหนักและส่วนสูงในแบบบันทึก

3 2 ตรวจให้คะแนนโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)

คำชี้แจง

1 ลักษณะทั่วไปของแบบประเมิน เป็นแบบประเมินการปฏิบัติ เน้นการตอบคำถาม มีทั้งหมด 18 ข้อ

2 เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละข้อ เป็นระดับ คือ 3 2 และ 1

3 การเตรียมตัวก่อนประเมิน

3 1 ผู้ดำเนินการประเมินต้องศึกษาคู่มือในการใช้แบบประเมินและแบบประเมินให้เข้าใจกระบวนการประเมินทั้งหมด เพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้แบบประเมิน และก่อนทำการประเมินต้องเขียนชื่อ – นามสกุล ของผู้รับการประเมินให้เรียบร้อย

3 2 จัดเตรียมสถานการณ์และอุปกรณ์ในการประเมินแต่ละชุดให้พร้อมก่อนที่ผู้เข้ารับการประเมินจะเข้าทำการประเมินเป็นรายบุคคล

3 3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมินมีดังนี้

- 1 อุปกรณ์ ที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ
- 2 คู่มือการใช้แบบประเมิน
- 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
- 4 แบบบันทึกคะแนน
- 5 นาฬิกา

3 4 ข้อปฏิบัติก่อนการประเมิน

- 1 ให้เด็กทำธุระส่วนตัว เช่น ดื่มน้ำ เข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย
- 2 ผู้ดำเนินการประเมินทักทายพูดคุยกับผู้รับการประเมินเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี เมื่อเห็นว่าผู้รับการประเมินพร้อมจึงเริ่มทำการประเมิน

3 5 ข้อปฏิบัติในการประเมิน

- 1 ผู้ดำเนินการประเมิน ทำการประเมินตามลำดับ โดยในแต่ละสถานการณ์ที่ใช้ในการประเมิน ผู้รับการประเมินจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- 2 ผู้ดำเนินการประเมินแนะนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมิน ในแต่ละข้อ
- 3 ผู้รับการประเมินลงมือปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ดำเนินการประเมิน
- 4 เมื่อผู้รับการประเมินปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการประเมินในข้อต่อไป
- 5 ขณะทำการประเมินผู้ดำเนินการประเมินสังเกต และบันทึกคะแนนของผู้เข้ารับการประเมินแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนน

3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการประเมิน

ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติแต่ละข้อ ให้เวลา 1 นาที

4 การดำเนินการ

ผู้ดำเนินการประเมิน สวัสดีคะ วันนี้ครูมีสิ่งของต่าง ๆ มาให้หนูลองทำดูด้วย มีข้อตกลงว่าถ้าครูถาม หรือให้หนูทำอะไร ขอให้หนูตั้งใจฟังและทำตามที่คุณบอกนะคะ

เด็ก ตอบคำถาม หรือปฏิบัติกิจกรรม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

ตอนที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

คำชี้แจง

1 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัยมีทั้งหมด 10 ข้อ
2 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึก
ในรูปแบบระดับคุณภาพของพฤติกรรมวัดเป็น 3 ระดับ คือ 3 , 2 และ 1

3 เวลาที่ใช้ในการประเมิน ประเมินในช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมวงกลม กิจกรรมสร้างสรรค์
เสรี กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง และการรับประทานอาหารกลางวัน ทำการประเมินวันละ 10 คน
โดยจัดลำดับในการประเมินดังนี้

3 1 สุ่มเลือกลำดับเพื่อทำการประเมิน ได้ลำดับที่ 1 – 30

3 2 ทำการประเมินทีละคน คนละ 5 นาที แล้วบันทึก จนวนกลับ
ประเมินคนที่ 1 อีกครั้ง 5 นาที แล้วบันทึก เรียงลำดับต่อไปจนครบ 10 คน

ข้อปฏิบัติในการประเมิน

- 1 เขียนชื่อผู้ถูกประเมิน (เด็ก) ผู้สังเกต วัน เดือน ปี ที่สังเกต
- 2 ทำการประเมินเด็กเป็นรายบุคคล

การให้คะแนนการประเมิน

ประเมินโดยการสังเกต เมื่อสังเกตเห็นพฤติกรรมตรงกับข้อใดและของระดับคะแนนตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น โดยทำการบันทึกดังนี้

ของระดับคะแนน 3 บันทึกเมื่อเด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง

ของระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กบอกหรือแสดงพฤติกรรมโดยผู้อื่นบอก

ของระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กไม่บอกหรือแสดงพฤติกรรม

คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับคะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม
ด้านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 1 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้	3	ให้ความร่วมมือในการเล่น หรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นด้วยตนเอง
	2	ให้ความร่วมมือในการเล่น หรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยมีผู้อื่นบอก
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมให้ความร่วมมือในการเล่น หรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
2 ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน	3	ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนด้วยตนเอง
	2	ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนโดยมีผู้อื่นบอก
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน
3 เป็นผู้นำผู้ตามได้เป็นบางครั้ง	3	เป็นผู้นำผู้ตามได้เป็นบางครั้งด้วยตนเอง
	2	เป็นผู้นำผู้ตามได้เป็นบางครั้งโดยมีผู้อื่นบอก
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมเป็นผู้นำผู้ตามได้

(มีต่อ)

(ต่อ)

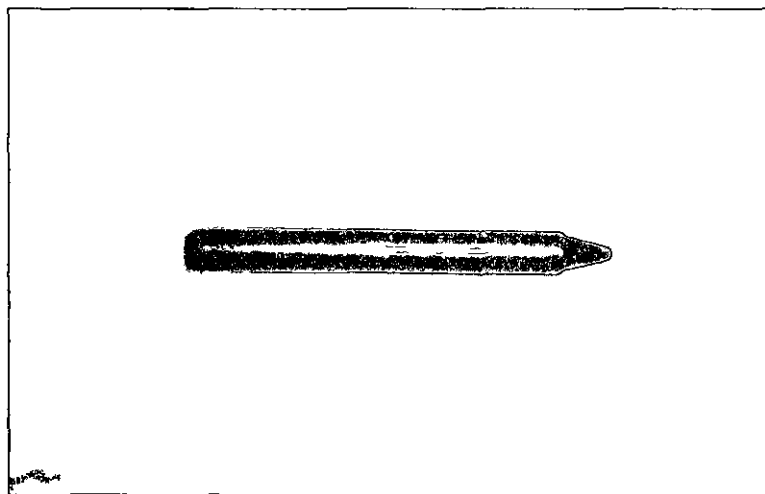
หัวข้อพฤติกรรม	ระดับคะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม
ด้านการช่วยเหลือตนเอง 1 เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน	3	เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเลิกใช้งานด้วยตนเอง
	2	เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเลิกใช้งานโดยมีผู้อื่นบอก
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมเก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน
2 เก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน	3	เก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกใช้งานด้วยตนเอง
	2	เก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกใช้งานโดยมีผู้อื่นบอก
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมเก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน
3 ใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธี	3	ใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธีด้วยตนเอง
	2	ใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธีโดยมีผู้อื่นบอกหรือช่วย
	1	ไม่แสดงพฤติกรรมใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธี

ตัวอย่าง แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)
โดยผู้วิจัย

ด้านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และการสังเกตสำรวจ

1 บอกคุณสมบัติของสิ่งที่มองเห็นได้ 3 ลักษณะ

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ สีเทียนสีแดงให้เด็กสังเกตและสัมผัส
อุปกรณ์ จากนั้นจึงถามคำถามดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน สีเทียนที่หนูเห็นมีลักษณะเป็นอย่างไร บอกครุมาให้มากที่สุด
เด็ก ตอบคำถาม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

คำตอบ

1 มีลักษณะเป็นแท่ง	3 ผิวเรียบ
2 มีสีแดง	4 ปลายแหลม

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 2 อย่างขึ้นไป
ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 1 อย่าง
ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กตอบไม่ถูกหรือไม่ตอบ

2 บอกรสของสิ่งที่ชิมได้ 3 รส

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ แก้วใส่น้ำผสมน้ำมะนาว น้ำผสมเกลือ น้ำผสมน้ำตาล และน้ำเปล่า อย่างละแก้ว ให้เด็กสังเกตและชิมน้ำที่ละแก้ว จากนั้นจึงถามคำถามดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน น้ำที่อยู่ในแก้วมีรสชาติเป็นอย่างไร บอกครุมาให้มากที่สุด

เด็ก ตอบคำถาม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

คำตอบ

1 หวาน	3 เปรี้ยว
2 เค็ม	4 ไม่มีรส

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 3 รสขึ้นไป

ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 2 รส

ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 1 รสหรือตอบไม่ถูก หรือไม่ตอบ

ด้านการคิด

1 บอกความเหมือนระหว่างสิ่งของสองสิ่งได้ 4 ลักษณะ

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ ส้มและแอปเปิ้ลดังภาพให้เด็กสังเกตและสัมผัสอุปกรณ์ จากนั้นจึงถามคำถามดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน ส้มและแอปเปิ้ลเหมือนกันอย่างไร บอกครุมาให้มากที่สุด
เด็ก ตอบคำถาม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

คำตอบ

1 ลักษณะกลม	3 ผิวเรียบ	5 มีรูตรงกลาง
2 มีเมล็ด	4 เนื้อมีสีเหลือง	6 เปลือกมีสีเขียว/เหลือง

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 4 อย่างขึ้นไป
ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 2-3 อย่าง
ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 1 อย่างหรือตอบไม่ถูก หรือไม่ตอบ

2 บอกความแตกต่างระหว่างสิ่งของสองสิ่งได้ 4 ลักษณะ

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ นมกับส้มดั่งภาพให้เด็กสังเกตและสัมผัสอุปกรณ์ จากนั้นจึงถามคำถามดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน นมกับส้มแตกต่างกันอย่างไร บอกคร่าวๆให้มากที่สุด

เด็ก ตอบคำถาม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

คำตอบ

1 ส้มมีลักษณะกลม นมมีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยม	4 ส้มจับแล้วนุ่ม นมจับแล้วแข็ง
2 ส้มเป็นผลไม้ นมเป็นน้ำนม	5 ส้มมีรสหวาน / เปรี้ยว นมมีรสจืด
3 ส้มมีเปลือกสีส้ม กล่องนมมีสีขาว / น้ำเงิน	6 ส้มมีขนาดเล็ก กล่องนมมีขนาดใหญ่

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 4 อย่างขึ้นไป
- ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 2-3 อย่าง
- ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กตอบได้ถูกต้อง 1 อย่างหรือตอบไม่ถูก หรือไม่ตอบ

ด้านการใช้ภาษา

1 สนทนาโต้ตอบ หรือเล่าเรื่องราวเป็นประโยคได้อย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ ภาพเหตุการณ์ดังตัวอย่างให้เด็กสังเกต จากนั้นจึงถามคำถามดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน หนูดูภาพแล้วบอกครูน้อยซิคะว่านี่เป็นภาพอะไร

เด็ก ตอบคำถาม

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

คำตอบ

1 เด็กผู้หญิงกำลังดมดอกไม้

2 เด็กผู้หญิงถือดอกไม้สีแดง

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กตอบเป็นประโยคสั้น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กตอบเป็นประโยคสั้น ๆ ได้แต่ประโยคไม่ต่อเนื่อง

ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กตอบเป็นคำ หรือไม่ตอบ

2 ปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ 3 ขั้นตอน

สถานการณ์ที่ใช้ประเมิน ผู้ประเมินเตรียมอุปกรณ์ คือ บล็อก และ กลัง ให้เด็กสังเกตและสัมผัสอุปกรณ์ จากนั้นจึงสั่งให้เด็กปฏิบัติดังนี้

ผู้ดำเนินการประเมิน ให้หนูแยกบล็อกตามสีเก็บใส่ลงในกลอง ปิดฝากลองให้เรียบร้อย และนำกลองวางซ้อนกัน

เด็ก ปฏิบัติตามคำสั่ง

ผู้ดำเนินการประเมิน จดบันทึกคะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้ 3 คะแนน กรณีที่เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง 3 คำสั่งขึ้นไป

ให้ 2 คะแนน กรณีที่เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง 2 คำสั่ง

ให้ 1 คะแนน กรณีที่เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง 1 คำสั่งหรือไม่ปฏิบัติตามกิจกรรม

ตัวอย่างแบบบันทึกการประเมินพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย(อายุ 4 – 5 ปี)

ชื่อต ข / ต ญ

นามสกุล

วันที่

เดือน

พ ศ

ผู้ประเมิน

คำสั่ง ใส่เครื่องหมาย / ลงหน้าข้อที่ตรงกับระดับคะแนนที่นักเรียนทำได้

รายการพัฒนาการ	ระดับคะแนน			บันทึกเพิ่มเติม
	3	2	1	
ด้านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าและการสังเกต สํารวจ 1 บอกคุณสมบัติของสิ่งที่มองเห็นได้ 3 ลักษณะ 2 บอกรสของสิ่งที่ชิมได้ 3 รส ด้านการคิด 1 บอกความเหมือนระหว่างสิ่งของสองสิ่งได้ 4 ลักษณะ 2 บอกความแตกต่างระหว่างสิ่งของสองสิ่งได้ 4 ลักษณะ ด้านการใช้ภาษา 1 สนทนาได้ตอบ หรือเล่าเรื่องราวเป็นประโยคได้อย่างต่อเนื่อง โดยประโยคประกอบด้วย ใคร ทำอะไร ที่ไหน 2 ปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ 3 ขั้นตอน				

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์/จิตใจ และสังคม

ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) โดยผู้วิจัย

ชื่อนักเรียน

นามสกุล

เลขที่

วันที่

เดือน

พ ศ

ชื่อผู้สังเกต

คำชี้แจง ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับคะแนนตามลักษณะของพฤติกรรม

พฤติกรรม	ระดับคะแนน			บันทึกเพิ่มเติม
	3	2	1	
ด้านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 1 เล่นและทำกิจกรรมรวมกับผู้อื่นได้ 2 ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน 3 เป็นผู้นำผู้ตามได้เป็นบางครั้ง				
ด้านการช่วยเหลือตนเอง 1 เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน 2 เก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกใช้งาน 3 ใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธี				

ภาคผนวก จ

- ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ สำหรับเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่สำหรับเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี)

กิจกรรมสังเกตรอยเท้าปู

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

กิจกรรมอาชีพก่อสร้าง

กิจกรรมอาชีพช่างซ่อมรถ

ภาพประกอบ 3 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

กิจกรรมอาชีพทำขนมจีน

ภาพประกอบ 4 ตัวอย่างภาพดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนิรบล มีนาเสียว
วันเดือนปีเกิด	9 พฤษภาคม 2518
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	197/2 หมู่ 3 ต.นาฝาย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 36000
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ 36190

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2531	สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านนาฝาย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
พ.ศ. 2537	สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสตรีชัยภูมิ จ.ชัยภูมิ
พ.ศ. 2541	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากสถาบันราชภัฏนครราชสีมา จ.นครราชสีมา
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ